

**18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların
Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntılar ve Ebeveyn Öz
Yeterlilik Düzeyleri Hakkında Karşılaştırmalı Bir
Çalışma**

Saithan Aylaz

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Haziran 2023
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdürü

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Canan Zeki
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Doç. Dr. Gülen Uygarer
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Sibel Dinçyürek

2. Doç. Dr. Gürcan Seçim

3. Doç. Dr. Gülen Uygarer

ÖZ

Bu araştırma 18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntılar ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeylerini karşılaştırmak ve incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmada ayrıca annelerin karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin yaş, medeni durum, eğitim durumu, eş eğitim durumu, meslek, çalışma saatleri, eş mesleği, çocuk sayısı, çocuk ile ilişkide destek alma durumu, yaşam standardı, psikolojik sağlığı ve fiziksel sağlığı gibi değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada annelerin psikolojik sıkıntı düzeylerini “K10-Psikolojik Sıkıntılar Ölçeği” ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerini “Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği” ile değerlendirilmiştir. Araştırmada çalışma grubunu 18 yaş altı (120), 18 yaş ve üzeri (120) anne olan ve Gaziantep, Şehitkâmil ilçesinde ikamet eden 240 anne oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda psikolojik sıkıntı düzeyleri ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında $r=-,442$ $p<,05$ olması nedeni ile orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda annelerin psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldıkça ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artmaktadır. Ayrıca 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ile yaş, eş mesleği, yaşam standardı, psikolojik sağlık, fiziksel sağlık bağımsız değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucu tespit edilmiştir. 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ile eğitim durumu, çocuk ile ilişkide destek alma durumu, yaşam standardı, psikolojik sağlık, fiziksel sağlık bağımsız değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucu tespit edilmiştir. 18 yaş altı annelerin ebeveyn öz yeterlik ile yaş, eğitim durumu, eş mesleği, çocuk ile ilişkide destek alma durumu, yaşam

standardı, psikolojik sağlık, fiziksel sağlığı bağımsız değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucu tespit edilmiştir. 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlikleri ile eş mesleği, yaşam standardı, psikolojik sağlık, fiziksel sağlık bağımsız değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Sıkıntı, Ebeveyn z Yeterlik, İlk Annelik Yaşı, Adölesan Anne.

ABSTRACT

This study was conducted to compare and examine the Psychological Distress and Parental Self-Efficacy Levels of Women Under 18 Years of Age and 18 Years of Age and Older Mothers. The study also examined whether the psychological distress and parental self-efficacy levels of mothers differed according to variables such as age, marital status, educational status, spouse's educational status, occupation, working hours, spouse's occupation, number of children, receiving support in the relationship with the child, standard of living, psychological health and physical health. The causal comparison model, one of the quantitative research methods, was used in the study. In the study, the psychological distress levels of mothers were evaluated with the "K10-Psychological Distress Scale" and parental self-efficacy levels were evaluated with the "Revised Berkeley Parental Self-Efficacy Scale". The study group consisted of 240 mothers under the age of 18 (120) and 18 years and over (120) and residing in Şehitkâmil district of Gaziantep, Gaziantep. As a result of the research, a significant negative relationship was found between the levels of psychological distress and parental self-efficacy levels at a moderate level due to $r=-,442$ $p<.05$. In this context, as the psychological distress levels of mothers decrease, parental self-efficacy levels increase. In addition, it was determined that there was a significant difference between the psychological distress faced by women who were mothers under the age of 18 and the independent variables of age, spouse's occupation, standard of living, psychological health, and physical health. Women aged 18 years and over who are mothers have a significant difference between the psychological distress faced by women who are mothers according to the independent variables of education level, receiving support in the relationship with the child, standard of living, psychological

health, and physical health. For mothers under 18 years of age, there was a significant difference between parental self-efficacy and age, education level, spouse's occupation, receiving support in the relationship with the child, standard of living, psychological health, and physical health independent variables. For women aged 18 years and above, there was a significant difference between parental self-efficacy and independent variables of spouse occupation, standard of living, psychological health, physical health.

Keywords: Psychological Distress, Parent Self-Efficacy, First Maternal Age, Adolescent Mother.

TEŞEKKÜR

Bu tez alışmam ve eğitim s¼recimde sahip olduğu bilgi birikimi ve g¼r¼řleriyle beni y¼nlendiren, her zaman desteğini hissettiğim değerli hocam Sayın Doç. Dr. G¼len Uygarer'e, bilgi ve birikimlerinden yararlandığım t¼m b¼l¼m hocalarıma,

Uzmanlık eğitimime başlama ve devamı s¼recinde her zaman destekçi ve arkamda olan hiçbir zaman emeklerinin karşılığını ¼deyemeyeceđim kıymetli annem Saadet Aylaz'a, desteğini uzaktan da olsa eli daima omzumdaymış gibi hissettiren canım kardeşim İpek Aylaz'a,

Sabrını ve sevgisini hiç eksik etmeyen sevgilim Gizem Doğan'a, her zaman her işimde yapabileceğimi inandıran, hiçbir konuda ¼zerime toz kondurmayan Kader Veysal'a yardımlarını hiç esirgemeyen ve yanımda olan t¼m yakın arkadaşlarıma teőekk¼r¼ bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vii
KISALTMALAR	xix
TABLO LİSTESİ	xx
1 GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Önemi.....	3
1.2 Araştırmanın Amacı.....	4
1.3 Problem Cümlesi.....	5
1.3.1 Alt Problemler	5
1.4 Sık Kullanılan Terimler	6
2 LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1 Çocuk Nedir?	7
2.1.1 Erken Çocukluk Dönemi	8
2.1.2 Orta ve Geç Çocukluk Dönemi	10
2.1.3 Ergenlik Dönemi	11
2.2 Yetişkin Nedir?	13
2.2.1 Genç Yetişkin Nedir?	14
2.3 Annelik.....	15
2.3.1 Çocuk Annelik.....	15
2.3.2 Yetişkin Annelik	16
2.4 Annelerin Karşılaştığı Sorunlar	17

2.4.1 Çocuk Annelerin Karşılaştığı Sorunlar	17
2.4.1.1 Çocuk Annelerin Karşılaştığı Sosyoekonomik Sorunlar.....	18
2.4.1.2 Çocuk Annelerin Karşılaştığı Eğitsel Sorunlar	19
2.4.1.3 Çocuk Annelerin Karşılaştığı Psikolojik Sorunlar	20
2.4.2 Yetişkin Annelerin Karşılaştığı Sorunlar	21
2.4.2.1 Yetişkin Annelerin Karşılaştığı Sosyoekonomik Sorunlar	21
2.4.2.2 Yetişkin Annelerin Karşılaştığı Eğitsel Sorunlar.....	22
2.4.2.3 Yetişkin Annelerin Karşılaştığı Psikolojik Sorunlar.....	23
2.5 Evlilik Nedir?.....	25
2.5.1 Görücü Usulü Evlilik	26
2.5.2 Aşk Evliliği	26
2.5.3 Gayri Resmi Evlilikler	27
2.5.4 Resmi Evlilik.....	28
2.6 Ebeveynlik	29
2.6.1 Ebeveynlik Stilleri.....	30
2.6.2 Tek Ebeveynlik	32
2.7 Öz Yeterlik Nedir?	33
2.7.1 Ebeveyn Öz Yeterliği	35
2.8 Psikolojik Sıkıntı Nedir?.....	36
2.9 Annenin Doğum Sonrası Dönemde Karşılaşabileceği Uyum Problemleri... 38	
2.9.1 Annenin Doğum Sonrası Dönemde Fiziksel Uyumu	38
2.9.2 Annenin Doğum Sonrası Dönemde Duygusal ve Psikolojik Uyumu ...	39

2.10 Yararlanılan Kuramlar	41
2.10.1 Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı	41
2.10.2 Bağlanma Kuramı	42
2.10.2.1 Yabancı Durum Testi	45
2.11 İlgili Araştırmalar.....	47
3 YÖNTEM.....	56
3.1 Araştırmanın Modeli	56
3.2 Çalışma grubu	56
3.3 Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	57
3.4 Veri Toplama Araçları	60
3.4.1 Kişisel Bilgi Formu	60
3.4.2 Psikolojik Sıkıntılar Ölçeği	60
3.4.3 Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği.....	61
3.5 Veri Toplama Süreci	62
3.6 Verilerin Analizi	62
3.7 Güvenirlilik	64
4 BULGULAR.....	65
4.1 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi.....	65
4.2 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi.....	66
4.3 18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri Arasındaki Farkların İncelenmesi.....	66

4.4 18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farkların İncelenmesi	67
4.5 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaş Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	68
4.6 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Medeni Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	69
4.7 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	70
4.8 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	71
4.9 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	72
4.10 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çalışma Saatleri Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	73
4.11 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Mesleği Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	74
4.12 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	75

4.13 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk ile İlişkide Destek Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	76
4.14 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaşam Standardı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	77
4.15 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Psikolojik Sağlığı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	78
4.16 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Fiziksel Sağlığı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	79
4.17 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaş Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	80
4.18 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	81
4.19 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	82
4.20 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	83

4.21 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	83
4.22 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çalışma Saatleri Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	84
4.23 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Mesleği Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	85
4.24 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	86
4.25 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk ile İlişkide Destek Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	87
4.26 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaşam Standardı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	88
4.27 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Psikolojik Sağlığı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	89
4.28 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Fiziksel Sağlığı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi	90

4.29 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	92
5 TARTIŞMA	93
5.1 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeylerinin Tartışması ve Yorumu	93
5.2 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeylerinin Tartışması ve Yorumu	94
5.3 18 Yaş Altı 18 yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri Arasındaki Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	94
5.4 18 Yaş Altı, 18 yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	95
5.5 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaş Grupları Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	97
5.6 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Medeni Durum Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	98
5.7 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	99
5.8 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	100

5.9 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Meslek Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	101
5.10 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çalışma Saatleri Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	102
5.11 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Meslek Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	103
5.12 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk Sayısı Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu.....	104
5.13 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk ile İlişkide Destek Alma Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu.....	104
5.14 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaşam Standardı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	106
5.15 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Psikolojik Sağlığı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu.....	107
5.16 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Fiziksel Sağlığı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	108

5.17 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaş Grupları Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışma ve Yorumu	109
5.18 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Medeni Durum Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	110
5.19 18 Yaş Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	111
5.20 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	112
5.21 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Meslek Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	112
5.22 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çalışma Saatleri Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	113
5.23 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Meslek Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	114
5.24 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk Sayısı Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	115

5.25 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk ile İlişkide Destek Alma Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu	115
5.26 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaşam Standardı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu.....	117
5.27 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Psikolojik Sağlığı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu.....	118
5.28 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Fiziksel Sağlığı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu.....	119
5.29 18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntıları ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Tartışması ve Yorumu	120
6 SONUÇ VE ÖNERİLER	121
6.1 Öneriler	130
6.1.1 Uygulamaya Yönelik Öneriler	130
6.1.2 Gelecekte Yapılacak Araştırmaya Yönelik Öneriler.....	132
KAYNAKLAR	134
EKLER.....	158
Ek A: Bilgilendirilmiş Onam Formu	159
Ek B: Kişisel Bilgi Formu.....	161
Ek C: Psikolojik Sıkıntı Ölçeği.....	163
Ek D: Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği.....	165

Ek E: Etik Kurul Onay	167
-----------------------------	-----

KISALTMALAR

AÇEV	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
ANOVA	Analysis of Variance
BAYEK	Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
BM	Birleşmiş Milletler
BDÖ-BB	Birinci Basamak Beck Depresyon Ölçeği
BPSE-R	Revised Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale
DAÜ	Doğu Akdeniz Üniversitesi
DSM IV	Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı 4
EBUDEP	Ebeveyn Uyum Desteği Programı
KAMER	Gaziantep Kadın Merkezi
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TNSA	Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
PSÖ	Psikolojik Sıkıntılar Ölçeği
WHO	World Health Organization

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri	57
Tablo 2: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri.....	65
Tablo 3: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri.....	66
Tablo 4:18 yaş altı 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri düzeyleri arasındaki farklar için t-testi sonuçları	67
Tablo 5:18 yaş altı 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki farklar için t-testi sonuçları	67
Tablo 6: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşa göre ANOVA testi istatistik sonuçları	68
Tablo 7: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni duruma göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları	69
Tablo 8: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumuna göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları	70
Tablo 9: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumuna göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları	71
Tablo 10: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslek durumuna göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları	72

Tablo 11: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatlerine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	73
Tablo 12: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği durumuna göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	74
Tablo 13: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk sayısına göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	75
Tablo 14: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumuna göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	76
Tablo 15: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirmesine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	77
Tablo 16: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirmesine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	78
Tablo 17: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirmesine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	79
Tablo 18: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşa göre ANOVA testi istatistik sonuçları	80

Tablo 19: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni duruma göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	81
Tablo 20: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumuna göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	82
Tablo 21: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumuna göre ANOVA testi istatistik sonuçları	83
Tablo 22: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslek durumuna göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	84
Tablo 23: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatlerine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	85
Tablo 24: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği durumuna göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	86
Tablo 25: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk sayısına göre ANOVA testi istatistik sonuçları	87
Tablo 26: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumuna göre t-testi istatistik sonuçları	87
Tablo 27: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirmesine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları	88

Tablo 28: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirmesine göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları.....	89
Tablo 29: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirmesine göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları.....	91
Tablo 30: 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki korelasyona ilişkin sonuçlar	92

Bölüm 1

GİRİŞ

Erken yaşta anne olma ifadesi, genellikle kadınların ergenlik veya genç adölesan dönemlerinde, toplumsal normlara göre beklenenden daha erken bir yaşta anne olması durumunu ifade etmektedir. Günümüzün gelişmekte olan toplumlarında ataerkillik, eğitimsizlik, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yanı sıra, erken yaşta resmi ve/veya gayri resmi evlilikler Türkiye, Orta Doğu, Latin Amerika ve Afrika gibi birçok coğrafyanın sorunu olmaya devam etmektedir. Erken yaşta evlilikler ile Türkiye’de değil tüm ülkelerde karşılaşılması bu durumun küresel bir problem olduğunu göstermektedir (Duman, Çoşkun, 2019). Erken yaşta gerek kendi isteği ile gerek zorla evlenen bireyler birçok sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlara örnek verilecek olursa en başta fiziksel ve psikolojik sağlık, biyolojik, ekonomik, eğitim ve daha birçok şey hakkında bahsi geçmeyen önemli konularda olumsuz etkilenmektedir. Bilindiği üzere Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin (1989), 1. Maddesi uyarınca “çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” denilmektedir. Bu bağlamda erken evlenen veyahut evlendirilen bireylerin birisinin yaşı 18’den küçük ise bu evlilik yapısı “çocuk evliliği” olarak nitelendirilmektedir. Bu şekilde yapılan evliliklerin çoğu, bireyin özgür iradesi olmaksızın gerçekleştiği için "erken ve zorla gerçekleştirilen evlilikler" olarak da tanımlanmaktadır (Aktepe, Atay, 2017). Özellikle 18 yaş altı evlenen bireylerin çoğunluğunu kız çocukları oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun çocuk yaşta evlenen bireylere yönelik yaptığı bir

çalışmada Dünyada çocuk yaşta evlendirilen erkek çocukların sayısı 115 milyon civarında iken kız çocukların sayısı 650 milyon olduğu tahmin edilmektedir (UNFPA, 2020). Bu olaya neden olan faktörler; ataerkillik, eğitimsizlik, dini inançlar, toplumsal örf ve adetlerin, geleneksel norm ve değerlerimizin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Türk toplumunda kadına yüklenen rol ve görevler arasında yemek yapmak, ev işlerine yardım etmek, kardeşlerinin bakımına yardım etmek, onları büyütme gibi sorumluluklar kız çocuklarına yüklenmekte ve böylelikle onları erken yaşta evlenmeye özendirilmektedir (Kaçar, 2021). Söz konusu kız çocukların resmi/gayri resmi evliliklerden çocuk sahibi oluşları, erken yaşta anne olmaları beraberinde ebeveyn öz yeterlik açısından sıkıntılar doğurduğu düşünülmektedir. Bu durum genel anlamda annelerin çocukları ile ilişkisinde bağlanma, onların bakımın üstlenme ve bu gibi başka sorunlara yol açmaktadır. Annenin çocuğuna karşı öz yeterlik algısının gelişiminde kendi ebeveynleri ile bağlanma ilişkisinin, kendi eşi ve çevresindeki akrabalarının sosyal destekleri ve eğitim düzeyi ile anlamlı bir ilişki içindedir (Aksoy, Diken, 2009). 18 yaşının altında anne olan bireylerin büyük bir çoğunluğu eğitim hayatlarını yarıda kesmiş olup ailelerinden baskı ve evlendikleri eşlerinden olumsuz davranışlar görmektedir. Bunların sonucunda söz konusu annelerin çocuklarının bakım görevlerini üstlenmesinde ebeveyn öz yeterlik algıları düşük olduğu için çocuklarının gelişim aşamalarına olumsuz yönde etki bırakmaktadır. Aynı zamanda erken yaşta anne olan bireyler kendi yaşamlarında birçok psikolojik sıkıntı ile karşılaşmaktadır. 18 yaşının altında yani Adölesan (ergen) döneminde olan anne, hala sosyal ve psikolojik açıdan olgunluğuna erişmemiştir (Çoban, 2009). Bireyin sosyal ve psikolojik açıdan yeterliğine ulaşabilmesi için kendi bireysel kimliği ile bütünleşmiş olması, şimdiki ve gelecek zamanındaki yaşayacağı deneyimler ile başa çıkma yeteneklerine sahip olması gerekmektedir. Söz konusu durumlarda bireyin erken yaşta anne olmasından ve bu

gelişimini tamamlayamamasından dolayı birey depresyon, anksiyete, kaygı bozuklukları ve madde bağımlılığı gibi daha birçok çeşitli psikolojik sıkıntılara maruz kalabilmesi gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu araştırma erken yaşta çocuk sahibi olan anneler ile uygun yaşta çocuk sahibi olan anneler arasındaki psikolojik sıkıntıları, ebeveyn öz yeterlik düzeylerini, demografik özelliklerine göre farklı olup olmadığını bilimsel karşılaştırma ve analiz yolu ile ortaya çıkarmayı hedeflemektedir.

1.1 Araştırmanın Önemi

Çocuk evliliklerinin sadece bu duruma maruz kalan bireyler için değil aynı zamanda yaşadıkları toplum için de geri dönülmesi güç olan sorunları beraberinde getirdiği öngörülmektedir. Bu konu ile ilişkili Türkçe dilinde yapılan araştırmalara bakıldığında erken evlenen bireylerin yaşadığı sorunları içinde barındıran birçok araştırma görülmektedir. Ancak bahsedilen durumun uygun yaşta çocuk sahibi olan anneler ile herhangi bir karşılaştırması bulunmamaktadır. Bu araştırma daha önce bu bağlamda yapılmış çalışmaların eksik kaldığı bölümlere katkı sağlaması varsayılmaktadır. Bu araştırmanın önemi yukarıda belirtilen sorunları ortaya çıkaran başlıca nedenleri, 18 yaşının altında çocuk sahibi olan annelerin eğitim hayatlarını neden yarıda kestiklerini, neden gerekli eğitim ve öğretimden yararlanamadığını, bu yüzden kendi hayat kararları üzerinde söz sahibi olmama durumlarını, eşleri tarafından çeşitli fiziksel ve psikolojik şiddet içeren davranışlara maruz kaldığını ve bahsi geçen olayların sadece toplum için yıkıcı etkiye sebebiyet vermesiyle kalmayıp aynı zamanda erken yaşta çocuk sahibi olan annelerin genel sağlık koşullarını da olumsuz etkilediğini göz önünde bulundurarak araştırmak ve değerlendirmektir.

Bu araştırma, ergen gebeliklerin etkilerini anlamak, ergenlerin gebelik deneyimlerinin fiziksel, duygusal ve sosyal sonuçlarını inceleyerek, genç annelerin ve çocuklarının sağlık ve refahını artırmak için programlara rehberlik edebilir. Ergenler,

annelik rolüne geçiş sürecinde birçok fiziksel, duygusal ve sosyal değişimle karşı karşıya kalırlar. Bu dönemde annelikle ilgili bilgi, beceri ve destek eksikliği olabilir. Ergenlerin annelik deneyimi hem genç anne hem de çocuğun sağlık ve refahı üzerinde etkilere sahip olabilir. Bu genç annelerin ihtiyaçlarını ve zorluklarını belirleyerek, erken müdahale ve destek programlarının geliştirilmesine yardımcı olabilir. Bu sayede hem genç annenin hem de çocuğun sağlığı ve gelişimi iyileştirilebilir. Genç annelerin cinsel eğitim düzeyini ve cinsel sağlıkla ilgili bilgi eksikliklerini belirleyerek, eğitim programlarının ve bilgilendirme müdahalelerin etkinliğini artırmaya yardımcı olabilir. Genç yaşıta anne olma deneyimi genç kadınların kariyerlerini etkileyebilir. Bu araştırma ile erken yaşıta anneliğin kariyere olan olası olumsuz etkilerini anlamak için çeşitli açılardan incelenmesine ve gerekli müdahale programlarına kaynak olması için önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın çocuk ve çift terapistlerinin, sosyal hizmet uzmanlarının, okul psikolojik danışmanlarının ve bu gibi alanlarda çalışan insanların iş hayatında karşılaştıkları sorunlar için başvurabileceği bir kaynak olacağı öngörülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma en çok çocuk anne olan kadınların bulunduğu Türkiye Cumhuriyeti Gaziantep ilinde yaşayan 18 yaş öncesinde ve sonrasında anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterliği arasındaki farklılıkları göz önüne çıkararak incelemeyi amaçlamaktadır. Ergenlik dönemi kritik ve karmaşık bir dönemdir ve bu dönemde anne olmak çeşitli zorluklar yaratabilir. Araştırma, ergen annelerin bu dönemdeki deneyimlerini ve bu deneyimlerin ne tür zorluklara yol açtığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Ergen anneler arasında yaygın olarak görülen psikolojik sıkıntılar (depresyon, anksiyete, stres) araştırma yoluyla tespit edilip ve bu sıkıntılarının nedenleri ve etkileri daha iyi anlaşılması için

açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda ergenlik döneminde anne olan kadınların ebeveynlik becerileri, çocuklarıyla olan ilişkileri ve bu ilişkilerin ergenlerin gelişimine etkileri de araştırma kapsamında incelenip, ergen annelerin çocuk yetiştirme sürecinde nasıl desteklenebilecekleri ve çocuklarının sağlıklı gelişimine nasıl katkıda bulunabileceklerini araştırmayı amaçlamaktadır.

1.3 Problem Cümlesi

18 yaş öncesinde, sırasında ve sonrasında çocuk sahibi olan annelerin ileriki dönemlerde karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel bağlamda anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

1.3.1 Alt Problemler

1. 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri nedir?
2. 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri nedir?
3. 18 yaş altı 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
4. 18 yaş altında anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş, eğitim durumu, meslekleri, çalışma saatleri ve diğer bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş, eğitim durumu, meslekleri, çalışma saatleri ve diğer bağımsız değişkenlere göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4 Sık Kullanılan Terimler

Psikolojik Sıkıntı: Bireyin düşünme, iletişim kurma, duygularını hissetme ve davranışlarını olumsuz yönde etkileyen problemler olarak tanımlanır ve bireyde kaygı bozukluğu, aşırı stres, anksiyete, depresyon ve baş ağrısı gibi belirtilerin gelişmesine neden olur. Psikolojik sıkıntı, depresyon ve anksiyete belirtileriyle göz önüne çıkan bireyin duygusal yönden zarar görmesi olarak tanımlanmaktadır (Altun, Özen ve Kuloğlu, 2019). Kullanılacak olan “psikolojik sıkıntı” terimi araştırmada bu tanımlara göre benimsenecektir.

Ebeveyn Öz Yeterliği: Anne ve babanın kendi çocuğunu yetiştirme ve bakım ihtiyaçlarını yerine getirme gibi birtakım görevler hakkında kendi kapasitesine dair değer yargıları ve tutumları olarak tanımlanmaktadır. Anne ve babanın kişisel inanç ve değerlerini kendi yetenekleriyle çocukları ile ilgili belirli durumlara göre gerçekleştirebilmesi ebeveyn öz yeterliğini ifade etmektedir (Ogurlu, 2016). Kullanılacak olan “ebeveyn öz yeterliği” terimi araştırmada bu tanımlara göre benimsenecektir.

Bölüm 2

LİTERATÜR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmada yer alan çocuk, çocukluk dönemleri, ergen, yetişkin, çocuk ve yetişkin annelik, çocuk ve yetişkin annelerin karşılaştığı sorunlar, evlilik, ebeveynlik, öz yeterlik, psikolojik sıkıntılar, annenin doğum sonrası dönemde karşılaşılabileceği uyum problemleri kavramları, yararlanılan kuramlar (sosyal bilişsel ve bağlanma kuramı) yer almaktadır.

2.1 Çocuk Nedir?

Çocuk, bebeklik ile ergenlik döneminin arasında kalan 18 yaşını doldurmamış kişilere denmektedir. Türk Dil Kurumu (TDK) tanımına göre çocuk; küçük yaştaki erkek veya kız, bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız anlamını taşımaktadır (TDK, 2011). Genel olarak çoğu ülkelerde 0-18 yaş aralığındaki kişi çocuk olarak kabul edilmektedir (Karaboğa, 2018). Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) 2021 “İstatistiklerle Çocuk” verilerine göre Türkiye nüfusunun %26,9’unu Dünyada ise 8 milyara ulaşan nüfusun %30’unu çocuklar oluşturmaktadır. Çocuk nüfusunun oranının en çok sahip olduğu ülke Nijer olmuştur (TUIK, 2021). Bu verilerden anlaşılacağı üzere çocuk nüfusu dünya nüfusunun içinde önemli bir yere sahiptir. Erken çocukluk dönemde kendini tanıma, cinsiyetini tanıma ve çevreyi keşfetmeye yönelik atılımlarda bulunur (Aral, Baran, 2001). Orta çocukluk döneminde okul hayatına giriş sağlamış ve çevresinde olan faktörler ile etkileşim halindedir. Fiziksel becerilerini deneyimleyerek farkına varmaya çalışırlar. Geç çocukluk döneminde fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişim ergenlik dönemi ile en üst düzeye

ulaşır. Çocuk bu dönemde üreme olgunluğu kazanmaya başlar ve kimlik arayışı içerisine girmektedir (Şahin, Özçelik, 2016). Bu gelişimsel süreç birey için kritik öneme sahiptir.

2.1.1 Erken Çocukluk Dönemi

Yaşam yılları kreş ve okul öncesi zamana denk gelen erken çocukluk dönemi, çocuk gelişiminin en aktif şekilde olmasıyla birlikte gelecekteki yaşamının belirleyicilerinin yapı taşı olma özelliklerini taşımaktadır. Bu dönem birey için kritik öneme sahiptir ve gelişimi yönünden bakım verenler tarafında desteklenmelidir (Tunçeli, Zembat, 2017). Çocuğun yaşamıyla başlayan bu dönemde ilkel yaşamsal becerileri ve daha sonrasında takip eden karmaşık ve sistematik becerileri, bakım veren tarafından öğrenme yolu ile kazanılmaktadır. Çocuğun ilk öğrenme deneyimleri kendi bedeniyle ilgili olan biyolojik temelli motor deneyimleridir (Tuğrul, 2022). Bireyin motor deneyimlerini doğuştan anne ve baba ile aktarılan kalıtım yolu ile elde edilir, çevresel faktörler ile pekiştirilir. Çocuğun biyolojik yönden gelişimini etkileyen faktörler; beslenme ve cinsiyettir (Arslan, 2022). Beslenme konusunda annenin bebeğine hamile iken gerekli gıda ve vitamin takviyelerini düzenli bir şekilde yaparak bebeğin biyolojik gelişimine olumlu bir şekilde katkı sağlar. Cinsiyet farklılığı ise bilişsel gelişme yönünde kızların erkeklerden farklı bir şekilde gelişme ve öğrenme eğiliminde olmaları söz konusudur (Parlaz, Tekgül, Karademirci, Öngel, 2012). Çocuğun fiziksel gelişimi büyüme sürecinde vücudunun şeklinin ve büyüklüğünün değişmesi anlamına gelmektedir. Erken çocukluk döneminde çocuğun boyu ortalama 6,5 cm kilosu 2-3 kg artış göstermektedir. Bu dönemde her geçen yıl büyüme oranı azalmaktadır. Kız çocuklar erkeklere göre daha kısa ve hafiftirler, bu fark erinliğe kadar devam eder (Santrock, 2016). Bu dönemde beyin gelişimi de büyük öneme sahiptir. Çocuk 3 yaşına geldiğinde bir yetişkin beyninin 4'te 3'üne erişmiş bir

durumdadır. 5 yaşına geldiğinde yetişkin bir insanın beynine neredeyse erişmiş olacaktır. Beyin gelişimi ergenlik dönemine kadar devam edecektir. Erken çocukluk dönemi çocuğun yaşam boyunca hareketlilik olarak en aktif olacağı dönemdir. Vücut hareket ederek gelişir. Çocuklar çevreleriyle iletişimini hareket ederek aktarmaya çalışıp, kendilerini bu şekilde ifade ederler. Bu sebeple çocukların hareket alanı ebeveynleri tarafında teşvik edilmeli, kısıtlanmamalıdır. Hareket etme sağlıklı bir çocuğun gelişimi için çok önemlidir. Çocuk hareket etmesiyle muhtaç olduğu bakım vereninden ayrılarak pasiflikten aktif bir duruma geçiş yaparak araştırmacı, keşifçi, becerikli bir yapı ile kendi kişiliğini oluşturmaya başlar (Orhan, 2019). Gelişmekte olan zihinleri ve sosyal deneyimleriyle kişisel benlik algılarını, cinsiyetine özgü farkındalıklarını, duygusal ve ahlaki olgunluklarını şekillendirmeye başlarlar. Temel yapı taşları ilk yılda atılan psikososyal gelişim tüm yaşam boyu sürmektedir. Psikososyal kuramcılarında Erik Erikson insan gelişimini 8 psikososyal evreyi tamamlayarak her evrenin çatışmayı içerdiğini savunmaktadır (Ummanel, Dilek, 2016). Erken çocukluk dönemini kapsayan “temel güvene karşı güvensizlik duygusu (0-1 yaş)”, “özerkliğe karşı kuşku ve utanç duygusu (1-3 yaş)”, “girişimciliğe karşı suçluluk duygusu (3-6 yaş)” evreleridir. Güvenin oluşması için bebeğin gereksinimlerini bakım veren tarafından ne derecede karşılandığı etkili olmaktadır. Eğer ki bu dönem bebek için sağlıklı geçmişse bebeğin temel güven duygusu edinilmesi sağlanır. Eğer ki bu gereksinimler karşılanmadıysa bebekte dünyaya ve çevreye karşı güvensiz duygular edinmeye başlar. 2. Evrede çocuğun ailesi tarafından rahat bir ortam sağlanıp, özgürlüğü desteklenirse çocuk çevresini keşfetmeye ve özerkliğini kazanmaya başlar. Eğer ki çocuğun yaptığı her eyleminde karşısında ebeveynlerini bulursa ve engeller ile karşılaşarsa kendi yeteneklerinden kuşku duymaya başlayacak ve utanç duyguları edinilmesi kaçınılmaz olacaktır. 3. Evrede

çocuk kendiliğinden girişimlerde bulunur. Bu girişimler aile ve çevre tarafından dengeli bir şekilde desteklenip cesaretlendirilirse çocuk girişkenlik konusunda gelişim sağlar. Fakat sürekli eleştirilip, cezalandırılırsa çocuk gelecek dönemlerinde her yaptığı davranıştan suçluluk duygusu yaşaması olağandır (Gürses, Kılavuz, 2011). Genel olarak erken çocukluk döneminde biyolojik, fiziksel ve psikososyal gelişimi kritik öneme sahiptir, bu nedenle bakım verenleri tarafından dikkate alınmalıdır.

2.1.2 Orta ve Geç Çocukluk Dönemi

Orta ve geç yaş çocukluk dönemi okul hayatına başlama, uyum sağlama ve akademik başarı kazanma bakımından önemli bir geçiş dönemi sürecini kapsamaktadır. Çocuk bu dönemde kendisinin önem verdiği yetişkinleri model olarak cinsiyetine göre uygun davranışları geliştirmektedir. Temel becerilerin gelişimi erken ve orta yaş çocukluk döneminde en aktif seviyededir. İnsanın gelişimi doğumdan ölüme kadar yaşam boyu gelişim kuramları ile desteklense de yaşamın hiçbir dönemi erken ve orta yaş çocukluk gibi ilerleyen bir değişimden söz edilemez (Orhan, 2019). Orta ve geç yaş dönemi çocuklarda motor becerileri daha yumuşak ve koordinasyonludur (Santrock, 2016). Havighurst'un yaşam boyu gelişim görevleri kuramında bahsedilen orta ve geç yaş çocukluk dönemi davranışları gözlemlenmesi beklenebilir. Okuma, yazma ve temel becerilerinin gelişmesi, kendi cinsiyetindeki akranlar ile arkadaşlık kurma, kadınların ve erkeklerin toplumsal rollerini öğrenmeye ve özerklik kazanmaya başlar (Orhan, Ayan, 2018). Koşma, tırmanma, yüzme, bisiklet kullanma, sıçrama gibi hareketler ilkokul dönemindeki bir çocuğun fiziksel hareketlerinden sadece bir kaçıdır.

Freud'un psikoseksüel gelişim evrelerine göre orta ve geç yaş çocukluk dönemi gizil (latent) dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde çocuk aile tarafından baskılanan ve yasaklanan cinsel dürtülerin gizli kaldığı bu süreçte eğilim daha çok

akademik başarı yönünde ilerlemektedir. Kendi cinsiyetindeki akranları ile kaynaştığı dönemdir (Celiloğlu, 2022). Erik Erikson'un psikososyal gelişim evrelerinden "başarılı olmaya karşı yetersizlik duygusu" orta ve geç yaş çocukluk dönemini kapsamaktadır. Bu dönemin en belirgin özelliği çocuk "çalışkanlık" duygusunu kazanmaya çalışır. Bu kazanım uğraşısıyla ilgili çevresindeki kişiler ile kendini kıyaslamasından dolayı yetersizlik ve aşağılık duyguları edinebilir. Çocuk başardığı eylemleri üzerinden çevresinde takdir ve övgü beklemektedir (Gürses, Kılavuz, 2011). Çocuğun kendi kapasitesine göre işler verilip özerk bir şekilde davranışı tamamlar ise kendini başarılı olarak görür. Aile ve öğretmeni tarafından yapamayacağı işler verilirse çocuk bunları yapmakta zorlanıp başarısızlığından dolayı yetersiz ve aşağılık duyguları geliştirecektir. Genel olarak orta yaş çocukluk döneminde kritik öneme sahip gelişimler bulunmakta olup çocuğun kimlik kazanımı, fiziksel gelişimi, sosyal çevre oluşturma gibi faktörler ön plandadır.

2.1.3 Ergenlik Dönemi

Ergenlik bireyin fiziksel, psikososyal ve cinsel yönden olgunlaşmanın sağlandığı bir dönemdir. Bu dönem insan gelişim evreleri içerisinde en önemli evrelerdendir. Puberte ile başlayan bu süreçte yaşam boyunca en etkileyici biyolojik ve sosyal geçiş dönemidir (Parlaz, Tekgül, Karademirci, Öngel, 2012). Fiziksel, cinsel ve psikososyal olgunlaşma ile başlayan bireyin özerkliğini ve üretkenliğini edindiği, belirsiz bir zamanda sona eren gelişimsel bir süreçtir. Ergen kısa bir süre içerisinde yetişkin hayattaki antropometrik ölçüm değerlerine ulaşır; kemik, yağ ve kas kütlelerinde gözle görülebilir artışlar olur. İskelet kütlesi, kalp, karaciğer, akciğer, dalak, böbrekler, penis ve uterus bu süreç içerisinde olduğu halinden 2 kat daha fazla büyür (Parlaz ve ark. 2012). Ergenlik döneminde cinsiyetlere özgü meydana gelen farklar diğer hiçbir gelişim dönemlerinde bu kadar belirgin değildir. Cinsel yönden

biyolojik gelişmelerin yanında; kızlarda göğüslerin, kalçaların büyümesi ve menstrasyon, erkeklerde ise sesin kalınlaşması, sakal ve bıyıkların çıkmaya başlaması gibi fizyolojik olgunlaşmalarda görülür (Koç, 2004). Kızlar erkeklerden 2 yıl öncesine kadar ergenlik çağına girebilir ve cinsel olgunlaşmaya ulaşabilir.

Ergenlerin psikolojik değişimler bağlamında duyguların yoğunluğu ve istikrarsızlıkların olabileceğini söylemek mümkündür. Söz konusu duygusal yoğunluklar; âşık olma, utangaçlık, kendini izole etme, tedirginlik ve aşırı heyecanlanma gibi duygulanım yaşayabilirler (Koç, 2004). Ergenlikte önemli bir diğer konu ergenin sosyalleşme sürecidir. Sosyalleşme ilk olarak ergenin doğup büyüdüğü ailede gelişir ve şekillenir. Kurduğu sosyal ilişkiler ergenin kimlik oluşması sürecinin üzerinde önemli etkileri vardır. Kimlik gelişimi sürecini psikososyal kuramcılarında Erik Erikson ele almıştır. Erikson'a (1968) göre bireyin kimlik gelişimi bebeklikten anne ile kurduğu ilişkiler ile başlar, ergenlikte de en yoğun biçimde deneyimlenir. Erikson'un Psikososyal gelişim kuramından ergenlik dönemi "kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası" evresine denk gelmektedir. Kimlik duygusunun edinebilmesi için üç bileşen bulunmaktadır; cinsiyet rolünün kazanılması, mesleki eğilimin kazanılması ve sosyal rolün kazanılması (Taşçı, Bilge, 2021). Birey bu üç bileşeni sırasıyla deneyimleyip önüne çıkan engelleri aşması gerekmektedir. Bu temel çatışmaları sağlıklı bir şekilde atlatan ergen "bağlılık" geliştirip kendi istek ve tercihlerine göre eylem ve davranışlarını düzenleyebilecektir. Temel çatışmaları sağlıklı bir şekilde atlatamaz ise "rol yadsıması" yaşar. Rol yadsıması içinde birey çekingen ve içine kapanık ruh hali ile dış dünyaya ve çevresine isyankâr tutumlar sergileyebilmektedir (Taşçı, Bilge, 2021). Genel anlamda ergenlik dönemi bireyin fizyolojik, biyolojik ve sosyal yönde gelişimi için çeşitli çatışmaları deneyimlemesi ve bu zorlukların üstesinden gelebilmesi büyük önem ifade etmektedir.

2.2 Yetişkin Nedir?

Yetişkin belirli bir olgunluk düzeyine erişmiş, bedensel ve ruhsal gelişimini tamamlamış kişilere yetişkin denmektedir. Yetişkin kelimesi TDK (2011) sözlüğünde “yetişmiş, olgunlaşmış”, “evlenme çağına gelmiş kimse” ve “beden, ruh ve duygu bakımlarından olgunluğa erişmiş olan kişi” anlamı ile açıklanmıştır. Türk Medeni Kanunu’na (TMK) göre erginlik, kişinin 18 yaşının doldurmasıyla başlamaktadır ve evlenme kişiyi ergin kılar açıklaması bulunmaktadır (TMK madde 11, 2001). Yetişkinlik yaşı literatürde tam ve kesin bir yaş olarak belirtilmemiş olup farklı toplumlara ve kültürlere göre erginliğe erişme yaşı değişmektedir. Kişinin üniversiteden mezun olma, bir işe başlama veya ebeveynleri ile eşit bir şekilde iletişim kurma gibi işaretler yetişkinliğe erişme belirtileridir.

Levinson’un bireysel yaşam yapısı kuramına göre, yetişkinlik dönemi 4 evreden oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla ön yetişkinlik (0-22), ilk yetişkinlik (17-45), orta yetişkinlik (40-65) ve ileri yetişkinliktir (65+) (Aktu, 2016). Ön yetişkinlik çağında birey yetişkinlik aşamasına hazırlanma eylemindedir. Ailesinden ve çevresinden ayrı bağımsızlığını kazanma davranışları gösterir. İlk yetişkinlik çağı karşılaşılabilecek fırsatların, enerjinin ve deneyimlerin zirve yaptığı bir dönemdir. Kişi yuva kurma, meslek kazanma ve sosyal statüsünü belirlemek için girişimler içindedir. Bu faktörlerin gerçekleşmemesi durumunda kişi darbe almış gibi olur. Orta yetişkinlik çağında kişide biyolojik ilerlemenin durması, psikolojik gelişiminin doyunlaşması durumu hal alır. Artık deneyimlerini ondan önceki nesiller ile paylaşma eylemi içindedirler. İleri yetişkinlik döneminde ise bireyin halihazırda bulunan işinden emekli olması ve sağlık sorunlarının ortaya çıkması söz konusudur. Bu durumlar ile baş etme yöntemi olarak kişide yeni hobiler edinme, kitap yazma veya seyahat etme eylemi içine girerler.

2.2.1 Genç Yetişkin Nedir?

Ergenlik ile belirginleşen ayrışma ve özgünleşme çabaları bireyi yetişkin hayata hazır hale getirmektedir. Bu dönemdeki bireyler yetişkinlik evresine girmiş fakat kendilerini halen yetişkin olarak hissetmezler. Ergenlik gelişimlerini tamamladıklarını düşünürken yetişkin sorumluluklarını almakta hazır değillerdir. Erikson'a göre 20-40 yaş aralığını, Havighurst'a göre 18-35 yaş aralığını, Bühler'e göre 22-45 yaş aralığını kapsamaktadır (Zastrow, Kirst-Ashman 2015). Levinson'a göre (1986) ilk yetişkinlik dönemi 5'e ayrılmaktadır. İlk yetişkinlik döneminde bireyin fiziksel, psikososyal, bilişsel ve kişilik gelişimi söz konusudur (Aktu, 2016).

İlk yetişkinliğe geçiş dönemi; 17-22 yaş aralığını kapsamaktadır. Çok merkezli anlayış halen etkisini sürdürmektedir. Yani birey ergen benlik ile yetişkin benlik yapısını aynı anda yaşadığı için iki dönemin kişilik özelliklerini tam olarak taşıyamaz. Bu evrede kadın evlilik ve iş hayatı ile ilgili hayaller kurarken erkek meslek arayışı içerisinde diğer hedeflerini gerçekleştirme hayali kurar. Bu evrede okulunu bitirir, askerliğe başlar ve kariyer hayatına ilk adımını atar. Bu şekilde birey yaşam yapısı arayışına girer (Levinson, 1986). Ergenlik dönemindeki "ben kimim?" sorusundan uzaklaşır "yaşamıma katmak istediğim neler var? Zamanımı neye harcıyorum? Yaşamımı anlamlı hale getirecek ne tür ilişkilere sahibim?" gibi soruların cevabı arayışı içindedir (Aktu, 2016).

İlk yetişkinliğin yaşam yapısına giriş dönemi; 22-28 yaş aralığını kapsamaktadır. Bu evre "bireyin aileden ayrılması" olarak isimlendirilebilir. Birey artık aile merkezli hayatından, yetişkin yaşamına giriş yapar. Evlilik öncesi romantik ilişkiler kurma arayışı içindedir. Aile kurma, evlilik, iş ilişkileri, yakın çevre ilişkileri bu evrede şekillenir ve yaşam yapısına eklenir. Birey akademik hayatını tamamlamış ve yeni arkadaşlıklar edinmiştir. Artık yetişkin görev ve sorumluluklarını almaya

başlar ve uygular (Levinson, 1986). İlk yetişkinlik döneminde olan birey kendi yaşam yapısına benzer, zor zamanında destek olan yaşlıları ile arkadaşlık kurmayı tercih eder. Arkadaşları ile kurduğu ilişkiler bağlanma boyutundadır ve karşılıklıdır. Bireyin bireyselleşmesiyle bağlanma arkadaşça, yakın bir dost ve eşe yöneliktir (Yıldız, 2012). Evlilik ile başlayan aile kurma girişiminde çocuk sahibi olma ile ilgili karar verme süreci başlayabilir. Biyolojik ve fizyolojik gelişim açısından üreme ve çocuk yapma sürecinin en sağlıklı olduğu evredir. TNSA (2008) verilerine göre hamilelik ve doğum ile ilişkili hastalık ve ölüm risklerinin en yüksek olduğu 20 yaşının altı ve 35 yaşın üzeri olduğu açıklanmıştır.

2.3 Annelik

Annelik kendine has davranış kalıpların sergilendiği beyindeki nöroendokrin sistemler tarafından kontrol edilen doğal ve içgüdüsel bir süreçtir. Bu kısımda çocuk annelik ve yetişkin anneliğin tanımına yer verilmiştir.

2.3.1 Çocuk Annelik

Çocuk anneler, hamile kalan ve doğum yapan pediatrik yaş grubundaki çocuklardır. Bu olgular ergenlik çağında cinsel saldırıya maruz kalmış, ailesi tarafından zorla evlendirilen ya da evlenmek için evden kaçan çocuklardır. Batı ülkelerine yabancı olabilir, ancak dini yasalar ve eski moda geleneklerle yönetilen Orta Doğu ülkelerinde, yaşlı bir erkeğin bir kızla evlenmesi yaygındır. Sonuç olarak, çocukluk çağında hamile kalırlar ve çocuk-anne olurlar. Bu durum annenin çocuk olması nedeniyle çok boyutlu bir sorunu ortaya koymaktadır.

Adölesan dönemini dünya sağlık örgütü 10 ila 19 yaşları arasındaki bir kişi olarak tanımlamıştır. Dünya nüfusunun 1,2 milyarlık kısmını kapsamaktadır (WHO, 2001). Kendi biyopsikososyal yönlerinin gelişimini tamamlamamış olan bu çocuklar, çocuk yetiştirme gibi çok ağır sorumluluklar üstlenmektedirler. Bu ağır sorumluluklar

örneğin çocuk annelerin kendi çocuklarının yetiştirmesindeki bilinçsizlikleridir (Kaynak-Malatyalı, 2014). Annelik kavramı kadına özgü bir durum olan gebe kalma süreci ile başlayan bedensel deneyimler ve doğum gerçekleşikten sonraki süreçte bebeğin fiziksel ve psikolojik gereksinimlerinin karşılanması ekseninde üstlenilen sonradan edinilmiş kalıcı bir roldür (Sever, 2015). Çocuk yetiştirme geniş kapsamlı ve yardım gerektiren bir süreçtir. Buna dahil olarak bakım veren çocuğun bezini değiştirme, karnını doyurma, uyku saatlerini düzenleme ve gece saatlerinde uyanık kalma gibi daha birçok sorumluluğu üstlenmesi gerekmektedir. Bu durum da kendisinin de daha çocuk olduğu ve bu sorumlulukların küçük yaştaki bir bireye zor gelmesi muhtemel bir durum olduğu için kendini yetersizlik duygularının içinde bulacaktır. Aynı zamanda çevrenin de ona küçük olduğu için anneliği yakıştırmaması çocuk anneliğin dezavantajları içindedir (Kurnaz, Durualp, 2022). Bu sebeple çocuk annenin sosyal hayattan uzaklaşma veya kendi izole etme gibi durumlardan dolayı çaresizlik hislerine kapılabilmektedir. Genel olarak çocuk yaşta annelik kadınların toplumdaki eşitsiz konumunu güçlendirmekte, yaşamlarındaki özgürlük seçimlerini azaltmakta ve kadınları şiddete karşı daha savunmasız hale getirmektedir.

2.3.2 Yetişkin Annelik

Yetişkin anne uzun bir yaşam geçmişine sahip, fiziksel ve ruhsal açıdan belirli bir olgunluğa ulaşmış ve biyolojik yeterliklerini tamamlamasından sonra kendinden başka bir insanı dünya getirmesi ve annelik rolünü üstlenmesidir. Annelik hamilelik haberinin alınması ile başlayan bu süreçte bazı önemli sorumlulukları da beraberinde getirmesiyle ömür boyu olan bir süreci kapsar. Bu sorumluluklar annenin gebe kalma süreciyle başlar çocuğun büyüüp kendi bağımsızlığına erişene kadar devam eder. Bu durumun farkında olan anne, hamilelik süreci içinde başlayan gerekli beslenme ve bebeğin gelişimini destekleyici takviyelerin kullanılmasıyla pekiştirilir. Anne olma

süresi, fizyolojik bakımdan hazır olma ve kaybetme arasındaki süreç içerisinde gerçekleşir. Annenin biyolojik yaşı, fizyolojik yeterliği ve psikolojik iyi olma hali anneliğe hazır olmayı belirleyen faktörlerdir. Annenin yaşı ile artan yaşam deneyimlerinin annelik kimliği kazanma açısından kolaylaştırıcı bir faktör olduğu söylenebilir (Deliktaş, Körücü, Kukulcu, 2015). Bu durumları karşılayamayan adölesan annelerde hayal kırıklığı, kaygı ve sağlık sorunları ortaya çıkması muhtemel bir durumdur ve anne olmaya hazır olmadığının göstergesidir (Özcan, Kırca, 2021).

2.4 Annelerin Karşılaştığı Sorunlar

Bu kısımda çocuk ve yetişkin annelerin karşılaştığı sosyoekonomik, eğitsel ve psikososyal sorunlar yer almaktadır.

2.4.1 Çocuk Annelerin Karşılaştığı Sorunlar

Ataerkil ve geleneksel yapıda olan Türkiye gibi ülkelerin toplumlarında çocuk yaşta evlilikler halen görülmekte olup erken yaşta anne olmanın getirdiği birtakım sorunlar bireyi fiziksel ve ruhsal olarak olumsuz etkilemektedir. Aynı zamanda bireyin eğitim hayatında başarısızlık ve toplumsal gelişimi engelleyen faktörler oluşturmaktadır (Çetin, 2020). Anne olmaya hazır olma için bireyin kendini, duygularını tanımayı gerçekleştirmesi, biyolojik yönden gelişimini tamamlaması ve hayatını bu süreden sonra çocuk ile nasıl devam ettireceğine dair zihinsel bir olgunluğa erişmesi gerekmektedir. (Çakmak, 2009). Kendi gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlayamayan anne hayatı boyunca diğer anneler ile fırsat eşitsizliği yaşayacaktır (Çetin, 2020). Çünkü bakmakla yükümlü olduğu bir çocuğu vardır ve onun sorumluluklarını yerine getirmeye çalışırken yaşamındaki bu durumlardan feragat etmesi gerekebilir. Çocuk annelerde gebe kalma ile ilgili biyolojik sorunlar, evin sorumlulukları yemek hazırlama, temizlik, eğitimini yarıda kestiği için kariyerinde aksaklıklar bundan dolayı ortaya çıkan maddi özgürlüğünü kazanamama, şiddete ve

istismara maruz kalma gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Şenol, Şarp, 2018). Çocuk yaşta evlilik ile başlayan bu süreçte aile ve eşin baskısı ile çocuk beklentisi oluşmaktadır ve küçük yaşta cinsel birleşmeye zorlanmaktadır. Türk Ceza Kanununun 103. Maddesine göre çocuğa cinsel istismar on beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olanlara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış olarak tanımlanmıştır. Genel olarak çocuk anneler, psikososyal, eğitsel ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalabilirler, bu nedenle destek ve kaynaklara erişimleri önemlidir.

2.4.1.1 Çocuk Annelerin Karşılaştığı Sosyoekonomik Sorunlar

Erken yaşta anne olmanın getirdiği birtakım sorunlar içinde annenin sosyoekonomik düzeyi de olumsuz yönde etkilenmektedir. Eğitim hayatından mahrum olma, gerekli sağlık hizmetlerinden faydalanamama, yoksulluk, sosyal izolasyon gibi etmenler bu olumsuzlukların arasında sayılabilir. Ülkemizde birçok bölgede “erken yaşta evlilik” sosyokültürel bir zorunluluk olarak yapılmaya devam etmektedir (Şen, Kavlak, 2011). Bu sebeple annenin eğitim süreci kesilmekte ve iyi bir iş seçeneği bulmak zorlaşmaktadır. Diğer bir yandan erken gebelikte ortaya çıkabilecek olan komplikasyonlardan ötürü annenin ve bebeğin sağlığı olumsuz şekilde etkilenmektedir. Dünya üzerinde binlerce genç kız 10 yaşına gelmeden evlendirildikleri bu sebeple oluşan erken gebelikte çeşitli sağlık sorunları ile karşı karşıya kaldıkları bildirilmektedir (Yiğitoğlu, 2009). Her anne olan kadının hayatında yaşayabileceği sorunlar ve sorumluluklarla mücadele etmesi için gerekli yeterliliğe, enerjiye ve öz güvene sahip olmalıdır. Yapılan bir çalışmada anne yaşının öz güven düzeyi üzerindeki etkisine bakılmıştır ve sonuç olarak annenin yaşı arttıkça öz güven duygusu da o kadar arttığı görülmüştür (Öztürk, Erci, 2016). Anneliğe hazırlıklı

olmayan genç kadın kendisinin ve bebeğinin bakım ve sorumlulukları konusunda yetersizdir. Bu maddi ve manevi sorumlulukların altında ezilen genç anne bebeğini ve kendisini ihmal edebilmektedir.

Böylece henüz ruhsal gelişimini tamamlayamamış, çoğunlukla eğitimlerini yarıda bırakmış, sosyal açıdan belli olmayan maddi sıkıntılarla boğuşmak zorunda olan gençler yaşamlarının geri kalanında belirli kalıpların içinde kalmak zorunda olarak hayatlarına yön vermektedirler.

2.4.1.2 Çocuk Annelerin Karşılaştığı Eğitsel Sorunlar

Çocuk yaşta anne olma bireyin eğitim hayatında başarısızlık, terk etme veya tamamlayamama bu yüzden kariyer gelişiminde ilerleyememe gibi durumları yaşayabilir. Eğitim düzeyi ile çocuk annelik arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır. Çocuk anneler eğitim seviyesi düşük kadınlar arasında eğitim seviyesi yüksek olan kadınlara göre daha yaygındır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasına göre, eğitimi olmayan kadınların %7'si küçük yaşta çocuk sahibi olurken; bu oran en az lise mezunu kadınlar arasında %4 düzeyindedir (TNSA, 2008). Doğal olarak iş yaşamında ilerlemesine, genel anlamda bireysel kariyer gelişimine engel olmaktadır.

Annelik sosyal, siyasi, kültürel ve ahlak gibi kavramlardan etkilenecek oluşmuştur. Annenin eğitimi, statüsü, kariyeri ve sosyoekonomik durumu annelik rolünü etkileyen faktörlerdendir (Çınar, Hıra, 2017). Kadının anne olmaya hazır olma durumunda; annelik rolüne uyum göstermesi, bebeğini sahiplenmesi ve yeterli bilgi ve birikime sahip olması beklenmektedir. Bu gelişimlerini tamamlayamamış annenin yanında eğitimi, sosyal statüsü ve buna benzer olması gereken faktörlerin eksikliği ile bebeğin bakım ve sorumluluklarını ihmal etmesi ve annelik rolüne adapte olamaması söz konusu olabilmektedir.

2.4.1.3 Çocuk Annelerin Karşılaştığı Psikolojik Sorunlar

Genç yaşta anne olma, ebeveyn olma, gebelik ve kişiler arası iletişimler kısa fakat önemli bir gelişim sürecidir. Çocuk anneler kimlik gelişimi, yakın ilişkilerin kurulması ve soyut düşüncelerin sistematikleşmesini de içeren birçok yeni zorluklar ile yüz yüze kalır. Erken yaşta anne olanlar genelde ergenlik dönemi içerisine denk gelmektedir ve bu süreç boyunca ergen fiziksel ve ruhsal yönden kritik gelişimlere uğramaktadır. Erik Erikson'a (1963) göre birey 11-17 yaşlarında kimlik kazanma arayışına girmektedir ve bu dönemin içinde olan çocuk anneler kimlik gelişimini sağlıklı bir biçimde tamamlayamayacağı için kimlik karmaşasına düşebilirler. Ergenlik zamanında olan genç anne psikolojik, sosyal ve bilişsel değişimlere uyum sağlama konusunda zorlanma ve bunlara ek olarak hamilelik ve doğum süreci karmaşası yetişkin annelere kıyasla genç annelerin, anneliğe uyumunda zorluk yaşamalarına sebep olmaktadır (Çınar, Hıra, 2017). Caputo ve Bordin'in (2007) yaptığı evli olmayan adölesanlar ve adölesan hamilelerin problemlerini araştırıldığı çalışmada, adölesan hamilelerde %24,2 ile anksiyete ve depresyon etkilerinin yaşandığı ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Holup, Kershaw, Ethier, Lewis, Milan, Ickovics'in (2007) yaptığı bir çalışmada ebeveynlikte çok fazla stres yaşayan annelerin, annelik sürecine uyumlarının daha az olduğu, erken ve çok geç yaşta anne olan kadınların doğum sonrasında stres düzeylerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Stresi üst düzeyde yaşayan annenin yanında adölesan eşi ona stresini önleyecek davranışlar ve yanında olduğunu hissettirme konusunda acemilik yaşayabilir. Bu sebeple çocuk anne yüzleşeceği sorunlar konusunda tek başına kalmış, kendini çaresiz durumda hissedebilmektedir. Adölesan annelerin ebeveynlik ve yeni doğan bakımında rehber ihtiyacı duyduklarını, anne ve babanın kendilerini yalnız ve çaresiz hissettiklerini belirtmişlerdir (Çınar, Hıra, 2017).

2.4.2 Yetişkin Annelerin Karşılaştığı Sorunlar

Bir kadının annelik görevi bebeğinin ana rahmine düştüğü andan itibaren başlar. Gebe kalan anne bu süreçten sonra artık günlük yaşamını karnındaki bebeğe göre şekillendirmeye başlayacaktır. Hamilelik yani dokuz ay on günü kapsayacak süre boyunca bebeğin sağlıklı gelişimi için yediklerine, içtiklerine yaptığı hareketlere dikkat ederek geçirmesi gerekecektir. Hamilelik süreci kadınlar için gelişimsel bir kriz dönemidir. Bu süreçte eşler arasında problemler, karşılıklı sorumlulukların artması, maddi sıkıntıların oluşması, doğuma ve bebeğin gereksinimlerini karşılama konusunda çok sayıda sorun ortaya çıkmaktadır (Eroğlu, Güdücü, 2019). Genel olarak bakıldığında annelik görevi her kadın için farklı algılanmakta ve yaşanmaktadır, bazı anneler çocuk gelişimi sürecinde sıkıntılar yaşamakta bazı anneler ise kendi fiziksel ve ruhsal sağlığını iyi bir şekilde kontrol edebilmektedir. Erken yaşta anne olanlar ise bu bahsettiğimiz, sosyoekonomik, fizyolojik ve ruhsal sorunlara daha fazla maruz kalmaktadır.

2.4.2.1 Yetişkin Annelerin Karşılaştığı Sosyoekonomik Sorunlar

Anneler doğum sonrası iş hayatına katılması veya kısıtlı bir izinden sonra iş hayatına geri dönmektedir. Yeni doğum yapmış anne ve çocuğun bakım masrafı hastanede başlar. Doğumda sağlık hizmetleri masrafı, yeni doğan bebeğin bez, mama, kıyafet gibi kişisel ihtiyaçları anne ve baba tarafından sağlanması gereken durumlardır. Yeni doğan bebeğin fiziksel gelişim süreci hızlı olduğu için alınan eşyaların yenilenme süresi de daha hızlı olacaktır. Tüm bu sayılan gıda, bakım ve kıyafet ürünlerin alınabilmesi için belirli bir maddi kaynağa ihtiyaç duyulacaktır. Bu sebeple babanın maaşı ailenin geçim masraflarına tek başına yeterli olamayacağı durumlarda annenin de işe girmesi ve eve ikinci bir maaş girmesi kurtarıcı nitelikte olabilmektedir.

Günümüzde annelerin çalışma hayatına katılım oranı git gide artış göstermektedir (Akhan, Batmaz, 2011). TÜİK verilerine göre 2013'te %24.9 2016'da %28.0 ve 2022'de %30.4 kadın istihdam alanına giriş yapmıştır. Kadınların çalışma hayatına katılım oranı, eğitim durumlarına göre incelendiğinde kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe iş gücüne katılım oranının aynı yönde arttığı görülmüştür (TÜİK, 2022). Fakat annenin iş hayatına girmesi bazı değişimler ve zorluklar yaratabilmektedir. Bu zorluklar ailenin yaşam dengesini zora sokup çeşitli yönde olumsuzluklar yaratabilmektedir. Bu olumsuzluk nedenlerinin en başında anne isteyken çocuğun bakımı, işten yorgun gelen anne çocuğuna yeterince vakit ayıramamasından dolayı sağlıklı bir iletişim kuramaması ve kendini suçlu hissetme durumları gelmektedir. Bazı çalışan anneler ise çocuklarına tek ebeveynli olarak bakım verme sorumluluğunda kalmaktadır. Genellikle tek ebeveynli olma durumu tercih, boşanma veya ölüm ile gerçekleşmektedir. Bakım verenin sadece anne olması karmaşık ve çok yönlü sorunları beraberinde getirir (Boylu, Öztop, 2013). Tek ebeveynli ailelerde; annenin ve çocuğunun rol karmaşası, belirlenemeyen sınırlar, yetiştirilen çocuğun karşı cins ile iletişimindeki sıkıntılar, maddi olumsuzluklar, depresyon ve diğer sıkıntılar baş göstermektedir. Anne günümüzdeki rolü gereği hep çalışmaktadır annenin iş hayatına girmesi ile evdeki sorumluluklarına yenisi eklenmesi bir olmaktadır. Aile hayatı, ev hayatı, iş hayatı ve kendi hayatı olarak 4 farklı konumda olan anneden beklentiler bulunmaktadır (Kalaycı, 2021). Ev hayatı görevlerinin üstüne iş hayatı görevleri eklenince ikisi arasındaki dengeyi bulmakta zorlanıp bu yük altında strese girebilmektedirler.

2.4.2.2 Yetişkin Annelerin Karşılaştığı Eğitsel Sorunlar

Yetişkin anneler, eğitimle ilgili çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Yetişkin annelerin zaman ve mali kısıtlamaları olabilir, bu da eğitim programlarına

katılmalarını zorlaştırabilir. Çalışma hayatı, aile sorumlulukları ve çocuk bakımı gibi günlük yaşamın gereksinimleri, eğitim almalarını engelleyebilir. Aynı zamanda eğitim hayatı maliyetli olabilir ve yetişkin anneler için ek bir mali yük oluşturabilir. Eğitim masraflarını karşılamak ve aile bütçesini dengelemek arasında bir denge kurmak konusunda zorluklar ortaya çıkabilmektedir. Yetişkin anneler, çocukların bakımıyla ilgilenmek zorunda oldukları için eğitim programlarındaki katılımlarında aksama yaşayabilirler. Ders saatlerinin ve günlerinin çocuk bakımı ihtiyaçlarına uygun olmaması, eğitimlerini tamamlamayı zorlaştırabilir.

2.4.2.3 Yetişkin Annelerin Karşılaştığı Psikolojik Sorunlar

Erişkin yaşta da anne olursa da anneliğin getirmiş olduğu sorumluluklar kadının üzerinde belli başlı psikolojik sorunları ortaya çıkartabilmektedir. Bebeğin dünyaya gelmesi ile ailenin oluşmasında büyük değişiklikler meydana gelmekte anne ve baba yeni roller edinmektedir.

Annelik rolünün edinilmesi, annelik kimlik gelişiminin oluşumu hamilelik ile başlayan ve yaşam boyu devam eden bu süreçte, annelik davranışlarını öğrenme süreci ile kazanılır (Koç, Özkan, Bekmezci, 2016). Mercer'a (1983) göre annelik kimliğinin edinilmesi gelişimsel bir süreçtir. Kadın kendini rahat hissettiğinde, annelik rolünün yükümlülüklerini yerine getirmeye başladığında role uyumu başarılı olacaktır. Bu dönemde yaşanabilecek olumsuz faktörler bebeğin sağlık durumu, hamilelikte yaşanabilecek komplikasyonlar, eşlerin tartışma durumu, deneyimsizlik, annelik rolü üzerinde negatif etkiye sahip olabilmektedir. Tüm gebe kadınlar bu süreçte düzenli doktor hizmeti ve onları uygulamalarının yanı sıra yeterli ek gıda takviyeleri (vitamin, mineral, protein) ve besleyici diyet uygulamalarına ihtiyaç duyacaktır (Tepe, Keklik, 2022). Bebeğin ihtiyacı olan bu gereksinimleri karşılamak bebeğin sağlığı açısından önem teşkil etmektedir. Hamile olan anne bu gereksinimleri gidermek için eşine,

ailesine veya çevresindeki arkadaşlarına ihtiyaç duyabilir (Şahin, Dişsiz, Dinç, Soypak, 2014). Bu konumda anlayışlı bir eşin olduğu durumda herhangi bir sorun teşkil etmeyecektir. Erkek, gebe olan eşinin ihtiyaçlarına karşı ihmalkâr davranıyor ise anne bu durumda kendini yalnız ve çaresiz hissedebilir.

Hamilelik gerçekleşip yeni bir bebek dünyaya geldikten sonra annenin daha bitmemiş dönemleri bulunmaktadır. Bu dönem yaklaşık 6 ile 8 hafta arasında yani 40-42 günü kapsayacak “lohusalık” dönemidir. Lohusalık gebelik dönemi bittikten sonra gebeliğin anneye getirmiş olduğu bir takım fizyolojik değişikliklerin eskiye dönmesidir (Şimşek, Esencan, 2017). Lohusalık anne için fiziksel ve ruhsal anlamda çok hassas olduğu bir dönemdir. Bu dönemde olan annenin profesyonel bakıma ve sosyal çevresinin desteğine ihtiyacı vardır. Bu dönemde yalnız bırakılan anne depresyon yaşayabilir. Bu nedenle çocuğunun ve kendi bakım ihtiyaçlarını aksatacağı için hem kendine hem de bebeğine zarar verebilir. Yapılan bir çalışmada anne ölümlerinin %28,9’u lohusalık döneminde gerçekleşmektedir (Atıcı, 2000).

Aile ortamına yeni bir üyenin gelmesi, ailenin dinamiğinde değişiklik meydana gelmesine neden olacaktır. Doğum sonrası ilk bir yıl, yeni ilişkilerin edinilmesi ve yapılandırma süreci olarak nitelendirilmektedir. Bu süreçte ailenin gelişimi yönünden destek niteliğinde olabilirken uyum konusunda da sorun teşkil edici unsurlar ortaya çıkabilmektedir (Deliktaş, Körükçü, Kukulu, 2015). İlk kez doğum yapan (Primipar) kadın deneyimi olmadığı ve bu olayı ilk defa yaşayacağı için korku ve stres düzeyinde artış yaşayabilmektedir. Yaşanmamış olan bu deneyime beslenen korku ve stresten dolayı annenin bebeği ile olan iletişimini bozabilir (Kınık, Özcan, 2020). Primiparlar için anne olma multiparlardan farklı olarak yaşanabilmektedir. İlk kez doğum yapan kadınlar süreci ağır stres yükü, izolasyon, bitkinlik ve bağların bozulmasını daha fazla deneyimlemektedirler (Paris, Dubus, 2005). Aynı zamanda annenin yaşamış olduğu

bu psikolojik değişimler bebek ile bağlanma düzeyini etkileyebilmektedir. Yapılan bir araştırmada 156 anne ile bağlanma durumu incelenmiş, doğum öncesi ve doğum sonrası dönemde görülen depresyon ile bağlanma düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler görülmüştür. Çalışmanın sonucunda hamilelik dönemde depresyon belirtilerini önleme ve iyileştirme programlarının uygulanması, anne ve bebek bağlanma düzeyi üzerinde pozitif etkilerinden bahsedilmiştir (Nieto, Lara, Navarrette, 2017). Annelik süreci gelişimsel bir süreç olduğu için her ne kadar anne üzerinde etkili olsa da bebeğin iyi oluşu ve aile bütünlüğü için de etkileri bulunmaktadır.

2.5 Evlilik Nedir?

Evlilik iki bireyin bir araya gelip hayatlarını bir evin çatısı altında birleştirerek sürdürme ve devam ettirme kararıyla karı-koca rollerini üstlenmesidir. İki bireyin anlaşmasıyla ile yapılan evlilik, toplumun en küçük birimi aileyi oluşturur. Toplumumuzda resmi evlenme yaşı erkek ve kadınlar için 18'dir. 17 veya 16 yaşında evlenmek isteyen bireyler için özel mahkeme ve ebeveynlerinin izni ile gerçekleşmektedir. Bu durumun dışındaki yapılan diğer evlilikler "gayri resmi evlilik" olarak adlandırılmaktadır. Bazı kişiler arasında evlilikler kanunen yasaktır. Anayasanın 129. Maddesi uyarınca üstsoy ile altsoy arasında (amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri), kayın hısımlığı meydana gelmiş evliliğin bitmesi ile eşlerin altsoy ve üstsoy arasında, evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoy ve eşi arasında yapılan evlilikler yasaklanmıştır (TMK Madde 129, 2001). Bu kanunlar Türk toplumunun aile kültürünü koruyucu bir nitelik taşımaktadır. Evlilik ile ilgili önemli kavramlardan birisi de bireylerin nasıl evlendiğidir? Geçmiş zamanlara bakıldığında evlilikler soy ailelerin rızası ile onların belirlediği şekilde geleneklere bağlı kalınarak görücü usulü evlilikler yaygın bir biçimde yapılmaktaydı. Görücü evliliklerde eşler birbirlerini yeterli bir tanıma fırsatı olmadan aralarında sevgi bağı

gelişmeden ailelerini kurmaktaydılar. Bu gibi evliliklerden beklenen, evlilik sürecinde karı koca ilişkisinin kurulması ve zaman içerisinde aile kavramını oluşturmasıdır. Görücü evlilikleri kırsal alandan kentsel alana doğru azalma göstermektedir. Günümüzde ise bir diğer evlilik yaklaşımı olarak flört ile edinilen evlilikler daha çok yaygın hale gelmiştir (Yılmazçoban, 2018).

2.5.1 Görücü Usulü Evlilik

Görücü usulü evlilikler bireylerin evlilik çağına geldiği zamanda kendi özgür iradelerinin dışında, ebeveynleri tarafından belirlenen kişiler bir araya getirilerek evlendirme olayıdır. Bu tanıştırma olayında bazı kişilerin tanışma fırsatı olmamakla birlikte bazılarının ise kısa bir buluşmanın ardından kız isteme merasimine geçiş yapılmaktadır. Bu kişilerin evlendirme olayında ebeveynlerin rolü en üst düzeyde olup verecekleri kararda da söz sahibi olarak kendilerini görmekte, evlenecek kişilere sadece tebliğ edilmektedir (Gürbüz, 2019). Eski Türk toplumlarında görücü evliliklerin yaygın olmamasıyla birlikte bu durum İslamiyet'in yayılması ile Türk toplumuna yerleşmeye başlamıştır. Çünkü İslam'a göre kadın mahremine erkekten saklamalıdır. Bu şekilde kadın ile erkeğin tanışma ve flört aşamasını engellemektedir. Türk aile yapısında yaygın olarak görülen beşik kertmesi ile de bebeklikten evleneceği kişiyi iki ailenin arasında verilen bir söz ile yapılması da görülmektedir. Birbirine bağlı yakın ailelerin çocukları daha beşik zamanındayken beşiklerine birer kesme işaret yapılarak kız ve oğlanın haberi olmadan nişanlarını gerçekleştirmesidir (Sezen, 2005). Bu durumun gerçekleşmesi Türk toplumunun geleneklerine ve göreneklerine bağlı yaşadığının göstergesi olmaktadır.

2.5.2 Aşk Evliliği

Aşk evliliği evlenecek olan kişilerin ailelerinden bağımsız bir şekilde sosyal bir çevrede tanışmaları, ilişki kurmaları ve sonrasında evlilik kararı vermelerine dayalı

evlenme şeklidir. Aşk evliliği, iki kişinin ailelerinin onlar adına karar verdiği görücü usulü evliliğin aksine, iki kişinin birbirlerine âşık oldukları için evlenmeyi seçmeleridir. Bu tür evlilik biçimleri, toplum geliştikçe ve insanlar kendi seçimlerini yapmak için daha fazla özgürlüğe sahip oldukça daha yaygın hale gelir. Türkiye’de yaşanan kentleşme, yaşam tarzlarının değişikliği, eğitimin yaygınlaşması gibi toplumsal dönüşüm hareketlerine bağlı olarak ailelerin kararlarına bağlı görücü usulü evliliklerin yaygınlığı azalmaktadır (Baş, 2021). Aşk evliliklerin diğer evlilik biçimlerine göre daha fazla avantaja sahip olduğu söylenebilir. Aşk evliliğinde her iki taraf da evlenmeden önce birbirini iyi tanır. Bu, karşılıklı anlayış ve saygıya dayalı güçlü ve sağlıklı bir ilişki kurulmasına yardımcı olur. Çiftler evlenmeden önce birbirlerine âşık oldukları için birbirleriyle uyumlu olma ihtimalleri daha yüksektir. Bu, evliliğin başarılı ve uzun ömürlü olmasına yardımcı olabilir. Aşk evliliği, eşlere hayat partnerlerini kendi tercihlerine ve arzularına göre seçme özgürlüğü verir. Herhangi bir dış baskı olmadan hayatlarını kiminle geçirmek istediklerini seçme özgürlüğüne sahiptirler. Yapılan araştırmalar görücü usulü evliliklerde çatışmanın ve anksiyete düzeyinin aşk evliliğine nazaran daha yüksek seviyede olduğunu göstermektedir (Şendil ve Kızıldağ, 2003, Çilli, Kaya, Bodur, Özkan ve Kucur, 2004). Sonuç olarak aşk evliliği, her iki kişiye de kendi yaşam partnerlerini seçmelerine ve karşılıklı sevgi, çekim ve saygı temelinde gelecekleri hakkında birlikte kararlar almalarına olanak tanır.

2.5.3 Gayri Resmi Evlilikler

Gayri resmi evlilik iki bireyin nikah memuru ve devletin yasalarına uygun olmadan imam nikahı veya başka bir merasim ile evliliklerin yapılmasına denmektedir. Bireyler bu resmi kurallara uymadan kendi kültür ve geleneklerine göre evlenirler ve çevreleri de onları evli olarak görürler. Yapılan bu evlilikte yaşanan

devletin hukuku tanımadığı için bu evlilikler gayri resmi olarak tanımlamaktadır (Rutten, Taşkın, 2010). Kanun önünde evlilikleri sayılmayan bu eşler kendilerini eş olarak görmektedirler ve ona göre hayatlarını sürdürmektedirler. Dine bağlı yaşayan çiftler dini rızayla yapılan evlilikleri yeterli göyerek evliliğin vermiş olduğu çocuk yapma, aynı evde kalma ve birlikte gezme gibi durumların önünü açarak meşrulaştırmaktadır. Eşit evlilik haklarına sahip olmayan ülkelerde yaşayan farklı toplumsal cinsiyet rollerine sahip bireylerde gayri resmi evlilik yollarını tercih etmektedirler. Gayri resmi evlilik ile birleşen çiftler ayrılık sürecine girdikleri takdirde yine devletin kanunları tarafından tanınmadığı için boşanmış sayılmayacaklardır. Aynı zamanda eşlerin kendi hak ve talepleri yapılan bu evliliğin kanunen tanımadığı için TMK tarafından korunamayacağı aşikardır. Türkiye’de bu kavram çocuk gelinler olarak geçmektedir. Aileler kendilerine yakın buldukları diyanete bağlı olan imam ile hatır gönül işi ile imam nikahı ile suç olduğunu bile bile gayri resmi evlilik olarak çocuk gelinlerin nikahı kıymaktadırlar. Geçtiğimiz her yıl bu şekilde yaklaşık 30 bin kız çocuğu gayri resmi olarak evlendirilmektedir (Arslan, 2018).

2.5.4 Resmi Evlilik

Resmi evlilik, hukuki bakımdan herhangi bir engel teşkili bulunmayan iki bireyin yasalar huzurunda iki şahit ve bir nikah memuru dahilinde yapılan bir işlemdir. TMK’ya uygun bir şekilde yapılan evliliklere halk arasında “resmi evlilik” denmektedir (Erinç, 2017). Yapılan bu işlemde nikah kıyıldıktan sonra eşler karı koca kanunlar önünde evli statüsüne ulaşır ve TMK ile korunur. TMK’ya göre nikah memuru çiftlere tek tek evlilik rızası için soru sorar cevap olumlu ise evlilik o anda başlamış olur (TMK, Madde 142, 2001). Toplumumuzda İslam dinine bağlı eşler resmi evliliklerinden önce cami imamıyla birlikte imam nikahı kıyılır ve daha sonrasında resmi nikaha geçiş yapılmaktadır. İslam hukukuna göre çiftlerin evli sayılabilmesi için

imam nikahı kısılması şarttır (Cemil, 2014). Türkiye İstatistik Kurumu 2012 (TUİK) verilerine göre Türkiye’de hem resmi hem de dini nikah ile evlenenlerin oranı %93.7dir. Aynı zamanda sadece dini nikaha sahip bireylerin en yüksek olduğu bölge %8.3 ile Güneydoğu Anadolu bölgesi olduğu saptanmıştır (TUİK, 2012). Resmi evliliklerin devlet tarafından yapılma amacı gizli evliliklerin önüne geçmek ve bundan doğacak altsoy ile üstsoy arası oluşabilecek çarpık ilişkileri engellemektir. Bu şekilde de toplum düzenini bozabilecek faktörlerin ortaya çıkmaması için gerekli bir formel durumdur.

2.6 Ebeveynlik

Aile bir toplumun en küçük yapı taşı olan sosyal birimdir. Ebeveynlik ise anne ve babadan oluşan ailenin alt bir sistemidir. Ebeveynlik iki insanın bir araya gelip çocuk yapma veya evlat edinme düşüncesi ile başlayıp hamilelik süreci, çocuk büyütme ve yetiştirme ile ömür boyu edinilen bir süreçtir. Bu süreç içerisinde birçok anne ve baba çocuklarını yetiştirme konusunda kendi benimsedikleri ebeveynlik stillerini sergilemektedirler. Onlarda aynı zamanda içinde büyümüş olduğu ortamdan etkilenecek bu davranışlara sahip olurlar. Yani ebeveynlik stilleri kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır (Karadeniz, 2020). Bu aktarım oluşurken ne yazık ki hem istenilen hem de istenmeyen davranışlar aktarılabilir. Bu koşulda ebeveynler çocuklarıyla olan iletişimde hangisinin daha iyi olduğu mücadelesine girer (Santrock, 2016). Benimsenen bu ebeveynlik stilleri aslında anne ve babanın çocukları ile kurmaya çalıştığı iletişim ile şekillenir. Bu iletişim anne ve babanın birbirini desteklemesi ile pekiştirilmelidir. Yani çocuğa herhangi bir nedenden dolayı anne veya baba bir ceza yöntemi uyguluyor ise diğer partnerin bu davranışı bozmayıp aynı tepkiyi göstermesi çocuğun ilerideki davranışlarının tutarsız olma riskini ortadan kaldırmaktadır.

Ebeveynlik kişiler arası beceri gerektirir ve duygusal ihtiyaçları ortaya çıkartır. Çift ilk defa ebeveyn olduğunda aile yapısı genişler ve karmaşıklaşır. Yeni ilişkiler edinilir veya var olan ilişkiler yeniden yapılandırılır (Seyhan, 2023). Bu nedenle ebeveyn olma sürecinde yaşamlardaki değişikliklere, anne ve baba olmaya, yeni rol ve sorumluluklara uyum sağlanması gerekmektedir.

2.6.1 Ebeveynlik Stilleri

Ebeveyn tutumları bireylerin kişilik özelliklerinin oluşmasında önemli bir yere sahip ve ebeveynlerinin kendi oluşturduğu psikolojik eğilimleri doğrultusunda gelişen bir olgudur. Temel anlamda anne ve babanın çocuklarını yetiştirmesi konusunda tavır aldığı fiziksel ve sözel tutumlardır. Ev içinde ebeveynin çocuklarına karşı farkında olarak ya da olmayarak benimsedikleri tüm tavır ve davranışları çocuğun ilerleyen yaşam dönemlerinde nasıl biri olacağının temellerini oluşturacaktır (Bülbül, Akkaynak, 2021). Ebeveynleri çocuklarına uyguladıkları tutum ve davranışlarını inceleyen ilk çalışmalar Baumrind (1966) tarafından yürütülmüştür. Baumrind (1971) ve sonrasında Maccoby ve Martin (1983) tarafından dört ebeveynlik stili (otoriter, demokratik, izin verici/hoşgörülü, izin verici/ihmal edici) çocuklarına uygulamış olduğu ve onlardan beklenti derecelerine göre ayrılmaktadır.

- Otoriter ebeveyn stilinde; anne ve babanın çocuğa karşı katı bir tavrı vardır. Çocuğa davranış olarak duyarlık, kabul ve ilgi düşük, beklenti ve denetim yüksektir (Aktaş Özkafacı, 2012). Otoriter anne baba çocuklarından isteklerini karşılama ve kurallarına uymalarını beklerler. Karşılama durumunda cezalandırıcı ve zorlayıcı olurlar. Çocuk katı kurallar ve disiplinin hâkim olduğu bir atmosferde büyür. Çocuğun bu katı davranışları sorgulama ayrıcalığı yoktur sorgular ise ebeveynlerinde “çünkü ben öyle istedim” cevabını alır. Bu tutum ve davranışlarla büyütülen çocukların özerkliği ve

kendini ifade etme özgürlükleri kısıtlanacaktır (Baumrind, 1967, 1971; Maccoby ve Martin, 1983). Otoriter ebeveyn stili ile büyütülen çocukların benlik saygısı olumsuz etkilendiği ve şiddete eğilimleri daha fazla olduğu görülmüştür (Sezer, Oğuz, 2010).

- Demokratik ebeveyn stilinde; anne ve baba otoriter ebeveyn stiline zıt olarak çocuğun bağımsızlığını desteklemekte, sevgi ve ilgilerini rahatlıkla gösterebilmektedirler. Ebeveyn, çocuk herhangi bir hata yaptığında onu cezalandırmak yerine o hatayı düzeltmesi için ona şans tanır. Çocuğun benlik algısı gelişimi için en ideal ebeveyn tutumudur. Çocuklarının bireyselleşmesi için destek ve atacağı adımlar konusunda cesaretlendirmede bulunurlar. Bu tutumla birlikte hem çocuğunu kontrol edebilmekte hem çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için neye ihtiyacı olduğu bilincine sahip olurlar (Ahmadova, Yavuz, 2019). Demokratik aile stilinde anne-baba ve çocuk ilişkisi ilgi, denetim ve iletişim çift yönlü işlemektedir (Aktaş Özkafacı, 2012). Otoriter ve demokratik ebeveyn tutumunun çocukların üzerindeki kaygı ile ilişkisinin inceleyen bir araştırmada otoriter ebeveyn tutumuna maruz kalan çocuğun kaygı düzeyi ile pozitif yönde, demokratik ebeveyn tutumu ile büyütülmüş çocuğun kaygı düzeyi ile negatif yönde ilişki olduğu saptanmıştır (Erözkan, 2012).
- İzin verici/hoşgörülü ebeveyn stilinde; çocuğa demokratik ebeveyn stiline göre daha fazla bağımsızlık verilir. Anne ve baba bu tutumları ile çocuğa tam bağımsızlık vermesini iyi bir yönde düşünseler de çocuk için öz kontrol becerisinde sıkıntı yaşayabilirler. Ebeveynler çocukları ile iletişimlerinde açıklardır fakat herhangi bir güç uygulamazlar. Hoşgörülü ebeveyn tutumları ile büyütülen çocuklarda itaatsizlik ve sorumsuz davranışlar gösterebilirler

(Bülbül, Akkaynak, 2021). Kısıtlanmayan ve her istediği yapılan çocuk ileride kuracağı arkadaşlık ilişkilerinde de hep onaylanacağı ve karşı çıkılmayacağını zannederek saygı kavramını sağlıklı bir şekilde oluşturamayabilir. Ulusoy, Demir ve Baran'ın (2005) yaptığı bir çalışmada otoriteyi hiç kullanmayan ailelerin çocukları, intihara ve sapmış davranışa yönelme eğiliminin arttığını ortaya koymuşlardır.

- İzin verici/ihmal edici ebeveyn stili ile büyütülen çocuklar az ilgi ve az sevgi görüp, istekleri cevapsız bırakılır. Anne ve baba çocuğun üzerinde herhangi bir denetimi yoktur, kontrol mekanizması düşük bir şekilde büyür. Hiç kontrolün bulunmadığı yani ihmalkâr tutumda olan bir aile ortamında yetişen çocukların birçok alanda dezavantajlı olduğu, anne ve babadan hem kontrol hem de sevgi gören yani demokratik aile tutumu ile büyütülen çocukların daha avantajlı olduğu görülmektedir (Sümer, Gündoğdu Aktürk, Helvacı, 2010). Çocuklarının herhangi bir davranışına karşılık bir disiplin sistemi ya yoktur ya da çok tutarsız gelişmiştir. Duygusal ve psikolojik anlamda destek görmeyen çocuk ileride antisosyal davranışlar gösterme, depresyon ve ileride suça karışma görülebilir. Yapılan bir araştırmada ebeveynlerin çocuklarını duygusal açıdan yoksun bırakması, çocukta düşük yaşam doyumu ve düşük öz saygı düzeyi ile pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur (Dost, Aytaç, Uysal, 2019).

2.6.2 Tek Ebeveynlik

Tek ebeveynlik çocuğun bakım ve yükümlüklerini sadece anne ya da babanın üstlendiği boşanmış, eşlerden birisi vefat etmiş veya hiç evlenmemiş aileleri kapsamaktadır. Ülkemizde tek ebeveynli aile yapısı giderek artış göstermektedir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) analizlerine göre 2014 yılında %13,9 oranında olan tek kişiden oluşan hane halklarının oranının 2021 yılında %18,9'a

yükseldiği görülmüştür (TUİK, 2021). Aile algısı olarak algılanan anne, baba ve çocukların oluşturduğu toplum olarak görülmektedir. Ancak günümüzde değişen sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerin bir sonucu olarak aile de kendi içinde değişime uğraması kaçınılmaz olmaktadır. Boşanma, eşlerden birinin vefatı veya uzun süre yokluğu tek ebeveynliğe yol açan sebepler olarak ülkemizde giderek artış gösterdiğini söyleyebiliriz (Boylu, Öztıp, 2013). TUİK (2022) verilerine göre 2011 yılından günümüze bakıldığında kaba boşanma hızı 2011 yılında 1.62, 2021 yılında 2.09, 2022 yılında 2,13 olarak görülmektedir.

Boşanmada sebep olan faktörler arasında erken yaşta yapılan evlilikler, sadakatsizlik ve anlaşmazlıklarla çeşitlenen durumlar yer almaktadır. Boşanma girişimi sadece anne ve babayı kapsamak ve etkilemek ile kalmayıp aynı zamanda tüm aile sistemini içine alan ve değiştiren kritik bir süreçtir. Değişecek yapılar ise ilk olarak çocuğun velayetinin kimde olacağı tartışmasıdır. Daha sonrasında maddi-manevi paylaşımlar ve sosyal ağların yeniden yapılanmasıdır. Türkiye’de de diğer ülkelerdeki gibi velayetin annede kalması çoğunluktadır (Feyzioğlu, Kuşçuoğlu, 2011).

Ölüm ile gerçekleşen tek ebeveynli aile olma durumunda ise eş ve çocukların üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Ölen kişinin sorumlulukları eşin ve çocukların üzerinde paylaşılarak tekrar yapılanma süreci başlayacaktır. Bu dönemde hem anne hem baba rolü tek ebeveyne kalacaktır. Bu yükün ağır gelmesinden dolayı çocukların kimlik karmaşası yaşaması, maddi sıkıntılar, tanımlanmamış sınırlar ve roller, depresyon ve diğer psikolojik sıkıntılar ailenin işleyişini olumsuz yönde etkileyebilir (Feyzioğlu, Kuşçuoğlu, 2011).

2.7 Öz Yeterlik Nedir?

Öz yeterlik bireyin bir iş veya görev ile karşı karşıya gelindiğinde onu eyleme geçirmek için kendinde bulunan özellikler ile kapasitesine olan inancıdır. Öz yeterlik

kavramını ilk kez Bandura (1977) sosyal öğrenme kuramında açıklamıştır. İnsanın bir işi başarıyla tamamlaması için sadece bilgi birikimi yeterli olmamakla birlikte o konuyu yapabileceğine dair kendine inanması ve güvenmesi gerekmektedir. Bu sebeple bireyin yapacağı işlerde başarılı olması için kendine atfettiği olumlu yorumlar ve kapasitesine ait olumlu inançları bireyin öz yeterlik düzeyini belirlemektedir (Köroğlu, 2018).

Bandura'ya (1977) göre bireyin öz yeterlik inancının oluşmasını etkileyen 4 kaynak bulunmaktadır. Bunlar doğrudan deneyimler, dolaylı deneyimler, sözel ikna, fiziksel ve duygusal durum olarak isimlendirilmektedir. Doğrudan deneyimler kişiyi günlük yaşamında karşılaştığı olaylardır. Yaşadığı bir olayda birey deneyimini başarı ile gerçekleştirdiğinde öz yeterlik düzeyini arttırmakta deneyim başarısızlıkla sonuçlandığında öz yeterlik düzeyini azaltmaktadır (Hazırıkılmaz, 2014). Dolaylı deneyimler bireyin başkasının başarısından etkilenme ve içselleştirme durumudur. Doğrudan deneyimler kadar bireye etki etmemektedir. Bireyin model aldığı ve kendisi ile benzerlikleri olduğunu düşündüğü durumda karşı taraftaki bireyin deneyimlerinden etkilenme düzeyi artmaktadır. Birey başka bir kişi ile kendinde bulunan özellikleri ile benzeştirmiyorsa veya kendi yeteneklerini ondan üstün görüyorsa, o bireyin başarılarından veya başarısızlıklarından daha az veya hiç etkilenmemektedir (Mutlu Yener, 2018). Sözel ikna bireyin öz yeterlik inancını etkileyen bir diğer kaynaktır. Bireye çevresindeki insanların ona karşı söylenen sözel yargılarına eğer ikna oluyor ise bireyin öz yeterlik inancına pekiştirici bir etki bırakması söz konusudur. Birey herhangi bir iş karşısında yapabilecek kapasiteye sahip olması durumunda çevresindeki insanların ona sözel olarak “sen yapabilirsin, bu işte başarılı olabileceğine inanıyorum” gibi gerçeği yansıtan olumlu söylemler ile desteklenirse bireye cesaret verir ve öz yeterlik inançlarının güçlenmesine neden olur (Hazırıkılmaz,

2014). Bireyin fiziksel ve ruhsal bakımdan sağlıklı olması karşısındaki bir görevi yerine getirme konusunda yararlı olacaktır. Bu duruma göre bireyin fiziksel iyi oluş ve olumlu ruh hali bireyin öz yeterlik inancını güçlendirirken, depresyon, halsizlik, hastalık, stres gibi durumlar öz yeterlik inancını olumsuz etkileyecektir (Hazırıkılmaz, 2014).

2.7.1 Ebeveyn Öz Yeterliği

Ebeveyn öz yeterliği anne ve babanın çocuklarının ihtiyaçlarını onun gelişim süreci için gerekli imkân ve ortamı sağlamak adına kendinde sahip olduğu kapasitesine dair yargı ve inançlarıdır. Teti ve Gelfand (1991) Bandura'nın (1977) sosyal öğrenme kuramındaki öz yeterlik kavramından yola çıkarak ebeveynler üzerinde yaptığı bir çalışmada ebeveyn öz yeterlik kavramını ortaya atmışlardır. Ebeveyn öz yeterlik algısı bireyin anne ve baba rolünderken ne kadar yetenekli ve başarılı olduğuna dair sahip olmuş olduğu inançlarıdır (Sarısoy Aksüt, 2022). Ebeveyn öz yeterliği gelişmiş kişilerde ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirme, kriz durumunda karar verebilme, zorluklarla başa çıkabilme ve çözüm üretme durumları beklenebilir. Ebeveyn öz yeterliği düşük olan bireyler acıdan kaçma, kendinden kuşku duyma, yüksek düzeyde anksiyete yaşama ve çocuğa yansıtma gibi durumlar yaşayabilir. Bu sebeple ebeveyn algılanan öz yeterlik inancı bireylerin çocuklarının gelişimi ve davranışları üzerinde önemli bir etki bırakması olağandır.

Aynı zamanda literatürdeki çalışmalara bakıldığında ebeveyn öz yeterlik algısı, ebeveyn biçimlerini de etkilemektedir. Ebeveyn öz yeterlik algısı gelişmiş olan annelerin çocukların karşı uyguladığı ebeveynlik tutumları olumlu olurken öz yeterlik algısı düşük olan annelerin çocuklarına karşı davranışları daha sert ve cezalandırıcı olduğu gösterilmiştir (Albanese, Russo, ve Geller, 2019). Örneğin ağlaması durmayan bir bebeğin annenin kucağında onu sakince sallaması veya karnı aç ise onu doyurma

gibi davranışlarda bulunabilir fakat ebeveyn öz yeterliği düşük olan bir anne ise onu sakinleştirebileceğine inanmadığı için bebeği cevapsız bırakarak onu cezalandırıcı davranışlarda bulunabilir.

Ebeveyn öz yeterlik gelişimi doğrudan veya dolaylı olarak kişisel, çevresel ve davranışsal faktörlere göre şekillenebilir. Yapılan bir çalışmada ebeveyn öz yeterlik gelişiminde bireylerin kendi ailesindeki ebeveyn bağlanma stilleri, ilişkide oldukları çevreleriyle oluşan sosyal destekler ve eğitim düzeyleri önemli rol oynayan etmenler olduğu görülmüştür (Holloway, Suzuki, Yamamoto, ve Behrens, 2005). Bu nedenle ilk olarak kişinin ebeveyn öz yeterlik ile ilgili oluşturdukları ilk şemaları kendi ailesinde temelleri atılır. Daha sonrasında yaşamış olduğu toplumun kültür anlayışı ile birey tarafından özümzenerek şekillenir ve çevresindeki akrabası olduğu çocukların veya arkadaşlarının ailesi ile ebeveynlik deneyimlerini görür ve ebeveyn öz yeterlik algısı oluşturmaya başladığı varsayılmaktadır (Aksoy, Diken, 2009).

2.8 Psikolojik Sıkıntı Nedir?

Psikolojik sıkıntı, bireyin herhangi bir durumdan dolayı yaşamış olduğu veya yaşayacak olduğu durumdan kuşku hislerinin içsel çatışmasından dolayı günlük rutin aktivitelerinin ve ilişkilerinin engellenmesi, acıyı ruhsal olarak hissetme durumudur. Burnette ve Mui'ye (1997) göre, psikolojik sıkıntı heyecanın eksikliği, uyku kalitesizliği, aşırı duygusallık, dikkat dağınıklığı, gelecek kaygısı, cesaretsizlik, hüznün ve anksiyete olarak kavramsallaştırılmıştır. Chalfant ve arkadaşlarının (1990) yaptıkları bir çalışmada, psikolojik sıkıntı “huzursuzluk, sinirlilik, mutsuzluk ve insanlarla ilişkilerinde çatışma yaşama olaylarının zincirleme döngüsü olarak açıklanmıştır. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı 4'e (DSM IV) göre psikolojik sıkıntı, ruhsal bozukluklar (mental disorders) olarak tanımlanıp kategorileştirmiştir. Ruhsal bozukluk acı ve ıstırap veren çeşitli fonksiyon alanlarında

meydana gelen belirli psikolojik ve maladaptif davranış belirtileri olan durumları ifade eder (DSM IV, 2000). Bu araştırmanın psikolojik sıkıntı ölçeğine göre tanımı; depresyon, anksiyete semptomlarıyla ayırt edilmiş duygusal yönden zarar görme olarak bahsedilmiştir (Altun ve ark., 2019).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı kurduğu iletişim ve davranış biçimleri onların psikolojik sağlığı üzerinde olumlu veya olumsuz etki bırakabilmektedir. Bowlby bağlanma kuramından hareketle ihmalkâr, reddedici ve tutarsız davranış biçimlerine maruz kalan çocukların zihinsel şemaları çarpık ve işlevsiz bir şekilde gelişir. Çocuk yaşamı boyunca deneyimleyeceği olaylarda geçmiş yaşantılarının etkileriyle değerlendirirler. Bu sebeple yeni deneyimlerinde zihinsel temaları ile örtüşen şemalarında kabul etme ve deneyimlerini arama, örtüşmeyen şemalarında ise kaçınma eğilimi gösterecektir (Sarıtaş-Atalar, Gençöz, 2015). Erken yaşta evlilik yapan ebeveynler çocuklarına uygulayacağı tutum ve davranışlar konusunda tutarsızlık gösterebilirler. Çünkü ebeveynlik konusunda çok fazla deneyim ve beceri kazanmadan evlenmişlerdir. Warner (2004) fiziksel ve psikolojik olarak daha hazır olmayan çocuk ebeveynlerin bir anda yetişkin rolü üstlenerek gelecekleriyle ilgili kontrolü ele alamamalarından dolayı 10-18 yaş arası çocuklar için travmatik bir etki yaratabileceğinden bahsetmektedir. Ergenliğin kaybı, cinsel istismar, kişinin özgürlüğünün kısıtlanması psikolojik olarak birçok olumsuz etkiyi barındırmaktadır. Genel olarak kız çocukları bu olumsuzlukları daha fazla yaşayabilmektedir (Aslan, 2019). Çünkü kız çocukları günümüz toplumsal cinsiyet rollerinden ötürü önce eş ve ev işçisi sonrasında da anne rolünü üstlenmektedir. Erken yaşta anne bu rollere hazırlıklı olmadığından kendilerini yetersiz, aciz ve yeteneksiz görmelerine evlilikte yaşanabilecek zorlukların altında kalarak kendilerini depresif hissetmelerine neden olacaktır.

Bireyin psikolojik sıkıntılarına karşın mücadele etme becerisi o bireyin ne kadar psikolojik açıdan sağlam olduğu ile ilişkilidir. Psikolojik sağlamlık uyum sağlamada ve insan gelişimi yönünde karşılaşılan zorluklara rağmen olumlu sonuçlara yönlendirmesine yardım eden bir dizi fenomendir (Turgut, 2016). Bu anlamda psikolojik sağlamlık karşılaşılan stres faktörlerine karşı tampon görevi gören koruyucu etmenlerin varlığını içermektedir. Selye (1956), stresi, "vücuda yüklenen herhangi bir özel olamayan isteme karşı, vücudun tepkisi" olarak tanımlamaktadır (Johnstone, 1989, s:4). Bireylerin psikolojik anlamda sağlam olup olmadığını o bireyin kendisini zorlayan koşullarda etkili düzeyde çözüm yolları ile başa çıkabilmesi ve bu stres durumlarını kendi gelişim süreci için işlevli hale çevirebilmesiyle anlaşılabilir. Psikolojik sağlamlığı gelişmiş olan çocuklar yeni bir ortama kolay uyum sağlayabilme, üzüntü hislerinden sonra hızlı toparlanabilme, olumlu düşünebilme, öz saygı ve öz güven düzeyinin yüksek olması ve tutarlılık gibi kişilik özelliklerine sahiptir (Turgut, 2016). Bu bağlamda genel olarak bireyin yaşam boyu gelişim sürecinde aşması gereken engeller ve çatışmalar varlığını göstermektedir. Engeller karşısında bireyin yaşamış olduğu psikolojik sıkıntı hali bireye acı duyguları ile çöküntüye uğratmasına karşın bireyin geliştirmiş olduğu psikolojik sağlamlıkla olumlu bir hale getirilip gelişim sürecinin sağlıklı bir şekilde devam etmesine yardımcı olması söz konusudur.

2.9 Annenin Doğum Sonrası Dönemde Karşılaşabileceği Uyum Problemleri

Bu kısımda annenin doğum sonrası döneminde, "fiziksel, duygusal ve psikolojik uyumu, içermektedir.

2.9.1 Annenin Doğum Sonrası Dönemde Fiziksel Uyumu

Annenin bebeğini dünyaya getirmesinden sonraki yaklaşık 6 haftalık süreye "doğum sonu dönem" denmektedir. Bu süreçte bazı fiziksel değişiklikler yaşayan anne

hamilelik gerçekteştikten sonra geçirmiş olduğu değişimlerin geri eski haline dönme olayı yaşanmaktadır. Bu dönemdeki anneler pek çok fiziksel semptomla maruz kalabilir (Yıkar, Nazik, 2021). Hamilelik dönemiyle yaşanan fiziksel değişimlerin etkisi ile farklılaşan genital organlar, hormonal sistemdeki yaşanan östrojen, progesteron ve kortizon seviyeleri normale dönmeye başlar (Yıldırım, Şahin, 2020). Hamilelik sonrası yaşanan fiziksel değişimleri sağlıklı bir şekilde atlatmak hem anne hem bebek için olumlu bir faktördür. Bu 6 haftayı sağlıklı bir şekilde geçiremeyen anne 1 yıla kadar fiziksel semptomların yol açmış olduğu psikolojik sıkıntıları yaşar ve bebeği ile bağ kurma konusunda sorunlar yaşayabilmektedir (Yıkar, Nazik, 2021). Yeni doğum yapmış anne hastaneden eve geldikten sonra sorumluluklarını tekrar kazanması, bebeğine bakım verme, kazandığı yeni role uyum gibi davranışlar beklenmektedir. Doğum sonrası dönemde annenin bebeğin bakımlarını karşılaması konusunda kendini yetersiz hissetme durumuyla depresyona girmesi olağandır. Doğum sonrası adaptasyonla ilgili ortak stresörler, fizyolojik değişimler, fiziksel komplikasyonlar, yorgunluk, yetersizlik ve bebeğin ihtiyaçları ile ilgili değişikliklerdir (Yıldız, 2008). Yeni doğum yapmış annenin eşinin ve sosyal çevresinin desteği bu adaptasyon sürecinin kolay geçmesine yardımcı olup oluşabilecek diğer psikolojik sorunların engellenmesinde büyük önem taşımaktadır.

2.9.2 Annenin Doğum Sonrası Dönemde Duygusal ve Psikolojik Uyumu

Yukarıda da bahsetmiş olduğumuz gebelik sonrası annenin yaşamış olduğu kadınlık hormonlarının doğumdan sonra düşmesi annede duygusal ve psikolojik ruh hali değişimlerine sokabilir. Doğum sonrası dönem yaklaşık 6 haftalık bir süreçte annenin fiziksel ve psikolojik değişimlerinin eski halini almasını ve olası sağlık sorunlarını kapsayan kritik bir dönemdir (Taşkın, 2019). Bu dönemde kadının yaşamış olduğu yeni annelik rolü, fiziksel değişimlerin toparlanma süreci, çocuğuna bakım

verme gibi faktörler annenin ruhsal açıdan desteklenmesi gerektiği durumlar ortaya çıkabilmektedir. Eş, aile veya sosyal çevresinden herhangi bir destek görmeyen anne yaşam kalitesinde düşme ve benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği açıklanmıştır (Güler, Erbil, 2022). Bu gibi durumlar annenin-bebeğine, bebeğin-anneye bağlanmasını ve bebeğin psikolojik iyi oluş gelişimin üzerinde etkisi bulunmaktadır. Anne ile bebeğin bağlanmasındaki en önemli faktörlerden birisi annenin psikolojik iyi oluş halidir (Bingöl, Bal, 2021). Anne dokuz ay on günlük bir hamilelik sürecinin ardından fiziksel halinden ötürü yapamadığı ve yarım bıraktığı işler onu beklemektedir, bunların üstüne yeni hayatına uyum sağlamaya çalışmaktadır. Bu durumda olan anneler duygusal açıdan savunmasız kalıp anksiyete yaşayabilmektedir. Anksiyete her anne olan kadın için evrensel bir durumdur. Birçok kadın doğum sonrasında veya annelikte normalden aşırı bir dereceye kadar anksiyete yaşamaktadır (Bingöl, Bal, 2021). Anksiyete yaşayan annelerde hormonlarının dengesizliğinden dolayı depresyon belirtileri görülmektedir. Gebelik boyunca annenin hormonlarının 200 katına kadar arttığı ve doğum sonrası dönemde ani bir düşüş yaşanması, annelerde depresyon halinin oluşmasına sebep olan faktörlerdendir (Bloch, Schmidt, Danaceau, Murphy, Nieman, Rubinow, 2000).

Annenin yaşadığı yeni psikolojik değişimlerden dolayı depresyon yaşaması aynı zamanda kadının cinsel hayatını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yapılan bir araştırmada postpartum dönemde cinsel bozukluklar ve depresyon arasında önemli bir ilişki olduğu saptanıp, depresyon hali yaşayan kadınlarda cinsel birleşme isteğinin daha düşük olduğu bulunmuştur (Faisal-Cury, Huang, Chan, Menezes, 2013). Genel anlamda ilk annelik deneyimlerinin beraberinde getirdiği yeni durumlara adapte olma konusunda anne duygusal ve psikolojik açıdan da uyum sağlaması için belirli bir süreye ihtiyacı vardır. Bu süreçte annenin ve çocuğun bakımı aksatılmadan yapılırsa

ve desteklenirse anne sağlıklı bir psikolojik forma geçiş yapar, bu durumlar göz ardı edilirse anne ve çocuğu psikolojik açıdan olumsuz etkilenebilir.

2.10 Yararlanılan Kuramlar

Bu kısımda Bandura'nın sosyal bilişsel kuramı ve Bowlby'nin bağlanma kuramı yer almaktadır.

2.10.1 Bandura'nın Sosyal Bilişsel Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı 1960-1970 yılları arasında ortaya atıldıktan sonra ilk kez insan davranışının öğrenmesinde bilişsel faktörlerinde etkide bulunacağı Albert Bandura ve arkadaşları tarafından gözlemlenmiştir. Sosyal bilişsel kuram bilişsel, davranışsal ve çevresel faktörlerin davranışların öğrenilmesi üzerinde birbirinden etkilendiğine vurgu yapmaktadır. Yapılan araştırmalar bilişsel süreçlerin yeni bir davranışın öğrenilmesinde önemli rol oynadığına vurgu yapmaktadır (Bandura, 1977). Bandura davranışçılık ve sosyal öğrenme teorisi arasında bir köprü kurmuştur. Davranışçı teorinin varsayımlarını reddetmemekle birlikte onları geliştirmeye çalışmıştır. Sosyal öğrenme kuramında davranışın öğrenilmesi etkileşim, gözlem ve taklit yoluyla “edimsel koşullanma”, “model alma ve taklit” olarak iki süreç içerisinde gerçekleşmektedir (Tathioğlu, 2021).

Edimsel koşullanma; Skinner'in açıklamasıyla davranışın öğrenilmesinde ödül ve ceza pekiştiricileri ile yeni davranış kazanımı gerçekleşir (Skinner, 1971). Bandura da istenilen davranışın ödül ile tekrarlanmasıyla artacağı, istenmeyen davranışın cezanın tekrarlanmasıyla azalacağına vurgu yapmıştır.

Model alma ve taklit etmede ise gözlenen davranışının taklit edilmesi başka birini model alması söz konusudur. Babanın tıraş olurken izleyen bir çocuğun onun hareketlerini taklit ederek davranışı kazanması model almaya örnektir. Model alınan kişi gözlemciden daha üst bir statüye sahipse taklit edilir, eğer düşük bir statüye sahip

ise taklit davranışı gerçekleşmez (Bandura, 1994). Sosyal bilişsel kuramı bireyin davranışı öğrenmesini dolaylı şekilde gerçekleştirebileceğini belirtmektedir.

- Dolaylı pekiştirme; başka insanların davranışlarının pekiştirildiği veya cezalandırıldığını gözlemlediğinde kendi taklit davranışının pekiştirilmesi görülür. Örneğin; olimpiyat yüzme yarışmasında birinci olan kişiyi gözlemlediğinde kendi yüzme davranışları pekiştirilecek antrenman motivasyonunu pozitif yönde etkileyecektir. Özetle pekiştirilen davranış model alınan kişinin davranışı olduğu için bu bir dolaylı pekiştireçtir.
- Dolaylı ceza; dolaylı pekiştirecin tam tersidir. Model alınan kişinin davranışının başkaları ve gözlemleyen kişi tarafından cezalandırılması durumunda taklit edilen kişinin davranışın kazanılmaması durumudur.
- Dolaylı duygu; modelin duygusunun aynısını gözlemleyen kişi tarafından yaşanmasıdır. Model alınan kişi mutluluk, üzüntü, kaygı veya stres yaşamaması durumunda taklit edene birey kendi yaşamasa bile aynı duyguları hissetmeye başlar.
- Dolaylı güdülenme; bireyin model alınan, gözlemlenen davranışın yapabileceğine olan inancı ve motivasyonudur. Birey kendi başına da bu davranışı gerçekleştirebileceğine inanır ve davranış kazanılmış olur (Bandura, 1977, Yavuz, 2014).

2.10.2 Bağlanma Kuramı

Annenin bebeği ile doğumunun ilk gününde itibaren sağlıklı bir şekilde bağ kurması bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişimine destek yönünden çok önemlidir. Bağlanma süreci bebeğin güven duygusunun gelişimiyle birlikte aynı zamanda annenin ve babanın rollerinin gelişmesi içinde önemli bir olaydır (Nacar, Gökkaya, 2019). Aslında bağlanma süreci bebeğin annenin rahmine ilk düştüğün andan itibaren

gebelik ile başlar doğum ve postpartum süreci ile gelişmeye devam eder (Kavlak, Şirin, 2007). Çocuğun annesi ile bağ kurma temelleri çocuğun gelecekteki ilişkilerinin nasıl olacağını şekillendirecektir. Anneler ve babalar çocukları ile iletişimin gelişmesi ve şekillenmesi için yakın temasta bulunurlar. Bebeğin doğduğu andan itibaren kurulan yakın temas bebeğin anne ve babasını tanımasına yardımcı olur. Ebeveynler çocuk ile iletişim kurmak için çeşitli yolları denerler. Elde tutma, dokunma ve göz teması kurma anne ve babanın kurduğu en etkili iletişim araçlarıdır. Bebeğin ağlaması, izlemesi, tutması ve emmesi bebeğin bakım verenine bağlanma biçimlerindedir (Kavlak, Şirin, 2007).

Bebek ile bakım verenlerinin bağlanması tanışma süreci ile başlayan sahiplenme ile devam eden karşılıklı bir süreçtir.

- Tanışma evresi; bu evre tüm bireylerin iletişim kurmadaki ilk temel evresidir. Bebek ile kurulan tanışma evresi ilk 48 saati kapsar. Bu evrede anne ve baba, bebek ile dokunma ve izleme ile birbirlerini tanımaya ve keşfetmeye başlar. Göz göze gelme ve yakın temas çok önemlidir. Anne ve baba bebek ile olan duygu ve düşüncelerini geliştirirler (Bell, St-Cyr Tribble, Paul, Lang, 1998).
- Sahiplenme evresi; bebeğin dünyaya gelmesinin üçüncü günüyle, altı haftayı kapsayan bu süre içinde anne ve baba bebeğe cinsiyetiyle (oğlum, kızım) veya ismiyle hitap etmeye başlar. Bakım verenler bebeğin ihtiyaçlarını karşılarken bebeklerinin bu gereksinimlere nasıl tepki verdiğini ve tekrarlanması gerektiğinde hangi davranış ve eylemlerde bulunduğunu öğrenmeye başlarlar. Bebek ile kurulan dayanıklı bağlar gelişmeye devam eder (Bell ve ark. 1998).
- Bağlanma evresi; doğum sonrası altı ila sekiz haftayı kapsayan bir süreçtir. Bebek ile ebeveyn arasında karşılıklı iletişim ve uyum belirgindir. Bakım veren

bebeklerin ihtiyaçlarını karşılama konusunda yeterli hale gelmiştir. Ebeveyn ile bebek arasında bağlanma oluşmuştur (Bell ve ark. 1998).

Bağlanma iki insanın arasında kurduğu iletişim ve sosyalleşmenin sonucu olarak ortaya çıkan bağdır. İnsanın hayatını sürdürüp devam ettirmesi için bağlanmaya ihtiyaı vardır ve bağlanmanın üç temel işlevi bulunmaktadır. Bunlar dünyayı tanırken geriye dndğğinde güvenli bir limanın olması, fiziksel ihtiyaçları karşılama ve güvenlik duygusunu geliştirme firsatıdır (Tüzün, Sayar, 2006). Bebeğin ilk bağlanma figürü çoğunlukla anne olmaktadır. Annenin bağlanma konusunda babaya destek vermesi bebekleriyle kurulan bağlılığı güvenli bir şekilde geliştirebilmelerine olanak sağlar (Kesebir, Kavzaoğlu, stndağ, 2011). Bowlby'e göre bağlanma figürü olan ebeveynlerin tekrarlanan davranış örüntüleri çocukların bilişsel şemalarını şekillendirir (Bowlby, 1982). Oluşan bu şemalar çocukların yaşamı boyunca etkilerini gösterecektir. Ebeveynlerin çocuklarına olan davranışları ve iletişim şekilleri çocuklarının üzerinde ileriki yıllarda yakın ilişkilerinde, inanç ve tutumlarını etkileyen "içsel çalışma modellerinin" işleyişini oluşturacaktır (Kesebir, Kavzaoğlu, stndağ, 2011). Bowlby bağlanma kuramına göre, bebeklerin bağlanma stilleri ebeveynlerin onların ihtiyaçlarına ne denli tutarlı ve özenli olduğuna göre dört kategoride sınıflandırılmıştır.

- Güvenli bağlanmada; anne ve baba çocuğun gereksinimlerine karşı duyarlı ve özenlidir. ocuk ebeveynlerine sağlıklı bir biçimde bağlanabilmiştir. Anne çocuğunun ne istediğini anlar ve karşılık verir, çocuğuna onun neler hissettiğini anladığı gösterir. Güvenli bağlanma stili ile büyütülen çocuklar ileriki yaşlarında öz güvenli, iletişimi güçlü, benlik saygısı gelişmiş bir şekilde hayatlarını sürdürürler. Dünyayı güvenilir bir yer olarak biçimlendirirler (İnan, 2015).

- Kaçınan bağlanmada; bakım verenlerin çocuklarının ihtiyaçlarını göz ardı etme reddetme davranışları söz konusudur. Çocuk istedikleri konusunda ebeveynleri tarafından cevapsız bırakılmıştır. Bu sebeple çocuk ihtiyaçlarının karşılanamayacak kadar değersiz olduğunu düşünür. Bu şekilde büyütülen çocuklar yetişkinliklerinde başkalarıyla olan sosyal ilişkilerinde yakın olmaktan kaçınırlar ve onlara bağımlı olmak istemezler. Dünyaya bakış açıları güvensizdir ve kendilerini korumak için kaçınan davranışlar sergilemektedirler (İnan, 2015).
- Kaygılı bağlanmada; bakım verenler çocuklarına karşı hem duyarlı hem de mesafelidir. Ebeveynlerin bu tutarsız ve müdahaleci davranışları çocukta zayıf ve muhtaç olduklarını hissettirirler. Kaygılı bağlanma stili ile büyütülen çocuklar kendileri savunmasız görüp karşı tarafa bağımlı bir şekilde yaşarlar. Yetişkinliklerinde kendileri başkası tarafından korunmayı arzularlar. Dünya onlar için güvensiz ve belirsiz bir yerdir (İnan, 2015).
- Dağınık bağlanmada; genelde anne ya da baba da ruh sağlığında bozukluk olan kişilerdir ve çocuklarının ihtiyaçlarını görmeme yani ihmal etme durumu söz konusudur. Bağlanma stilleri arasında çocuk için en sağlıksız olanıdır. Anne ve babanın davranışları çok tutarsızdır. Çocuk bakım verenin yanında bile huzursuzdur o da aynı şekilde tutarsız davranışlar gösterebilir. Bu bağlanma stili ile büyütülen çocuklarının yetişkinliklerinde ilişki kurma da zorluklar, kendine ve başkalarına güvenme konusunda sıkıntılar yaşayabilmektedirler. Dünya onlar için güvensiz bir konumdadır (İnan, 2015).

2.10.2.1 Yabancı Durum Testi

Bağlanma teorisine gözlemsel araştırmalarıyla destek olan Mary Ainsworth (1989) bebek ve bakım veren kişi arasındaki bağlanma ilişkisini gözlemek amacı

ile yabancı ortam testini geliştirmiştir. Bağlanma kuramına göre bebekler bağlanma stillerine göre, içinde buldukları yeni çevreyi araştırmada kullanırlar. Fakat bebekler çevreyi araştırırken birincil bağlanma nesnesi ile yakınlığını koruma çabası içindedir. Yakınlığını koruma içerisinde olan bebeğin, bakım vereni ile kurduğu fiziksel temas, göz teması ve seslenme süreci araştırıcı davranışlarını devam ettirdiği sırada önemlidir. Ainsworth ve Bell (1981) bakım verenin, çocuğun yanında olmadığı zamanlarda ve çevrede yabancıların olduğu durumlarda çocuğun araştırıcı davranışlarında azalma olduğunu açıklamışlardır. Yabancı ortam testi bebeği bir yabancı ile karşılaştığı zamandaki vereceği tepkilerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Test uygulanırken anne, ocuk ve araştırmacı içinde oyuncakların olduğu ve çocuğun araştırıcı davranışlarını rahatlıkla sergileyebileceği bir odaya gelmektedirler. Uygulamada ocuk ve annesi, araştırmacının kontrolü altında üçer dakika ile farklı durumlara maruz bırakılmaktadır (Soysal, Bodur, İşeri, şenol,2005).

- Güvenli bağlanma geliştiren bebekler; birincil bağlanma nesneleri yanında olmadığı koşullarda çevreyi araştırır, yakınlığını korur ve bakım vereni güvence üstü olarak kullanabilme yeteneğine sahiptir. Bakım verenin gidişine tepki gösterebilirler fakat protestocu davranışlar ebeveyni geri döndüğünde bu davranışlar yerini rahatlama ve araştırıcı davranışlarına tekrar dönmektedir.
- Kaçıngan bağlanma geliştiren bebekler; bakım vereni ile birlikteyken araştırıcı davranışlarına devam ederler duygularını bu kişi ile paylaşmamaktadırlar. Fakat bakım vereni herhangi bir şekilde ortamdan ayrılıp geri döndüğü zaman da hiçbir fark olmadan araştırıcı davranışlarına dikkatlerini yöneltirler.
- Kaygılı bağlanma geliştiren bebekler; bakım vereni yanlarında iken yabancılarla ve çevreleriyle ilgilenirler. Fakat herhangi bir ayrılış durumunda

hem bakım verenleri ile bir arada olmak hem de onlardan kaçınma davranışları içerisindedirler. (Soysal ve ark., 2005).

2.11 İlgili Araştırmalar

Bu kısımda konuyla ilgili araştırmalar yer almaktadır.

Aydın, Ay, Topçu ve Aktaş'ın (2022) yaptığı araştırmada annelerin erken postpartum dönemdeki eş desteği algısının postpartum stres üzerine etkisinin incelenmiştir. Araştırma nicel bir çalışma olup 389 anne ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre annelerin algıladığı eş desteği puanının artmasının, doğum sonrası dönemde stres düzeyini azaltmada etkisinin olduğu saptanmıştır.

Beyhatun'un (2022) yaptığı araştırmada kronik hastalığı olan ve olmayan annelerin aile dayanıklılığı ile ebeveyn öz yeterliği ve ebeveyn stresi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırma nicel bir çalışma olup 356 anne ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre Ebeveyn öz yeterliği ve ebeveyn stresi değişkenleri, aile dayanıklılığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda ebeveyn öz yeterliğinin yüksek olması aile dayanıklılığına katkı sağladığı görülmektedir.

Vural'ın (2022) yaptığı araştırmada adölesan annelerin annelik algıları ile prenatal ve postnatal dönem ihtiyaçlarının belirlenmesi incelenmiştir. Bu araştırma nitel bir çalışma olup 30 adölesan anne ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; kendilerini anneliğe hazır hissetmedikleri, hamilelik süreci, bebek bakımı, sağlığı ve ihtiyaçları gibi konularda yeterli bilgi birikimine sahip olmadıkları ve destek görmeye ihtiyaç duydukları, bununla ilişkili olarak da annelik açısından kendilerini tam olarak yeterli bulmadıkları saptanmıştır.

Doğan'ın (2021) yaptığı araştırmada “Elâzığ yöresinde “çocuk gelin” olgusunun yapısal nedenleri” isimli araştırmasında ataerkil yapıda erken evlendirilen

veya evlendirilmeye zorlanan çocukların, evlendirilme nedenleri feminist teori bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Araştırmada 25 çocuk gelin ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Sonuç olarak “çocuk gelinlerin” evlilik nedenleri arasında eğitimsizlik, sosyoekonomik düzeyin zayıflığı, aile içi şiddet, cinsel ve psikolojik istismar, cinsiyet ayrımcılığı, geleneksel ve kültürel yapı gibi faktörlerin etkili olduğu belirlenmiştir.

Kurt ve Aslan’ın (2020) yaptığı araştırmada, okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin öz yeterlik, psikolojik sağlamlık ve ebeveyn tutumları incelenmiştir. Araştırma nicel bir çalışma olup 297 annenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş ortalamaları 34’tür. Araştırmanın sonuçlarına göre; annelerin öz yeterliği ile psikolojik sağlamlığı arasındaki ilişki durumuna bakıldığında orta düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=.49$ ve $p<.01$). Bu bağlamda annelerin öz yeterliği arttıkça psikolojik sağlamlığı da artış göstermektedir.

Canatan, Bilge ve Çapar’ın (2019) yaptığı araştırmada tek ebeveynli ailede yaşayan annelerin sosyal ve psikolojik problemleri incelenmiştir. Bu araştırma nicel bir çalışma olup 233 anne ile gerçekleştirilmiştir. Psikolojik sıkıntılar açısından değerlendirildiğinde annelerin yüzde 4,8 ila yüzde 17 arasında değişen oranlarda patolojik düzeyde psikolojik sıkıntı yaşadıkları saptanmıştır. Psikolojik problemlere etki eden etmenleri belirlemek için yapılan regresyon analiz sonuçları değerlendirildiğinde, çocuklarının geleceği ile ilgili kaygı duyma ve eşi olmadığı için komşularının ve sosyal çevresinin olumsuz bir tutum sergiledikleri düşüncesi değişkenlerinin psikolojik bozukluk belirtilerini arttıran risk faktörleri oldukları görülmüştür.

Cenk’in (2019) yaptığı “yarım kalan çocukluk: Kilis örneğinde çocuk gelinler” isimli araştırmada 18 yaşından küçük evlenmiş 17 kadın ile derinlemesine mülakat yapılarak veriler nitel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Analiz edilen değişkenler

arasında “çocuk gelinlerin” eğitim yaşamları, çalışma hayatları, cinsiyet rolleri ve ev içi yaşamları bulunmaktadır. Araştırmanın sonuçlarında değişkenler içerisinde en belirgin unsurun “eğitim” olduğu görülmüştür. 17 katılımcının 7’si hiç eğitim almamış, 7’si ilkokul, 2’si ortaokul ve 1 kişi lise mezunudur. Ekonomik durum değişkenine göre 17 katılımcının 10’u ekonomik özgürlüğe sahip olmamakla birlikte 3 katılımcı düşük gelirli işçi, 2 kişi işçi ve 1 kişi eşiyile birlikte çalışmaktadır. Katılımcıların sadece bir kişinin kendi iş yeri bulunmaktadır.

Işık’ın (2019) yaptığı “Adölesan annelerin bebek bakımı hakkındaki öz güvenleri ile annelik memnuniyeti arasındaki ilişkinin ve etkileyen faktörlerin incelenmesi” isimli araştırmaya 90 adölesan annenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; annelerin bebek bakımındaki öz güvenleri ile anne olma memnuniyeti arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu bağlamda adölesan annelerin bebek bakımındaki öz güvenleri arttıkça annelik memnuniyetleri de artmaktadır.

Uslu’nun (2019) yaptığı “Adölesan annelerin sosyo-demografik özellikleri ve doğum sonuçlarının değerlendirilmesi” isimli araştırmaya adölesan dönemdeki 207 anne katılmıştır. Araştırmanın nicel verilerine göre; adölesan annelerin gebelik dönemlerinde 88’i anemi, 7’si hipertansiyon, 7’si preeklampsi ve 1’i eklampsi problemleri ile karşılaşmışlardır. Adölesan annelerin 13’ü doğum komplikasyonu (mekonyum aspirasyonu, hipoksi) ile karşılaşmışlardır. Araştırmada adölesan annelerin eğitim, gelir düzeylerinin düşük ve geniş ailede yaşadıkları ve aile planlaması yöntemi kullanım oranlarının düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.

Şimşek’in (2019) yaptığı “Sosyo-kültürel açıdan “çocuk gelinler” ve sesin mahremiyeti: (Doğubayazıt örneği)” isimli araştırması bulunmaktadır. Bu çerçevede 20 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak, derinlemesine

görüşme tekniği ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada “çocuk gelinlerin” demografik özellikleri, 18 yaş altında evliliklerin gerçekleştirilmesinde, sosyo-kültürel ve ekonomik faktörlerin de etkililiği, evlilik türleri, gelenekleri, ilk annelik deneyimi ve anne olmanın zorlukları ele alınmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, geleneksel faktörlere bağlı olarak sesin mahremliliğinin erken evliliklerde ve “çocuk gelin” olgusu üzerinde etkileri olduğu saptanmıştır.

Kunt’un (2019) yaptığı araştırmada, 5-6 yaş çocukların annelerinin ebeveyn öz yeterlik algılarını incelemiştir. Araştırmanın kapsamı doğrultusunda 5-6 yaş aralığında çocuğu bulunan 26-47 yaş aralığında olan 402 annenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu, anne ebeveyn öz yeterlikleri; çocuk sayıları, annenin yaşı, öğrenim durumu, mesleği, çocuk yetiştirmeye yönelik eğitim alıp almadıkları ve okul öncesi eğitimi alıp almadıkları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Yorgun’un (2019) yaptığı araştırmada, erken evlilikler ve çocuk yetiştirmede karşılaşılan problemleri incelemiştir. Araştırma nitel bir çalışma olup 20 kadın ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara görüşme tekniği ve yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre erken yaşta evlenen kadınların eğitimlerinin yarıda kesildiği, çalışma hayatlarının düşük olduğu, ekonomik özgürlüklerini kazanamadıkları, çocukların bakımı konusunda bilgi ve tecrübe eksikliği sebebiyle genellikle eşin ailesinden destek aldıkları, aile planlaması yöntemi ve üreme sağlığı konularında bilgi eksikliğinden dolayı sık gebelik yaşamaları, çocuklar arasındaki yaş farkının düşük olmasından dolayı ilgi ve bakımlarının zorlaşması, çocuk anne olmalarından dolayı annelik duygularını hissedemedikleri saptanmıştır.

Bütün'un (2018) yaptığı "sosyokültürel ve ekonomik faktörler çerçevesinde erken evlilikler: Bingöl ili örneği" isimli araştırması nitel bir çalışma olup 20 kadın ile yüz yüze görüşme tekniğiyle yapılmıştır. Erken yaşta yapılan evliliklerin çocuk yaştaki kadınlar üzerinde yarattığı sosyo-kültürel ve ekonomik etkileri incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların büyük bir kısmının erken evliliğin en büyük sıkıntısını hamileliklerinde yaşadıkları saptanmıştır. Bebek bakımı ve büyütme noktasında yeterli deneyimi olmayan kadınlar doğum sonrasında bebek bakımı ve beslenmesi noktasında ciddi sorunlar ve acı kayıplar yaşadığı söylenebilir.

Ekici (2018) tarafından Gaziantep'te yapılan "çocuk gelin olarak evlilik yapmış kadınların ruh sağlığının araştırılması" isimli çalışmada 65 "çocuk gelin" katılmıştır. Erken yaşta evliliğin yarattığı olumsuz etkiler incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre katılımcıların %67,7'si sağlık sorunlarının olduğunu, %84,6'sı ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur.

Göksel'in (2018) yaptığı çalışmada "çocuk gelinlerin" erken evlilik süreçleri ve neden olan etmenler incelenmiştir. Bu bağlamda erken evlenen kız çocuklarının tercih ve karar verme süreci, ekonomik durumları, evlilikten beklentileri ve karşılama durumlarıyla ilgili bulgular edinilmiştir. Araştırmaya erken yaşta evlilik yapmış 100 anne katılmıştır. Nicel verilere bakıldığında; "çocuk gelinlerin" %55'i aralarında akrabalık bulunduğunu %38'i yakın akraba (kuzen-yeğen), olduklarını, %17'si uzak akraba olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %61'i resmi nikah yapmadan gayri resmi olarak birlikteliklerini devam ettirdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların %17'si aile içi şiddet gördüklerinden bahsetmişlerdir. Katılan kız çocuklarının %40'ı erken evlilikten dolayı ortaya çıkan en önemli sorun olarak "eğitimin yarıda kesilmesi" cevabını ilk sırada işaretlemişlerdir.

D. Eyüboğlu ve M. Eyüboğlu'nun (2018) yaptığı “küçük yaşta evlendirilmek istenen çocuklarda psikiyatrik bozukluklar ve sosyodemografik özellikler” isimli araştırmada 54 çocuk ve aileleri ile yapılandırılmış görüşme yöntemi ile okul çağı çocuklar için duygulanım bozuklukları, şizofreni görüşme çizelgesi ve yaşam boyu versiyonu görüşmesi yapılmıştır. Araştırmanın amacı, psikiyatri kliniğine adli değerlendirme amacıyla getirilen evlenmeye ruhi ve bedeni olarak hazır olup olmadıkları sorulan çocukların psikiyatrik açıdan incelenmesidir. Bu bağlamda araştırmanın bulgularında çocukların %27.8'inde en az bir psikiyatrik bozukluk bulunmaktadır. Çocukların % 63'ü dini nikah ile evli %18'ide nişanlı/sözlü olduklarını açıklamışlardır. Çocukların %98.1'i okula devam etmiyordur. Aynı zamanda büyük bir kısmı eğitim ve sosyoekonomik düzeyi düşüktür. Sonuç olarak düşük düzeyde eğitim ve sosyokültürel seviye çocukların erken yaşta evlendirilmesiyle ilişkili önemli etmenlerden olduğu düşünölmektedir. Bu çocuklar gebelik ve çocuk sahibi olmaya henüz bilişsel ve psikososyal gelişimlerini tamamlayamadan karşılaşmaktadırlar.

Anık ve Barlin'in (2017) yaptığı araştırmada çocuk gelinlerin sorunları incelenmiştir. Bu araştırma hem nicel hem nitel bir çalışma olup 22 kadın ile gerçeleştirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre çocuk gelinlerin yaşadığı sorunları arasında fizyolojik, sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz yönde etkilendiğini ve çocuk yaşta anne olunmasında dolayı annelik görevlerini doğru bir şekilde yerine getirmede sıkıntı yaşadıkları saptanmıştır.

Kaya, Başbuğ, Sönmez, Barut, şengün, Çağlar'ın (2017) yaptığı araştırmada geç adölesan gebelikler, maternal ve fetal sonuçlar incelenmiştir. Çalışma grubu olarak 19 yaş ve altı 83 gebe kadın ile kontrol grubu olarak 20-35 yaş arası 100 gebe kadın araştırmaya dahil edilmiştir. Gebelerin demografik özellikleri (yaş, eğitim ve çalışma durumu), hemoglobin değerleri, doğum ve postpartum komplikasyonları

(preeklampsi, preterm doğum, erken membran rüptürü, plasenta dekolmanı, plasenta previa, intrauterin gelişme geriliği, oligohidramnios, atoni, hematoma) sonuçlarına bakılmıştır. Araştırmanın nicel sonuçlarına göre; Adölesan gebelerin %57,9'inde (n=48) herhangi bir obstetrik komplikasyon izlenmezken, en sık görülen komplikasyon preterm doğum olarak bulunmuştur (%14,4). Adölesan grupta komplikasyon daha yüksek oranda saptanmıştır. Ancak görülen obstetrik komplikasyonların gruplar arası analizi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Eğitim durumu arttıkça adölesan gebelik oranlarının azaldığı saptanmıştır.

Seçkin, Yücel, Karşlı, Özdemir, Togrul, Çelik, Küçüközkan, Yıldırım'ın (2016) yaptığı bir araştırmada adölesan doğumların demografik özellikleri ve maternal-fetal sonuçları incelenmiştir. Adölesan dönemde doğum yapan ve 20-35 yaşları arasında doğum yapan kadınlar arasında demografik özellikler ve maternal-fetal sonuçlar açısından farklılıkların incelenmesi için 300 adölesan gebe (14-19 yaş arası) kontrol grubu 320 gebe kadın (20-35 yaş) araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; eğitimi olmayan ve düşük eğitim düzeyi oranı adölesan (ergen) grubunda daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Adölesan gebelerin doğum öncesi hemotokrit değerleri kontrol grubu ile benzer iken doğum sonrası hemotokrit değerleri adölesan gebeliklerde kontrol grubuna oranla daha düşük bulunmuştur. Adölesan gebelik grubunda preeklampsi sıklığı çalışma grubuna oranla daha yüksek bulunmuştur.

Ayyıldız, Topan, Öztürk ve Kulakçı'nın (2015) yaptığı araştırmada adölesan gebeliklerin anne ve bebeğe yönelik obstetrik sonuçlarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırmada adölesan ve adölesan olmayan gebelerin obstetrik sonuçları karşılaştırılmıştır. Araştırma retrospektif bir araştırma olup aynı dönemde doğum yapan 19 yaş ve altı (n=50) ve 19 yaş üstü (n=121) toplam 171 gebe katılmıştır. Bu

bağlamda adölesan gebeliklerin adölesan olmayan gebeliklere nazaran anne ve bebek sağlığı açısından yüksek riskli gebelikler olduğu belirlenmiştir.

Cindioğlu'nun (2015) yaptığı araştırmada 3-6 yaş çocuğu olan depresyonlu ve depresyonu olmayan annelerin ebeveyn öz yeterlikleri çocuk mizaç algısı ve duygu sosyalleştirme tepkilerinin karşılaştırılmasını incelemiştir. Araştırma nicel bir çalışma olup depresyon şikâyetiyle başvuruda bulunmuş 40 anne ile depresyonu olmayan 40 anne katılım sağlamıştır. Annelerin yaş aralığı 24-45 yaş arasındadır. Depresyonlu annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri (ort:32,2750) depresyonu olmayan annelerin ebeveyn öz yeterliklerinden (ort:41,5250) anlamlı bir şekilde farklılık olup daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.

Çapık, Apay ve Sakar'ın (2015) yaptığı araştırmada annelerin gebelik döneminde stres, anksiyete ve depresyon (olumsuz duygulanım) durumları incelenmiştir. Bu araştırma nicel bir çalışma olup 914 gebe kadın katılım sağlamıştır. Araştırmanın bulgularında eşlerin işsizlik durumu annelerin olumsuz duygulanım düzeyi (21.87) puan ortalamasında daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Özsoy'un (2014) yaptığı araştırmada adölesan annelerin emzirmeye yönelik düşünce ve uygulamalarını incelemiştir. Adölesan annelerin (n=154) emzirme konusundaki düşünce, tutum ve uygulamalarını belirlemek ve erişkin annelerle (n=223) farklılıklarını göstermeyi amaçlamıştır. Adölesan ve erişkin annelere emzirme tutum ölçeği uygulanıp emzirme puanlama sistemine göre gözlemlenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; adölesan annelerin emzirme tutum ölçeğinden aldıkları puanlar 65 ile 136, erişkin annelerin ise 81 ile 149 arasında olup erişkin annelerin emzirme tutum ölçeği toplam puan ortalamasının adölesan annelerden yaklaşık 11 puan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Emzirme puanlama sistemi sonuçlarına göre; adölesan annelerin puanı 1 ile 10, erişkin annelerin puanı ise 4-10 arasında olduğu

ortalamları karşılaştırıldığında ise adölesan annelerin ortalamasının, erişkin annelerinkinden yaklaşık 1,5 puan daha az olduğu tespit edilmiştir.

Kaya'nın (2013) yaptığı araştırmada Gebelerde ebeveyn uyum desteği programının (EBUDEP) ebeveyn öz yeterlik algıları üzerine etkileri incelenmiştir. Araştırma nicel bir çalışma olup olgu grubu (n=35) ve kontrol grubu (n=33) dahil olmak üzere 68 anneden oluşmaktadır. Olgu grubundaki gebelerin evlenme yaş ortalaması 23,41 kontrol grubundaki gebelerin evlenme yaş ortalaması ise 23,73'tür. Bandura'nın Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı bağlamında hazırlanan EBUDEP programı olgu grubuna uygulanmış, kontrol grubuna ise EBUDEP yerine kendi kendine meme muayenesi eğitimi verilmiştir. Araştırmanın sonucunda ebeveyn uyum desteği programının annelerin ebeveyn öz yeterlik algılarını olumlu yönde etkileyerek, ebeveyn bilgi ve becerilerinin gelişmesini sağladığı, ebeveynliğe uyumu arttırdığı ve evlilik uyumunu azalttığı saptanmıştır.

Bağatarhan ve Nazlı'nın (2013) yaptığı araştırmasında ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz yeterliklerine etkisini incelemiştir. Araştırma, tek gruplu ön-test, son-test ve izleme modeline dayalı deneysel bir çalışmadır. Deney grubunu 1. sınıfta okuyan 16 öğrencinin annesi oluşturmakta olup 7 oturumluk "Ebeveyn Eğitim Programı" uygulanmıştır. Katılımcılar, 25-40 yaş grubu aralığındadır. Araştırma sonuçlarına göre, annelerin etkili ebeveynlik yapabilme becerilerine ilişkin öz yeterlikleri ile ilgili ön-test ve son-test puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir fark olduğu yönündedir. Son-test ve izleme testi puanları arasında ise anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu bağlamda eğitim programına katılan annelerin etkili ebeveynlik yapabilme becerilerine ilişkin öz yeterliklerinde programdan sonra artış gözlemlenmiştir.

Bölüm 3

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, katılımcıların demografik özellikleri, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi ve güvenilirlik yer almaktadır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma 18 yaş altındaki anneler ile 18 yaş üstündeki annelerin karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı derecede farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. 18 yaş altı ve 18 yaş üstü annelerin psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri verileriyle yapılmış olan bu çalışma nicel bir araştırma olup nedensel karşılaştırma modeline göre desenlenmiştir. Katılımcı grupların arasındaki farklılıkların sebeplerini ve sonuçlarını şartlar ve bireyler üzerinde herhangi müdahale olmaksızın ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırma yöntemine nedensel karşılaştırma araştırması denmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2014).

3.2 Çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma gurubunu Türkiye’de Gaziantep ilindeki en az bir çocuğa sahip olan anneler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın örneklemini oluşturmak için seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden “amaçlı örnekleme” tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, belli ölçütleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istendiğinde tercih edilmektedir (Koç, 2017, s.490). Comrey ve Lee'ye (1992) göre, üzerinde faktör

analizi yapılacak bir örneklemin yeterliğinin ölçüleri kabaca; çok kötü: 50, kötü: 100, orta: 200, iyi: 300, çok iyi: 500, mükemmel: 1000 ve daha fazlası şeklinde belirlenmiştir. Aynı zamanda K10 psikolojik sıkıntılar ölçeği geçerlilik ve güvenilirlik çalışması için bu ölçek 200 kişiye uygulanıp geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır (Altun ve ark., 2019). Buna göre araştırmada kullanılacak olan örneklem üzerinde orta/iyi derecesinde faktör analizi yapılabilmesi için hedeflenen kişi sayısı 240'tır.

3.3 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri

Yaş	n	%
24 yaş ve altı	24	10
25-34	69	28,7
35-44	68	28,3
45-54	45	18,8
55-64	22	9,2
65 yaş ve üzeri	12	5,0
Medeni durum		
Evli	189	78,8
Bekar	10	4,2
Boşanmış	25	10,4
Vefat etmiş	14	5,8
Dini nikahlı	2	,8
18 yaşından önce anne olma durumu		
18 yaş altı	120	50,0
18 yaş ve üzeri	120	50,0
Eğitim durumu		
İlkokul	67	27,9
Ortaokul	54	22,5
Lise	46	19,2
Lisans	55	22,9
Lisansüstü	5	2,1
Diğer	13	5,4
Eş eğitim durumu		
İlkokul	58	24,2
Ortaokul	53	22,1
Lise	37	15,4
Lisans	36	15,0
Lisansüstü	6	2,5
Diğer	50	21,8
Meslek		

Çalışmıyor	158	65,8
Memur	27	11,3
İşçi	24	10,0
Serbest meslek	26	10,8
Diğer	5	2,1
Çalışma saatleri		
Çalışmıyor	169	70,4
4	1	,4
5	2	,8
6	4	1,7
7	3	1,3
8	21	8,8
9	9	3,8
10	21	8,8
11	2	,8
12	8	3,3
Eş Meslek		
Eş yok	45	18,8
Çalışmıyor	10	4,2
Memur	26	10,8
İşçi	101	42,1
Serbest meslek	42	17,5
Diğer	16	6,7
Çocuk sayısı		
1	46	19,2
2	94	39,2
3	57	23,8
4	43	17,9
Çocuk ile ilişkide destek		
Evet	82	34,2
Hayır	158	65,8
Yaşam standardı değerlendirme		
Çok iyi	8	3,3
İyi	74	30,8
Orta	110	45,8
Kötü	34	14,2
Çok kötü	14	5,8
Psikolojik sağlığı değerlendirme		
Çok iyi	13	5,4
İyi	110	45,8
Orta	81	33,8
Kötü	29	12,1
Çok kötü	7	2,9
Fiziksel sağlığı değerlendirme		
Çok iyi	16	6,7
İyi	114	47,5
Orta	78	32,5
Kötü	23	9,5
Çok kötü	9	3,8
Toplam	240	100

Katılımcıların yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde, en yüksek oran %28,7 ile 25-34 yaş aralığında görülmüştür. 35-44 yaş aralığı %28,3 oranıyla bu sıralamada ikinci en yüksek oranı almıştır. 0-17 yaş aralığı %0,8, 18-24 yaş aralığı %9,2, 45-54 yaş aralığı %18,8, 55-64 yaş aralığı %9,2 ve 65 yaş ve üzeri aralığı ise %5 oranlarıyla sıralamada yer almıştır. Katılımcıların medeni durumlarına göre incelendiğinde, %78,8'i evli olduğunu, %10,4'ünün boşanmış olduğunu, %5,8'inin eşi vefat etmiş olduğunu, %4,2'sinin bekâr olduğunu ve %0,8'inin dini nikâhlı olduğunu görüyoruz. Katılımcıların %50'sinin 18 yaşından önce anne olduğu, %50'sinin ise olmadığı tespit edilmiştir. Eğitim durumuna bakıldığında, katılımcıların %27,9'u ilkokul, %22,5'i ortaokul, %19,2'si lise, %22,9'u lisans, %2,1'i lisansüstü ve %5,4'ü diğer eğitim düzeylerine sahiptir. Katılımcıların eşlerinin eğitim durumlarına bakıldığında, %24,2'sinin ilkokul, %22,1'inin ortaokul, %15,4'ünün lise, %15,0'sinin lisans, %2,5'inin lisansüstü ve %21,8'inin ise diğer eğitim düzeylerinde olduğu tespit edilmiştir. Mesleklerine göre katılımcıların %65,8'inin çalışmadığı, %11,3'ünün memur, %10,0'unun işçi, %10,8'inin serbest meslek sahibi ve %2,1'inin ise diğer meslek gruplarına dahil olduğu görülmektedir. Katılımcıların %70,4'ü hiç çalışmamaktadır. Çalışan katılımcıların %8,8'i 8 saat, %8,8'i 10 saat, %3,8'i 9 saat, %3,3'ü 12 saat, %1,7'si 6 saat, %1,3'ü 7 saat, %0,8'i 4 saat ve %0,3'ü 5 saat çalışmaktadır. Eşlerinin mesleklerine bakıldığında ise katılımcıların %42,1'inin işçi, %17,5'inin serbest meslek sahibi, %10,8'inin memur, %6,7'sinin diğer meslek gruplarına dahil olduğu ve %4,2'sinin çalışmadığı, %18,8'inin ise eşi olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların çocuk sayısına göre dağılımı incelendiğinde, %39,2'sinin 2 çocuğu, %23,8'inin 3 çocuğu, %19,2'sinin 1 çocuğu ve %17,9'unun 4 çocuğu olduğu görülmektedir. Katılımcıların %34,2'si çocukları ile ilişkide destek alırken, %65,8'i almamaktadır. Katılımcıların aylık gelir düzeyleri değerlendirildiğinde, %5'i çok iyi,

%29.6'sı iyi, %38.8'i orta, %19.2'si kötü ve %7.5'i çok kötü düzeyde gelir sahibi olduğunu göstermektedir. Yaşam standardı değerlendirildiğinde, %3.3'ü çok iyi, %30.8'i iyi, %45.8'i orta, %14.2'si kötü ve %5.8'i çok kötü düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Psikolojik sağlık durumu incelendiğinde, %5.4'ü çok iyi, %45.8'i iyi, %33.8'i orta, %12.1'i kötü ve %2.9'u çok kötü seviyede olduğu görülmüştür. Fiziksel sağlık açısından değerlendirildiğinde ise, %6.7'si çok iyi, %47.5'i iyi, %32.5'i orta, %9.5'i kötü ve %3.8'i çok kötü düzeyde olduğu belirlenmiştir.

3.4 Veri Toplama Araçları

Bu kısımda çalışmanın verilerini toplamak için kullanılan “Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik Sıkıntılar Ölçeği ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği” yer alır.

3.4.1 Kişisel Bilgi Formu

Bu çalışmada katılımcıların demografik özelliklerine dair bilgi toplanması için 13 maddelik bir Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu form araştırmacı tarafından hazırlanarak katılımcıların 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri sonra çocuk sahibi olan annelerin yaşı, medeni durumu, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, eşlerinin eğitim düzeyi, eşlerinin ve kendilerinin meslekleri, ailenin gelir ortalaması, algıladığı aylık gelirin değerlendirilmesi, çalışma saatleri, yaşam standartlarının değerlendirilmesi, psikolojik ve fiziksel sağlığı hakkında bilgi toplanmıştır.

3.4.2 Psikolojik Sıkıntılar Ölçeği

Ölçeğin orijinal ismi: Kessler Psychological Distress Scale- K10'dur. Ölçek Altun ve ark. (2019) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek psikolojik sıkıntı, depresyon ve anksiyete belirtilerini ölçmek üzere tasarlanmıştır. 5'li Likert tipi bir ölçek olup cevaplandırmaları 1'den (hiç olmadı) 5'e (sürekli olarak) şeklinde sıralanıp toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Katılımcı en yüksek 50, en düşük 10 puan alabilir.

Yüksek puan alan katılımcılar psikolojik sıkıntı belirtilerine işaret etmektedir. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach alfa katsayısı ile değerlendirildi ve 0,95 olarak bulundu. Spearman-Brown iki yarı test güvenilirliği 0.93, test-tekrar test korelasyon katsayısı 0,89 olarak bulundu. Ölçüt geçerliliği eş zaman geçerliliğiyle değerlendirilerek K10-Psikolojik Sıkıntılar Ölçeği (PSÖ) ile Birinci Basamak Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ-BB) arasındaki Pearson korelasyon katsayısı 0,87 olarak hesaplandı (Altun ve ark., 2019). K10 Psikolojik sıkıntılar ölçeği psikolojik sıkıntı, depresyon ve anksiyete semptomlarının analizinde ve taranmasında geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu gösterilmiştir.

3.4.3 Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği

Ölçeğin orijinal adı: Revised Berkeley Parenting Self-Efficacy Scale (BPSE-R) dir. Ölçek Holloway S. ve arkadaşları (2005) tarafından geliştirilip 2019'da yeniden revize edilip Yıldız T. G., Şahin F., Haktanır G. (2021) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 18 maddeden ve Ebeveynliğe Özgü Stratejiler (7 madde) ve Çocuğa Kazandırılabilirler (11 madde) olmak üzere iki alt ölçekten oluşmakta olup anne babaların ebeveynlik öz yeterlik düzeylerini belirlemede kullanılabilir 6'lı Likert tipi bir ölçme aracıdır. Cevap seçenekleri 1'den (Hiç güvenmiyorum.) 6'ya (Tamamen güveniyorum) şeklinde olup toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Katılımcı ölçekten en yüksek 108, en düşük 18 puan alabilmektedir. Ölçekten alınan puanın artması ebeveyn öz yeterlik düzeyinin fazla olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda anne grubunda Cronbach alfa değerleri alt boyutlar için 0,83 ve 0,86; baba grubunda ise her iki alt boyut için değerler 0,89 ve 0,92 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin toplam puan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.91 bulunmuştur. (Yıldız ve ark., 2020). Bu sonuçlara dayanarak ebeveynlerin öz yeterlik algılarını ölçmek adına geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu gösterilmiştir.

3.5 Veri Toplama Süreci

Veri toplama işlemi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada çalışma grubunu oluşturan 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınlara ait verileri toplamak adına Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik Sıkıntılar Ölçeği ve Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerin doldurulması için uygun süre verilmiştir. Araştırmanın onayı için Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ) Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na (BAYEK) başvuruda bulunup 2 haftalık bir değerlendirme sürecinden sonra onay alınmıştır. Araştırma için gereken süre zarfında veri toplama zamanı belirlenerek KKTC'den Gaziantep'e gidildi. Verileri toplamak için ilk önce örnekleme dahil olacak olan katılımcılara ölçekleri uygulamak adına yüz yüze görüşmeler sağlandı. Katılımcılara ulaşmak için ev ziyaretleri, gün toplantıları ve pazarlar gezildi. Bu görüşmeler sırasında katılımcıların evlerine birebir gidilerek ölçeklerin doğru bir şekilde cevaplanması için gerekli yönlendirmeler araştırmacı tarafından yapıldı. Bu araştırmaya katılmak isteyen annelere bilgilendirilmiş onam formu sunulup araştırma hakkında bilgi verildikten sonra imzaları alınmıştır. Bazı okuma yazma bilmeyen katılımcılara rastlanıldı bu yüzden araştırmacı tarafından ölçek maddeleri ve yanıtları sesli bir şekilde okunarak kişisel cevapları alındı. Bazı katılımcı anneler yanlarında eşleri bulunduğundan dolayı ölçek cevaplarını doldururken yanlı ve çekimsiz davranışlar gösterdikleri gözlemlenmiştir. Bu ölçekler çalışmaya dahil edilmemiştir. Katılımcılardan toplanan veriler 3. şahıs ile paylaşılmamak üzere araştırmacı tarafından 3 sene boyunca gizli tutulacaktır.

3.6 Verilerin Analizi

18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri ocuk sahibi olan annelere ait toplanan nicel veriler betimsel istatistik ile özömlenmiştir ve elde edilen verilerin analizleri, SPSS 23.00 istatistik programı ile yapılmıştır. Toplanan verilerin girişi gerekli kodlamalar ile

yapılmıştır. Veri girişlerinin kontrolü yapılmıştır. Elde edilen verilere göre uygun parametrik ya da non-parametrik ölçümler yapılmıştır. Araştırmanın Sosyo-demografik değişkenlerini annelerin yaşı, eğitim durumu, eş eğitim durumu, meslekleri, eş meslekleri, çalışma saatleri, algıladıkları gelir düzeyi, medeni durumu, çocuk sayısı, çocuk ile ilişkide destek alma durumu, yaşam standartları, psikolojik ve fiziksel sağlık durumlarına verilen cevaplar oluşturmaktadır. 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri çocuk sahibi olan annelerin psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin sosyo-demografik değişkenlerine göre anlamlı bir farkın olup olmadığını incelemek amacıyla t-test, Analysis of Variance'dan (ANOVA) ve Kruskal-Wallis testinden yararlanılmıştır.

Normallik testi için Skewness ve Kurtosis değerleri incelenmiştir. Psikolojik sıkıntı ölçeğine göre Skewness değerleri .590 ile .157 arasında, Kurtosis değerleri ise -.105 ile .313 arasında değişmektedir. Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği'ne göre ise Skewness değerleri -.323 ile .157 arasında, Kurtosis değerleri ise -.371 ile .313 arasında değişmektedir. Tabachnick ve Fidell (2013) tarafından belirtilen kabule göre, Kurtosis ve Skewness değerleri -1.5 ile +1.5 aralığında olduğunda veriler normal dağılım gösterirler. Bu nedenle, 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş bağımsız değişkeni ile 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş, eş eğitim durumu bağımsız değişkeni verileri normal dağılım gösterdiği için istatistiksel anlamlılık için parametrik testlerden tek yönlü ANOVA testi uygulanmıştır. 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumu bağımsız değişkeni verileri normal dağılım gösterdiği için istatistiksel anlamlılık için parametrik testlerden t-testi uygulanmıştır. 18 yaş altı anne olan

kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durum, eğitim durumu, eş eğitim durumu, meslek, eş meslek, çalışma saatleri, çocuk sayısı, yaşam standardı değerlendirme, psikolojik ve fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni verileri normal dağılım göstermediği için istatistiksel anlamlılık için non-parametrik testlerden Kruskal Wallish H testi uygulanmıştır. 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntılar ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durum, eğitim durumu, meslek, çalışma saatleri, eş mesleği, yaşam standardı değerlendirme, psikolojik ve fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni verileri normal dağılım göstermediği için istatistiksel anlamlılık için non-parametrik testlerden Kruskal Wallish H testi uygulanmıştır.

3.7 Güvenirlilik

Cronbach'ın Alfa katsayısı, bir ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek için kullanılan bir istatistiksel ölçüttür. 0 ila 1 arasında bir değer alır ve değer ne kadar yüksekse, ölçeğin iç tutarlılığı o kadar yüksektir. Cronbach'ın Alfa katsayısı Psikolojik sıkıntı ölçeği için 0,886, Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği için ise 0,854 olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda ölçeklerde yüksek bir iç tutarlılık olduğunu gösterir.

Bölüm 4

BULGULAR

Bu kısımda 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile demografik özellikleri arasında farklılığı ve katılımcıların psikolojik sıkıntı düzeyleri ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında ilişkiyi inceleyen analizler yer almaktadır.

4.1 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi

Bu kısımda 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin ölçeklerden alınan puanlarının ortalaması Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri

	N	Min	Maks.	Ort.	Ss
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	120	11,00	53,00	26,97	8,51
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	120	30,00	105,00	70,55	16,95

18 yaş öncesi anne olan kadınların "Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri" ve "Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği" puanları yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre; "Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri" için 120 katılımcıdan veri elde edilmiştir. En düşük puan 11, en yüksek puan 53 ve ortalama puan 26.9750 ± 8.51737 olarak hesaplanmıştır. "Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik

Ölçeği" değişkeni için de 120 katılımcıdan veri toplanmış olup, en düşük puan 30, en yüksek puan 105 ve ortalama puan 70.55 ± 16.95 olarak hesaplanmıştır.

4.2 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi

Bu kısımda 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin ölçeklerden alınan puanlarının ortalaması Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri

	N	Min	Maks.	Ort.	Ss
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	120	10,00	47,00	23,1833	8,24110
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	120	34,00	107,00	80,1417	15,54246

18 yaş ve üzeri anne olan kadınların "Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri" ve "Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği" puanları yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre; "Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri" için 120 katılımcının vermiş olduğu cevaplardan elde edilen puanların en düşük puan 10, en yüksek puan 47 ve ortalama puan ise $23.1833+8.24110$ 'dur.

"Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği" elde edilen puan en düşük 34, en yüksek 107 ve ortalama ise $80.1417+15.54246$ 'dır.

4.3 18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri Arasındaki Farkların İncelenmesi

Bu kısımda t testinden yararlanılarak 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri arasındaki farkların sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4:18 yaş altı 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri düzeyleri arasındaki farklar için t-testi sonuçları

	Değişken	n	Ort.	ss	t	sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Evet	120	26,9750	8,51737	3,505	238	,001
	Hayır	120	23,1833	8,24110			

Katılımcıların Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri değişkenleri için iki farklı grup arasında t-testi yapılmıştır. Test sonucunda p değeri 0,05'ten düşük olduğundan ($p<,05$), gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Psikolojik Sıkıntı Düzeylerine göre, "Evet" grubu psikolojik sıkıntı düzeyinde daha yüksek bir ortalama değere sahiptir (26,9750) ve "Hayır" grubu ise daha düşük bir ortalama değere sahiptir (23,1833). Bu sonuç, "Evet" grubunun psikolojik sıkıntı düzeyinde daha yüksek olduğunu göstermektedir.

4.4 18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farkların İncelenmesi

Bu kısımda t testinden yararlanılarak 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki farkların sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5:18 yaş altı 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki farklar için t-testi sonuçları

	Değişken	n	Ort.	ss	t	sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Evet	120	26,9750	8,51737	3,505	238	,001
	Hayır	120	23,1833	8,24110			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Evet	120	70,9583	17,63562	-4,279	238	,000
	Hayır	120	80,1417	15,54246			

Katılımcıların Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği değişkeni için iki farklı grup arasında t-testi yapılmıştır. Test sonucunda p değeri 0,05'ten düşük

olduğundan ($p<,05$), gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeğine göre, "Evet" grubu ebeveyn öz yeterlik düzeyinde daha düşük bir ortalama değere sahiptir (70,9583) ve "Hayır" grubu ise daha yüksek bir ortalama değere sahiptir (80,1417). Bu sonuç, "Evet" grubunun ebeveyn öz yeterlik düzeyinde daha düşük olduğunu göstermektedir.

4.5 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaş Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda tek yönlü ANOVA testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş grupları bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşa göre ANOVA testi istatistik sonuçları

		Kareler Toplam	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Gruplar arası	812,160	5	162,432	2,368	,044	5-3, 5-4, 6-3, 6-4,
	Grup içi	7820,765	114	68,603			
	Toplam	8632,925	119				
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Gruplar arası	3597,210	5	719,442	2,455	,038	2-5, 2-6
	Grup içi	33413,581	114	293,102			
	Toplam	37010,792	119				

Tablolardaki tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri bağımlı değişkeni açısından gruplar arasında anlamlı bir fark vardır ($F(5,114)=2,368$, $p=0,044$). Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğu ise, ortalama farklarının farklı olduğu tespit edilmiştir. Buna göre;

55-64 yaş aralığının puanı, 35-44 ve 45-54 yaş grubundan; 65 yaş ve üzeri 35-44 ve 45-54 yaş grubundan daha yüksek puana sahiptir.

Benzer şekilde, Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği bağımlı değişkeni açısından da gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F(5,114)=2,455$, $p=0,038$). Gruplar arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğu ise, ortalama farklarının farklı olduğu tespit edilmiştir Buna göre; 25-34 yaş grubu aralığında olan katılımcıların puanları, 55-64 ve 65 yaş ve üzeri gruptan daha yüksektir.

4.6 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Medeni Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durum bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni duruma göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Medeni Durum	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Evli	96	58,59	2,962	4	,567
	Bekar	1	105,00			
	Boşanmış	11	63,73			
	Eşim vefat etti	11	70,45			
	Dini nikahlı	1	54,00			
Total		120				
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Evli	96	62,04	8,235	4	,083
	Bekar	1	39,00			
	Boşanmış	11	71,00			
	Eşim vefat etti	11	35,45			
	Dini nikahlı	1	94,50			
Total		120				

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği açısından medeni durumun etkisi incelenmiştir. Kruskal Wallish H testi

sonuçlarına göre, Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri açısından medeni durumun etkisi anlamlı değildir ($F(4,115)=2,962$, $p=0,567$). Benzer şekilde, Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği açısından da medeni durumun etkisi anlamlı değildir ($F(4,115)=8,235$, $p=0,083$).

4.7 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumu bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumuna göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Eğitim Durumu	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	İlkokul	53	64,74	7,552	4	,109
	Ortaokul	33	56,29			
	Lise	13	49,62			
	Lisans	10	45,60			
	Diğer	11	79,14			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	İlkokul	53	54,47	13,681	4	,008
	Ortaokul	33	66,27			
	Lise	13	81,96			
	Lisans	10	71,75			
	Diğer	11	36,64			

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği açısından eğitim durumunun etkisi incelenmiştir. Kruskal Wallis H testi sonuçlarına göre, toplam sıkıntı ölçeği açısından eğitim durumunun etkisi anlamsızdır ($F(4,115)=7,552$, $p=0,109$). Ancak, yenilenmiş Berkeley ebeveyn öz yeterlik ölçeği açısından eğitim düzeyinin etkisi anlamlıdır ($F(4,115)=13,681$, $p=0,008$). Eğitim

düzeyi açısından yenilenmiş Berkeley ebeveyn öz yeterlik ölçeği puanları en yüksek olanlar ilkökul mezunlarına göre diğer eğitim seviyelerinde daha yüksektir.

4.8 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskall Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumu bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumuna göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları

		Kareler Toplam	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Gruplar arası	488,794	4	122,198	1,726	,149
	Grup içi	8144,131	115	70,819		
	Toplam	8632,925	119			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Gruplar arası	2052,719	4	513,180	1,688	,157
	Grup içi	34958,072	115	303,983		
	Toplam	37010,792	119			

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile eş eğitim durumu açısından gruplar arasındaki farklılıkların anlamlılığı incelenmiştir. Kruskall Wallish H sonuçlarına göre, her iki ölçek için de gruplar arasındaki farklılıklar anlamsızdır.

Toplam sıkıntı ölçeği açısından gruplar arasındaki farklılıkların anlamlılığı için yapılan Kruskall Wallish H analizinde, F değeri 1,726 ve p değeri 0,149'dir. Bu sonuçlar, gruplar arasındaki farklılıkların anlamsız olduğunu gösterir.

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Berkeley ebeveyn öz yeterlik ölçeği açısından gruplar arasındaki farklılıkların anlamlılığı için yapılan

Kruskall Wallish H analizinde, F değeri 1,688 ve p değeri 0,157'dir. Bu sonuçlar da gruplar arasındaki farklılıkların anlamsız olduğunu gösterir.

4.9 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskall Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslek durumu bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslek durumuna göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları

	Meslek	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Çalışmıyor	102	60,60	4,410	4	,353
	Memur	1	25,50			
	İşçi	8	59,69			
	Serbest Meslek	8	71,44			
	Diğer	1	4,50			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Çalışmıyor	102	58,49	5,841	4	,211
	Memur	1	107,00			
	İşçi	8	58,31			
	Serbest Meslek	8	76,31			
	Diğer	1	110,00			

Verilere göre, her iki ölçekte de meslekler arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Kruskall Wallish H sonuçlarına göre, istatistiksel olarak, toplam sıkıntı ölçeğinde çalışanlar arasında bir fark yoktur ($F(4,115)=1.726, p=.149$). Ayrıca, yenilenmiş Berkeley ebeveyn öz yeterlik ölçeğinde de meslekler arasında bir fark yoktur ($F(4,115)=1.688, p=.157$).

4.10 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çalışma Saatleri Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatleri bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatlerine göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Çalışma Saatleri	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	5,00	1	6,00	6,203	6	,401
	6,00	2	2,50			
	8,00	4	8,50			
	9,00	3	12,67			
	10,00	2	12,25			
	11,00	1	10,00			
	12,00	4	8,88			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	5,00	1	11,50	9,570	6	,144
	6,00	2	15,50			
	8,00	4	9,88			
	9,00	3	11,83			
	10,00	2	3,75			
	11,00	1	2,50			
	12,00	4	6,38			

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile katılımcıların çalışma saatlerine göre Kruskal Wallish H sonuçları incelenmiştir. İki durumda da çalışma saatleri ile puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > ,05$).

4.11 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Mesleği Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği durumu bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği durumuna göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Eş mesleği	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p	Fark
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Eş yok	22	67,09	16,993	5	,005	Memur-çalışmıyor
	Çalışmıyor	6	103,00				
	Memur	9	35,94				
	İşçi	51	59,28				
	Serbest Meslek	22	50,55				
	Diğer	10	70,70				
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Eş yok	22	53,23	11,379	5	,044	Diğer-serbest
	Çalışmıyor	6	45,92				
	Memur	9	78,17				
	İşçi	51	59,92				
	Serbest Meslek	22	74,89				
	Diğer	10	40,65				

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile eş mesleğine göre arasındaki ilişki Kruskal Wallish H testi sonuçları gösterilmiştir.

Kruskal Wallish H testi sonuçlarına göre, Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ile eş mesleği tipleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri için en yüksek ortalama sıralama "Memur" eş mesleği grubunda, en düşük ortalama sıralama ise "Çalışmıyor" grubunda gözlenmiştir.

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile eş mesleği tipleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p < ,05$). Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği için en yüksek ortalama sıralama "Serbest meslek" eş mesleği grubunda, en düşük ortalama sıralama ise "Diğer" grubunda gözlenmiştir.

4.12 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskall Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk sayısı bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk sayısına göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları

		Kareler Toplam	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Gruplar arası	250,348	3	83,449	1,155	,330
	Grup içi	8382,577	116	72,264		
	Toplam	8632,925	119			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Gruplar arası	1468,982	3	489,661	1,598	,194
	Grup içi	35541,810	116	306,395		
	Toplam	37010,792	119			

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile çocuk sayısına göre arasındaki ilişki Kruskall Wallish H testi sonuçları gösterilmiştir. İlk tablo toplam sıkıntı ölçeği ile eş meslekleri arasındaki ilişkiyi inceler. Kruskall Wallish H sonuçları, farklı eş meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını gösterir ($F(3,116) = 1,155, p = .330$).

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile eş meslekleri arasındaki ilişkiyi inceler. Kruskall Wallish H sonuçları, farklı eş meslek grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını gösterir ($F(3,116) = 1.598, p = .194$).

4.13 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk ile İlişkide Destek Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskall Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumu bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumuna göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları

	Çocuk ile ilişkide Destek alma	N	Ort.	ss	t	sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Evet	40	28,4500	8,90390	1,346	118	,181
	Hayır	80	26,2375	8,27570			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Evet	40	65,6500	18,80337	2,377	118	,019
	Hayır	80	73,6125	16,50891			

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile çocuklar ile ilişkide destek alma durumları arasında anlamlı ilişki için bağımsız t-testi sonuçlarına göre; Çocuklarla ilişkide destek ve Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($t(118) = 1.346, p = .181$). Ancak, Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişki vardır ($t(118) = -2.377, p = .019$). Sonuçlara göre destek almayanların puanı daha yüksektir.

4.14 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaşam Standardı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirmesine göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Yaşam Standardı Değerlendirme	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p	Fark
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Çok iyi	3	60,83	11,635	4	,020	Orta-kötü, iyi-kötü
	İyi	35	54,71				
	Orta	50	54,16				
	Kötü	20	83,50				
	Çok kötü	12	65,38				
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Çok iyi	3	93,00	15,835	4	,003	Çok kötü-iyi
	İyi	35	74,64				
	Orta	50	56,52				
	Kötü	20	56,13				
	Çok kötü	12	35,00				

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile yaşam standardına göre arasındaki ilişki Kruskal Wallish H testi sonuçları gösterilmiştir.

Kruskal Wallish H testi sonuçlarına göre, Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, orta olanların puanı kötü olanlardan, iyi olanların puanı kötü olanlardan yüksektir.

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile yaşam standardı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, çok kötü olanların puanı iyi olanların puanından yüksektir.

4.15 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Psikolojik Sağlığı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskall Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirmesine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları

	Psikolojik Sağlığı Değerlendirme	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p	Fark
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Çok iyi	7	27,64	25,132	4	,00	Çok iyi-kötü, çok iyi-çok kötü, iyi-kötü
	İyi	48	50,98				
	Orta	41	61,46				
	Kötü	20	84,70				
	Çok kötü	4	101,38				
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Çok iyi	7	84,71	23,446	4	,00	Çok kötü-iyi, çok kötü-çok iyi, kötü-iyi
	İyi	48	73,45				
	Orta	41	53,89				
	Kötü	20	43,95				
	Çok kötü	4	13,25				

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile psikolojik sağlığı değerlendirme arasındaki ilişki Kruskall Wallish H testi sonuçları gösterilmiştir.

Kruskall Wallish H testi sonuçlarına göre, Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, çok iyi olanların puanı kötü ve çok kötü olanlara, iyi olanların puanı, kötü olanlara göre yüksektir.

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile psikolojik sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, çok kötü olanların puanı, iyi ve çok iyi olanlara göre, kötü olanların puanı iyi olanlara göre yüksektir.

4.16 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Fiziksel Sağlığı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskall Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş altı, anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17: 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirmesine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları

	Fiziksel Sağlığı Değerlendirme	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	sd	p	Fark
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Çok iyi	7	36,86	16,189	4	,003	Çok iyi-kötü, orta-kötü, iyi-kötü
	İyi	50	58,77				
	Orta	47	56,15				
	Kötü	10	96,70				
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz	Çok kötü	6	76,25	22,506	4	,000	Çok kötü-iyi, çok kötü-çok
	Çok iyi	7	85,29				
	İyi	50	68,97				
	Orta	47	59,61				

Yeterlik Ölçeği	Kötü Çok kötü	10 6	27,00 23,83	iyi, kötü-iyi, kötü-çok iyi
-----------------	------------------	---------	----------------	--------------------------------

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile fiziksel sağlığı değerlendirme arasındaki ilişki Kruskal Wallish H testi sonuçları gösterilmiştir.

Kruskal Wallish H testi sonuçlarına göre, Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, kötü olanların puanı, çok iyi, orta ve iyi olanların puanlarına göre düşüktür.

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile fiziksel sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, çok kötü olanların, iyi, çok iyi olanlara göre, kötü olanların da iyi ve çok iyi olanlara göre puanları daha yüksektir.

4.17 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaş Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda ANOVA testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşa göre ANOVA testi istatistik sonuçları

		Kareler Toplam	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Gruplar arası	575,487	5	115,097	1,748	,129
	Grup içi	7506,480	114	65,846		
	Toplam	8081,967	119			

Yenilenmiş Berkeley Gruplar arası	2038,835	5	407,767	1,741	,131
Ebeveyn Öz Yeterlik Grup içi	26707,756	114	234,279		
Ölçeği Toplam	28746,592	119			

Yaş grupları ile psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik düzeyleri arasında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, yaş grupları arasında herhangi bir etki bulunamamıştır ($p>,05$).

4.18 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durum bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni duruma göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Medeni Durum	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Evli	93	59,02	4,550	4	,337
	Bekar	9	64,56			
	Boşanmış	14	74,25			
	Eşim vefat etti	3	31,83			
	Dini nikahlı	1	55,00			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Evli	93	59,87	1,375	4	,849
	Bekar	9	56,61			
	Boşanmış	14	66,36			
	Eşim vefat etti	3	54,50			
	Dini nikahlı	1	90,50			

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile katılımcıların medeni durumlarına göre puanları incelenmiştir. Kruskal

Wallish H sonuçlarına göre, iki durumda da medeni durumları ile puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > ,05$).

4.19 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumu bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 20’de sunulmuştur.

Tablo 20: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumuna göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Eğitim Durumu	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p	Fark
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	İlkokul	14	65,54	11,832	5	,037	Lisansüstü-Lise
	Ortaokul	21	48,36				
	Lise	33	61,58				
	Lisans	45	66,91				
	Lisansüstü	5	21,80				
	Diğer	2	87,50				
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	İlkokul	14	52,82	10,978	5	,052	
	Ortaokul	21	76,98				
	Lise	33	59,80				
	Lisans	45	52,42				
	Lisansüstü	5	87,80				
	Diğer	2	66,25				

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile katılımcıların eğitim durumlarına göre puanları incelenmiştir. Kruskal Wallish H sonuçlarına göre, psikolojik sıkıntı düzeylerine göre, eğitim durumları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < ,05$). Lisansüstü eğitime sahip katılımcıların puanları lise düzeyinde eğitime sahip katılımcıların puanlarından daha

yüksek puana sahiptirler. Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik düzeyleri ile katılımcıların eğitimleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>,05$).

4.20 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda ANOVA testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumu bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 21: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumuna göre ANOVA testi istatistik sonuçları

		Kareler Toplam	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Gruplar arası	374,440	5	74,888	1,108	,360
	Grup içi	7707,527	114	67,610		
	Toplam	8081,967	119			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Gruplar arası	1308,453	5	261,691	1,087	,371
	Grup içi	27438,138	114	240,685		
	Toplam	28746,592	119			

Eş eğitim durumları ile psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik düzeyleri arasında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, eş eğitim durumları arasında herhangi bir etki bulunamamıştır ($p>,05$).

4.21 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile

meslek durumu bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslek durumuna göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Meslek	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Çalışmıyor	56	57,12	3,646	4	,456
	Memur	26	66,27			
	İşçi	16	59,69			
	Serbest	18	68,17			
	Meslek					
	Diğer	4	39,13			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Çalışmıyor	56	63,38	3,217	4	,522
	Memur	26	50,04			
	İşçi	16	66,22			
	Serbest	18	60,75			
	Meslek					
	Diğer	4	64,25			

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile katılımcıların mesleklerine göre Kruskal Wallish H testi puanları incelenmiştir. İki durumda da meslekleri ile puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > ,05$).

4.22 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çalışma Saatleri Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatleri bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatlerine göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Çalışma saatleri	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	4,00	1	12,00	8,625	8	,375
	5,00	1	10,00			
	6,00	2	43,75			
	7,00	3	15,83			
	8,00	17	26,24			
	9,00	6	37,25			
	10,00	19	26,89			
	11,00	1	33,50			
	12,00	4	28,50			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	4,00	1	41,50	12,390	8	,135
	5,00	1	29,50			
	6,00	2	18,75			
	7,00	3	38,33			
	8,00	17	33,56			
	9,00	6	14,75			
	10,00	19	25,34			
	11,00	1	2,00			
	12,00	4	29,75			

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile katılımcıların çalışma saatlerine göre puanları incelenmiştir. Kruskal Wallish H sonuçlarına göre, iki durumda da çalışma saatleri ile puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > ,05$).

4.23 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Mesleği Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 24’te sunulmuştur.

Tablo 24: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği durumuna göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Eş mesleği	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	d	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Eş yok	23	66,61	3,534	5	,618
	Çalışmıyor	4	81,13			
	Memur	17	51,71			
	İşçi	50	58,75			
	Serbest Meslek	20	62,68			
	Diğer	6	55,58			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Eş yok	23	62,70	13,064	5	,023
	Çalışmıyor	4	14,25			
	Memur	17	53,29			
	İşçi	50	61,24			
	Serbest Meslek	20	76,05			
	Diğer	6	45,33			

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile katılımcıların eş mesleği durumlarına göre puanları incelenmiştir. Kruskal Wallish H sonuçlarına göre, psikolojik sıkıntı düzeylerine göre, eş mesleği arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>,05$). Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik düzeyleri ile katılımcıların eşlerinin meslekleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<,05$). Katılımcıların çalışmayan eşlerinin puanı serbest çalışan katılımcı eşlerine göre puanları daha yüksektir.

4.24 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda ANOVA testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk sayısı bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 25'te sunulmuştur.

Tablo 25: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk sayısına göre ANOVA testi istatistik sonuçları

		Kareler Toplam	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Gruplar arası	272,028	3	90,676	1,347	,263
	Grup içi	7809,938	116	67,327		
	Toplam	8081,967	119			
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Gruplar arası	219,976	3	73,325	,298	,827
	Grup içi	28526,616	116	245,919		
	Toplam	28746,592	119			

Katılımcıların çocuk sayıları ile psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik düzeyleri arasında yapılan tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, katılımcıların çocuk sayıları katılımcıların puanları üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir ($p>,05$).

4.25 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk ile İlişkide Destek Alma Durumu Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda t testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumu bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumuna göre t-testi istatistik sonuçları

		Çocuk ile İlişkide Destek Alma		N	Ortalama	ss	T	sd	p
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Evet	42	25,2857	7,98256	2,079	118	,040		
	Hayır	78	22,0513	8,20500					
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Evet	42	79,7143	14,53219	-,220	118	,826		
	Hayır	78	80,3718	16,14714					

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile çocuklar ile ilişkide destek alma durumları arasında anlamlı ilişki için bağımsız t-testi sonuçlarına göre; Çocuklarla ilişkide destek ve Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($t(118) = 2,079, p = .04$). Sonuçlara göre destek alanların puanı daha yüksektir. Ancak, Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($t(118) = -.220, p = ,826$).

4.26 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaşam Standardı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskal Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 27’de sunulmuştur.

Tablo 27: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirmesine göre Kruskal Wallish H testi istatistik sonuçları

	Yaşam Standardı Değerlendirme	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p	
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Çok iyi	5	44,60	20,743	4	,000	İyi-kötü
	İyi	39	45,65				
	Orta	60	63,50				
	Kötü	14	88,68				
	Çok kötü	2	102,50				
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Çok iyi	5	54,90	13,452	4	,009	Çok kötü-iyi, kötü-iyi
	İyi	39	74,96				
	Orta	60	56,07				
	Kötü	14	48,07				
	Çok kötü	2	12,50				

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile yaşam standardına göre arasındaki ilişki Kruskall Wallish H testi sonuçları gösterilmiştir.

Kruskall Wallish H testi sonuçlarına göre, Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.01$). Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, iyi olan katılımcıların puanı kötü olanlardan daha yüksektir.

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile yaşam standardı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.01$). Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, çok kötü olanların puanı iyi olanların, kötü olanların puanı iyi olanların puanından daha yüksektir.

4.27 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Psikolojik Sağlığı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskall Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 28'de sunulmuştur.

Tablo 28: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirmesine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları

	Psikolojik Sağlığı Değerlendirme	N	Sıra Ortalaması	Ki Kare	Sd	p	Fark
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Çok iyi	6	26,33	31,050	4	,000	Çok iyi-orta, çok iyi-kötü, çok iyi-çok
	İyi	62	49,11				
	Orta	40	72,16				

	Kötü	9	93,67			kötü, iyi-orta,
	Çok kötü	3	109,17			iyi-kötü, iyi-
	Total	120				çok kötü
Yenilenmiş	Çok iyi	6	98,33	16,770	4 ,002	Çok kötü-çok
Berkeley	İyi	62	64,15			iyi
Ebeveyn Öz	Orta	40	55,96			
Yeterlik	Kötü	9	48,28			
Ölçeği	Çok kötü	3	6,67			
	Total	120				

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile psikolojik sağlığı değerlendirme arasındaki ilişki Kruskall Wallish H testi sonuçları gösterilmiştir.

Kruskall Wallish H testi sonuçlarına göre, Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, çok iyi olanların puanı, orta, kötü ve çok kötü olanlara, iyi olanların puanı, orta, kötü ve çok kötü olanlara göre yüksektir.

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile psikolojik sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, çok kötü olanların puanı çok iyi olanlara göre daha yüksektir.

4.28 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Fiziksel Sağlığı Değerlendirme Değişkenine Göre Farklılıkların İncelenmesi

Bu kısımda Kruskall Wallish H testinden yararlanılarak 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farkların sonuçları Tablo 29'da sunulmuştur.

Tablo 29: 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirilmesine göre Kruskall Wallish H testi istatistik sonuçları

	Fiziksel Sağlığı Değerlendirme	N	Sıra ortalaması	Ki Kare	Sd	p	
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Çok iyi	9	34,11	16,932	4	,002	Çok iyi-kötü
	İyi	64	53,95				
	Orta	31	70,76				
	Kötü	13	77,92				
	Çok kötü	3	98,00				
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	Çok iyi	9	87,33	11,280	4	,024	Çok kötü-çok iyi
	İyi	64	62,66				
	Orta	31	52,53				
	Kötü	13	59,62				
	Çok kötü	3	20,17				

Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ve Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği puanları ile fiziksel sağlığı değerlendirme arasındaki ilişki Kruskall Wallish H testi sonuçları gösterilmiştir.

Kruskall Wallish H testi sonuçlarına göre, Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, çok iyi olanların puanı kötü olanlara göre daha yüksektir.

Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği ile fiziksel sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği için gruplar arası yapılan post hoc testi sonucunda, çok kötü olanların puanı çok iyi olanların puanından daha yüksektir.

4.29 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu kısımda pearson korelasyon katsayısına bakılarak 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki korelasyona ilişkin sonuçlar Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30: 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki korelasyona ilişkin sonuçlar

		Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği
Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri	r	1	-,442**
	p		,000
	N	240	240
Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği	r	-,442**	1
	p	,000	
	N	240	240

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Psikolojik sıkıntı düzeyleri ile yenilenmiş berkeley ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında pearson korelasyon katsayısına bakılarak birbiri arasındaki ilişkinin gücü ve birbiriyle olan ilişkisi tespit edilmiştir. Korelasyon katsayısı $r < 0,2$ durumunda aralarındaki ilişki yok olarak, $0,2-0,4$ ise zayıf ilişki, $0,4-0,6$ ise orta düzeyde, $0,6-0,8$ arasında ise yüksek, $0,8 >$ ise çok yüksek düzeyde ilişki olduğunu göstermektedir. Psikolojik sıkıntı düzeyleri ile yenilenmiş berkeley ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında $r = -,442$ $p < ,05$ olması nedeni ile orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Bölüm 5

TARTIŞMA

Bu bölümde 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri, karşılaştırılması ve bağımsız değişkenlere göre farklılıklarını incelemek amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen bulgular araştırılıp yorumlanmıştır.

5.1 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeylerinin Tartışması ve Yorumu

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyi ortalamanın üstü bir puan ile “orta ruhsal bozukluk” kategorisine girdikleri tespit edilmiştir. Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların orta düzeyde öz yeterliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Shawa, Lawlor, Najman, (2006) yaptığı bir araştırmada 14 yaşındaki annelerin 18 yaş ve üzeri annelere kıyasla psikolojik rahatsızlıkların görülme sıklığı sigara ve alkol tüketme alışkanlıkları ve suçla temas halinde olma olasılığı daha yüksek olduğu saptanmıştır. Erken yaşta anne olmanın getirdiği zorluklar ve sınırlamalar nedeniyle, bazı genç anneler ebeveyn öz yeterliklerini sorgulayabilir ve psikolojik sıkıntılarla karşılaşabilirler. Genç yaşta anne olmanın getirdiği roller ve sorumluluklarla başa çıkma konusunda psikolojik problemler yaşayabilirler ve bu da öz yeterlik düzeylerini olumsuz etkileyebilir.

5.2 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeylerinin Tartışması ve Yorumu

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyi ortalamanın altı bir puan ile “hafif ruhsal bozukluk” kategorisine girdikleri tespit edilmiştir. Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların iyi düzeyde öz yeterliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Warren, McCarthy ve Corcoran’un (2012) yaptığı çalışmada ebeveyn öz yeterliği düşük düzeyde olan annelerin depresyona daha eğilimli olduğu sonucu saptanmıştır. Bu bağlamda, anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin, psikolojik sıkıntılarıyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Daha yüksek ebeveyn öz yeterlik düzeyine sahip olan kadınlar genellikle daha iyi bir psikolojik iyilik hali, daha düşük stres seviyeleri, daha iyi duygusal uyum ve daha az depresyon ve anksiyete belirtisi gösterme eğilimindedirler.

5.3 18 Yaş Altı 18 yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı Düzeyleri Arasındaki Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bulguları çerçevesinde; 18 yaş altı anne olan kadınların psikolojik sıkıntı düzeyi daha yüksek bir ortalama değere sahiptir. 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların psikolojik sıkıntı düzeyi daha düşük bir ortalama değeri sahiptir. Bu bağlamda 2 karşılaştırma grubun 18 yaş altı anne olan kadınların, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeylerinden daha

yüksek olduğu saptanmıştır. Literatürde 18 yaş altı anne olan kadınların psikolojik sıkıntılarını inceleyen araştırmalara bakıldığında; Ekici'nin (2018) yaptığı araştırmanın bulgularına göre; katılımcıların çoğunluğunun sağlık sorunu olduğunu ifade etmiştir ve erken evliliğin ruhsal yönde katılımcıların çoğunun ruhsal sağlıklarını olumsuz etkilediğini bulmuştur. D. Eyüboğlu ve M. Eyüboğlu'nun (2018) yaptığı araştırmanın bulgularına göre; erken yaşta evlendirilen kız çocuklarının ortalama genel ergen popülasyonuna göre ruhsal hastalık oranlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Özsoy'un (2014) yaptığı araştırmanın bulgularına göre; Emzirme tutum ölçeği toplam puan ortalamasının erişkin annelerin, adölesan annelerden daha yüksek olduğu ve aradaki farkın ileri düzeyde anlamlılık gösterdiği saptanmıştır. Emzirme puanlama sistemi toplam puanı ortalamaları karşılaştırıldığında ise adölesan annelerin ortalamasının, erişkin annelerinkinden daha az olduğu ve bu farkın ileri derecede anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yetişkin anneler, ergen annelere kıyasla genellikle daha fazla yaşam deneyimine ve duygusal olgunluğa sahiptir. Gelişmiş duygusal olgunluk, 18 yaş ve üzeri anneler, anneliğin zorluklarıyla daha iyi başa çıkmalarını ve daha az psikolojik sıkıntı yaşamalarını sağlayabilir.

5.4 18 Yaş Altı, 18 yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bulguları çerçevesinde, 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyi daha düşük bir ortalama değere sahiptir. 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyi daha yüksek bir ortalama değere sahiptir. Bu bağlamda 2 karşılaştırma grubun 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların, 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeylerinden daha gelişmiş

olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda ilgili araştırmalara bakıldığında; Göksele'in (2018) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, "çocuk gelinlerin" en çok karşılaştıkları sorun küçük yaşta sorumluluk alınmasının zor olması ve eğitimin yarıda kesilmesi küçük yaşta yapılan evliliklerin sağlıklı olmaması gibi etmenler olduğu saptanmıştır. Vural'ın (2022) yaptığı araştırmanın sonucuna göre; adölesan annelerin küçük yaşta anne olmalarından dolayı bebeğin bakımı ve beslenmesi açasından bilgilerinin yetersiz olduğunu ve bebeğin bakım, beslenme gereksinimlerini karşılariken bebeğe zarar verme ile ilgili kaygılarının olduğunu göstermektedir. Doğan'ın (2021) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre; erken yaşta evlilik gerçekteştirip anne olan kadınların psikolojik açasından annelik duygusuna hazır olmadıkları, bebeğin bakımı konusunda güçlükler yaşadığı, çocuklarını doğurduktan sonra genellikle aile yakınlarından yardım aldıkları saptanmıştır. Bu durumun temel nedeni olarak bilgi, deneyim ve donanımlarının eksik olduğu söylenebilir. şimşek'in (2019) yaptığı araştırmanın bulgularına göre; çocuk anneler buldukları kalabalık ailelerde annelerine yardımcı olmaları, çocuk bakımı konusunda bilgi ve deneyim kazanmalarına yol açmıştır. Fakat yine de çocuk bakımında eşlerinin ailelerinden yardıma ihtiyaç duyan kadınların arasında psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalanlar bulunmaktadır. Tecrübesizlikten ve yaşlarının küçük olmaları nedeniyle çocuk bakımın konusunda sorunlar yaşadıkları ve kendilerini suçladıkları görölmüştür. Ergen annelerin ilk çocukta annelik duygusunu yaşayamadıkları ikinci çocuklarında annelik ve çocuk bakımı konusunda deneyim kazandıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Yetişkin anneler genellikle daha fazla yaşam deneyimine ve bilgi birikimine sahiptir. Bununla birlikte, ergen anneler genellikle daha az deneyime ve bilgi birikimine sahip olabilir, bu da ebeveynlik konusunda daha belirsizlik ve güvensizlik hissi yaratabilir. Ergen annelerin genellikle ergenlik döneminde olmaları, kendi kimliklerini ve gelecek planlarını oluşturma

aşamasında olmalarını içerir. Bu durum, ebeveynlik sorumluluğunun yanı sıra kendi bireysel gelişimleriyle de başa çıkmalarını gerektirebilir. Yetişkin anneler ise genellikle daha sağlam bir kimlik ve daha net bir gelecek planlamasıyla anne olma sürecine girdiği ile ilişkilendirilebilir.

5.5 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaş Grupları Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışma ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların yaşları ilerledikçe psikolojik sıkıntı düzeyleri diğer yaş gruplarına göre daha fazla artış göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların yaşları ilerledikçe ebeveyn öz yeterlik düzeyleri diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğunu göstermektedir.

Bu doğrultuda ilgili araştırmalara bakıldığında; Babadağlı (2008) yaptığı araştırmasında gebelik yaşının gebelikte yaşanan fizyolojik ve psikolojik değişikliklere etkisini incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, gebelerin fizyolojik ve psikolojik değişikliklerde, yaşın önemli bir faktör olmadığı saptanmıştır.

Ergen anneler genellikle daha yüksek düzeyde psikolojik sıkıntılarla karşılaşabilirler. Ergenlik dönemi zaten duygusal ve fiziksel değişimlerin yoğun olduğu bir dönemdir. Anne olmak ise bu dönemdeki genç kadınlar için ekstra stres ve sorumluluklar getirebilir. Bu nedenle, ergen annelerin genellikle daha fazla kaygı, depresyon veya stres yaşama eğilimi olduğu ile ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte, yaş grupları yükseldikçe, anne adayları daha fazla bilgi ve deneyime sahip olabildiği

söylenbilir. Bu da ebeveynlik becerilerine olan güvenlerini artırabilir ve daha yüksek bir ebeveyn öz yeterlik düzeyine sahip olmalarını sağlayabilir.

5.6 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Medeni Durum Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Ayrıca araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Medeni durum, tek başına bir annenin psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyinin farklılıklarını tam olarak belirleyemese de evli olan ergen anneler genellikle daha istikrarlı bir ilişki ve destek sistemine sahip olabilirler. Diğer yandan, bekar olan ergen anneler, ilişki karmaşıklıkları ve sosyal destek eksikliği gibi faktörler nedeniyle daha yüksek psikolojik sıkıntılarla karşılaşabilirler. Demir ve Çelebi'nin (2017) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre boşanmış tek ebeveynlik görevini üstlenen annelerin karşılaştığı ekonomik bunalım, sosyal, psikolojik ve çocuk bakımında karşılaşılan zorluklar en temel problemler arasında olduğu saptanmıştır. Evli olan ergen anneler, eşleriyle birlikte ebeveynlik sorumluluğunu paylaşabilir ve destekleyici bir ortaklık kurabilirler. Bu, ebeveyn öz yeterliklerini artırabilir.

5.7 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeylerine göre eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Fakat araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların eğitim düzeyi arttıkça ebeveyn öz yeterlik düzeyi artış göstermektedir. 18 yaş altı anne olan kadınların eğitim durumu 18 yaş üzeri anne olan kadınların eğitim durumundan her düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Cenk'in (2019) yaptığı araştırmanın sonucunda; erken evlilik değişkenleri arasında en belirgin unsurun eğitim olduğunu görmüştür. Bu sonuca göre eğitim düzeyinin düşüklüğü, erken yaşta evliliğin nedenleri arasında olduğunu göstermektedir. Doğan'ın (2021) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre; kız çocukları yönelik, namus kaygısı, kız çocuklarına yönelik ayrımcılık, çocuk işçiliği, kız çocuklarını ev işlerinde kullanmaları gibi birçok sebepten ötürü eğitim hayatlarından uzaklaştırıldığı görülmüştür. Göksel'in (2018) yaptığı araştırmanın bulgularına göre "çocuk gelinlerin" büyük bir çoğunluğunun okula devam etmedikleri saptanmıştır. Okula devam etme nedenleri arasında ekonomik nedenler, bir işte çalışmaları ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler bulunmaktadır. D. Eyüboğlu ve M. Eyüboğlu'nun (2018) yaptığı bir diğer benzer bir araştırmada küçük yaşta evlendirilmek istenen çocuklarda psikiyatrik bozukluklar ve sosyodemografik özellikler incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, küçük yaşta evlendirilen çocukların neredeyse tamamı okul hayatlarına devam etmedikleri saptanmıştır. Daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan ergen anneler genellikle daha fazla bilgiye ve

beceriye sahip olabilirler. Bu, ebeveynlik sürecine daha hazırlıklı hissetmelerini sağlayabilir ve psikolojik sıkıntıları azaltabilir. Daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan ergen anneler genellikle daha fazla öz güvene ve becerilere sahip olabilirler. Eğitimleri, çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli ve bilgili olmalarını sağlayabilir. Daha düşük eğitim düzeyine sahip olan ergen anneler ise ebeveynlik konusunda daha belirsizlik hissi yaşayabilirler ve öz yeterlik düzeyleri daha düşük olabilmesi ile ilişkilendirilebilir.

5.8 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile eş eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Bu doğrultuda ilgili benzer araştırmalar incelendiğinde; Yorgun (2019) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre erken evlilik yapan annelerinin eşlerinin büyük bir çoğunluğunun sadece ilkokul diploması bulunduğu görülmüştür. Eşlerinin daha yüksek bir eğitim düzeyine sahip olması, ergen annelerin daha fazla destek ve anlayışa sahip olmalarını sağlayabilir. Eşin eğitim düzeyi arttıkça, genç anneyle iletişim ve empati kurabilme yetisi de artabilir. Bu, ergen annenin zorluklarla başa çıkma sürecinde destek almasına ve psikolojik sıkıntılarını azaltmasına yardımcı olabilir. Eşin daha yüksek bir eğitim düzeyine sahip olması, ergen annenin ebeveynlik konusunda daha fazla bilgi ve beceriye sahip olmasını sağlayabilir. Eşin eğitim düzeyi arttıkça, genç anne, çocuk bakımı, gelişimi ve eğitimi

hakkında daha fazla bilgi edinme ve bu konularda daha donanımlı olma eğiliminde olabilir.

5.9 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Meslek Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile meslekleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslekleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Ayrıca araştırmaya katılan 18 yaş üzeri anne olan kadınların meslek hayatlarına girmiş olması, 18 yaş altı anne olan kadınların meslek hayatlarına katılım oranından 2 kat daha fazladır. Benzer bulgulara sahip başka bir araştırmada; Cenk (2019) yaptığı araştırmada “çocuk gelinler” çalışma hayatlarına girme konusunda eşi ve eşinin ailesi tarafında engellenmekte, hoş görülmemekte ve namus kavramlarını dayatıldığı görülmüştür. Ergen annelerin meslek durumu, aile ekonomisi ve finansal durum üzerinde etkili olabilir. Mesleği olmayan veya düşük gelirli ergen anneler, maddi sıkıntılarla karşılaşabilir ve bu da psikolojik sıkıntıları artırabilir. Düşük maddi gelir, ergen annenin çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmasına ve geleceğe dair endişeler yaşamasına neden olabilir. Mesleği olan ergen anneler, işleriyle ilgili beceri ve bilgi birikimi kazanma fırsatına sahiptir. Bu beceri ve bilgiler, ebeveynlik görevlerini daha etkili bir şekilde yerine getirme konusunda genç anneye yardımcı olabilir. Meslek becerileri, zaman yönetimi, iletişim, problem çözme gibi alanlarda gelişmiş olabilir, bu da ebeveyn öz yeterlik düzeyini artırabilir.

5.10 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çalışma Saatleri Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile çalışma saatleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Ergen annelerin çalışma saatleri, genellikle ailedeki rolleri ve dinamikleri etkileyebilir. Çalışma saatlerinin uzun olması veya aşırı stresli iş koşulları, ergen annelerin psikolojik sıkıntılarına katkıda bulunabilir. Gökdemirel, Bozkurt, Gökçay, Bulut'un (2008) yaptığı bir araştırmada çalışan annelerin doğum sonrası izin süresinin kısa olması ve ekonomik nedenlerden ötürü istedikleri kadar ücretsiz izin alamayışları onları bebeğin bakım ve beslenme konusunda sıkıntılara maruz kaldıkları saptanmıştır. İşten kaynaklanan stres ve yorgunluk, annenin evdeki rol ve sorumluluklarını yerine getirmesini zorlaştırabilir. Bu durum, annenin ergen çocuğuyla yeterince ilgilenememesine veya onun duygusal ihtiyaçlarına yeterli yanıtı verememesine neden olabilir. Uzun çalışma saatleri, annenin evdeki rol ve sorumluluklarıyla iş hayatı arasında denge sağlamasını zorlaştırabilir. Bu durumda, anneler kendilerini yetersiz hissedebilir, çocuklarıyla yeterince zaman geçiremediklerini düşünebilir ve ebeveynlik görevlerini yerine getirmekte güçlük çekebilirler.

5.11 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Meslek Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile eş mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda eşlerin çalışmaması 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeylerini olumsuz yönde etkileyerek arttırmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda eşlerin çalışmaması 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeylerini olumsuz yönde etkileyerek azaltmaktadır. Kaya (2013) yaptığı araştırmanın bulgularına göre; Eşin çalışma durumu da ebeveyn öz yeterliğini etkilemektedir. Eşi çalışmayanlarda ebeveyn öz yeterlik puanları daha düşük bulunmuştur. Ergen annelerin eşlerinin meslek durumu, psikolojik sıkıntıları üzerinde etkili olabilir. Eşin iş-yaşam dengesi, destek seviyesi ve ailenin ekonomik durumu, ergen annelerin duygusal ve psikolojik refahını etkileyebilir. Eğer eşin meslek durumu, ergen annenin ebeveynlik görevlerini yerine getirmesini destekliyorsa, bu durum ergen annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyini artırabilir. Örneğin, eşin esnek bir çalışma programına sahip olması veya ev işlerine katkıda bulunabilmesi, ergen annelerin iş-yaşam dengesini sağlamasını ve çocuklarına daha fazla zaman ayırmasını kolaylaştırabilir. Bu durumda, anneler kendilerini daha etkili ve yetenekli hissedebilirler.

5.12 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk Sayısı Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Seçer, Çeliköz, Yaşa, (2008) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre annenin çocuk sayısının ebeveynliğe yönelik yeterlik algısında herhangi bir etkisi bulunmadığını saptamıştır. Birden fazla çocuk büyütmek, fiziksel olarak zorlayıcı da olabilir. Ergen anneler, çocuklarının bakımıyla meşgulken yeterli dinlenme ve kendileri için zaman ayırmakta zorlanabilirler. Fiziksel yorgunluk, öz yeterlik düzeylerini etkileyebilir ve ebeveynlerin kendilerini yetersiz hissetmelerine yol açabilir.

5.13 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk ile İlişkide Destek Alma Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda çocukları ile ilişkisinde destek almayan 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların

ebeveyn öz yeterlik düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda ilgili benzer araştırmalar incelendiğinde; Işık (2019) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre adölesan anne olan kadınların bebek bakımı ile ilgili anne, kayınvalide, eş ve diğer aile bireylerinden destek alma durumu, destek almayan adölesan annelerin sayısından daha fazladır. Destek alınan konuların genel bebek bakım konusunda olduğu saptanmıştır. Yorgun (2019) yaptığı araştırmanın sonuçlarında, erken evlilik yapan çocuk annelerin çocuk yetiştirirken karşılaştığı sorunların arasında, eşlerinin çalışmaları ve kendilerinin ev hanımı olarak görülmesinden dolayı çocuk bakımının tamamı genelde anneye yüklendiği görölmüştür. Katılımcı annelerin eşlerinin büyük bir çoğunluğu bebek bakımına yardımcı olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun yarattığı olumsuzluklar olarak annenin stres ve kaygı düzeylerinin artması ve çocuklarına yansıttıkları görölmüştür. Kayınvalide, elti çocuk bakımında sosyal destek alan kişilerin bu konuda diğerlerine göre daha az problem yaşadıkları görölmüştür. Araştırmanın diğer bir değişkenin de çocuklarda beslenme ve çocuğa yönelik öfke kontrolü incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre erken yaşta anne olan kadınlar sağlık sorunu nedeniyle veya yeterince sütleri olmadığından bebeklerine süt veremedikleri genelde hazır mamalardan faydalandıkları görölmüştür. Çocuğa yönelik öfke kontrolü bağlamında katılımcıların büyük bir çoğunluğu öfkelerini kontrol edemediklerini çocuklarına sinirlendikleri, kızdıkları durumlarda şiddet uyguladıkları ya da bağırdıkları tespit edilmiştir. Ergen anneler, çocuklarıyla ilişkilerinde destek alma imkânı bulduklarında stres seviyeleri azalabilir. Destekleyici bir ortamda, çocuk büyütme sürecinde karşılaşılan zorlukları paylaşmak, öneriler ve stratejiler almak, annelerin stresiyle başa çıkmalarına yardımcı olabilir. Ergen anneler, çocuklarıyla ilişkide destek aldıklarında, ebeveynlik becerileri konusunda daha fazla öz yeterlik duygusu geliştirebilirler. Destek grupları, eğitim programları veya danışmanlık

hizmetleri gibi kaynaklardan faydalanmak, ergen annelerin çocuklarıyla ilgili kararları daha emin bir şekilde almalarına ve ebeveynlik rollerini daha iyi yerine getirmelerine yardımcı olabilir.

5.14 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaşam Standardı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda yaşam standardı düzeyi arttıkça 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda yaşam standardı düzeyi arttıkça 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artmaktadır. Bu bağlamda bireylerin yaşam standardı hakkındaki algıları ve görüşleri kendi psikolojik sağlığı üzerinde olumlu ve olumsuz etki bırakabilmektedir. Anık ve Barlin'in (2017) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre çocuk gelinlerin evlendirildikleri zaman ev hayatına hapsolmesi ve sosyal hayattan izole olma durumu gibi olumsuz koşullara maruz kaldıkları görülmüştür. Bu durumun yarattığı negatif etki olarak psikolojik açıdan yaşamları boyunca birtakım sorunlara sebebiyet verebilmektedir. Ergen annelerin yaşam standartlarının düşüklüğü, ebeveyn öz yeterlik düzeyini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, ergen annelerin eğitim ve kariyer fırsatlarının iyi olması, finansal güvenceye ve sosyal destek sahip olması, ebeveyn öz yeterlik düzeylerini olumlu yönde etkilemesiyle ilişkilendirilebilir.

5.15 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Psikolojik Sağlığı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile psikolojik sağlık değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların psikolojik sağlık durumları iyi oldukça olumlu yönde etkilenecek karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların psikolojik sağlık durumları iyi oldukça olumlu yönde etkilenecek ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artmaktadır. Bu doğrultuda annelerin psikolojik sağlıkları açısından yapılan diğer araştırmalara bakıldığında; Şimşek (2019) yaptığı araştırmada çocuk annelerin erken yaşta evlenmesinin, küçük yaşlarda gebelik yaşaması, evlilikte güven eksikliği, maruz kalınan şiddet gibi durumlardan dolayı psikolojik ve sağlık sorunları yaşadıkları saptanmıştır. Ekici (2018) yaptığı araştırmanın bulgularına göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğu erken yaşta çocuk sahibi olmanın evliliklerini ve erken yaşta yapmış oldukları evliliklerin ruh sağlıklarını olumsuz yönde etkilediklerini saptamıştır. Ergen anneler, gelecek kaygıları, çocuklarıyla ilgili endişeler ve çeşitli zorluklar nedeniyle anksiyete bozuklukları geliştirebilirler. Anksiyete bozuklukları, sürekli endişe, aşırı kaygı, panik ataklar, uyku sorunları ve fiziksel semptomlarla kendini gösterebilir. Ergen annelerin psikolojik sağlığı, stres yönetimi becerilerini etkileyebilir. Stresli durumlarla başa çıkmakta

zorlanan anneler, ebeveynlik görevlerini yerine getirirken stres seviyelerini artırabilirler. Bu da ebeveyn öz yeterlik düzeylerini düşürebilir.

5.16 18 Yaş Altı Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Fiziksel Sağlığı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda fiziksel sağlığı iyi olan 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik fiziksel sağlığı değerlendirme arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda fiziksel sağlığı kötü olan 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri de olumsuz etkilenerek düşük olmaktadır. Bu doğrultuda ilgili benzer araştırmalar incelendiğinde; Ayyıldız ve ark. (2015) yaptığı araştırmanın bulgularına göre; adölesan gebelerde aneminin diğer gebelere oranla daha yüksek oranlarda görüldüğü, adölesan annelerin gebelik haftalarının adölesan olmayan gruba göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Preterm doğumların anne ve bebek sağlığına olumsuz etkileri bulunmaktadır (Gülcan, Üzüm, Aslan ve Yoloğlu, 2004). Yorgun (2019) yaptığı diğer bir benzer araştırmada; Erken yaşta anne olmanın kendilerini hem psikolojik hem fiziksel hem de sosyal olarak kötü yönde etkilediğini çocuk gebeliklerin kadınların sağlıklarını bozarak düşük yapmalarına sebep olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu erken yaşta evliliklerin sağlık durumlarını olumsuz etkilediği saptanmıştır. Ergen annelerin sürekli olarak yetersiz uyku, stres ve fiziksel yorgunlukla başa çıkmaları gerekebilir. Kronik yorgunluk, zihinsel ve fiziksel enerji düzeylerinde

düşüşe, motivasyon eksikliğine, odaklanma güçlüğüne ve duygusal düzensizliklere yol açabilir. Bu durum da psikolojik sıkıntıları artırabilir. Ergen annelerin fiziksel sağlığındaki sorunlar, sürekli hastalık veya sağlık sorunlarıyla başa çıkmalarını gerektirebilir. Kronik hastalıklar, ağrılar veya diğer sağlık sorunları, ebeveynlik görevlerini yerine getirme yeteneklerini etkileyebilir ve öz yeterlik düzeylerini düşürebilir.

5.17 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaş Grupları Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışma ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Bu doğrultuda ilgili araştırmalar incelendiğinde benzer sonuçlar görülmektedir. Kurt ve Aslan (2020) yaptığı araştırmanın bulgularına göre; annelerin yaşına göre öz yeterlik puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Genç anneler (20'li yaşlar), genellikle ebeveynlik rolüne daha yeni başlamışlardır. Bu dönemde annelikle ilgili deneyimleri ve becerileri henüz gelişme aşamasındadır. Orta yaşlı anneler (30-40'lı yaşlar), genellikle daha fazla yaşam deneyimine ve olgunluğa sahiptirler. Bu yaş grubundaki anneler, genellikle daha stabil bir yaşam durumuna sahip olabilirler. Ebeveynlik rolüne daha fazla alışmış olmaları ve çocuklarıyla daha sağlam bir bağ kurmuş olmaları olumlu etkiler yaratabilir. Ancak, orta yaşlı anneler aynı zamanda kariyer baskıları, aile sorumlulukları ve yaşlanma gibi faktörlerle de başa çıkmak zorunda kalabilirler. Bu durumda, stres, yorgunluk ve duygusal zorluklar ortaya çıkabilir.

5.18 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Medeni Durum Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Canatan, Bilge, Çapar'ın (2019) yaptığı ilgili araştırmada tek ebeveynli ailelerde yaşayan kadınların temel sorunlarının psikolojik alanda yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Psikolojik sorunlara bakıldığında, anksiyete, depresyon, obsesif-kompulsif belirtiler ve somatik belirtiler gibi psikolojik sorunlar yaşadıkları saptanmıştır. Evli yetişkin anneler genellikle eşleriyle birlikte bir aile birimi oluştururlar. Evlilik, genellikle destek ve yardım sağlama potansiyeli olan bir ilişki biçimidir. Evli yetişkin anneler, eşleriyle sorumlulukları paylaşabilir, ebeveynlik görevlerini birlikte yerine getirebilir ve duygusal destek alabilirler. Bu durum, stresle başa çıkma becerilerini artırabilir ve psikolojik sıkıntıları azaltabilir. Bekar yetişkin anneler, çocuklarını tek başına yetiştiren ve destek almakta daha sınırlı olan annelerdir. Bekar yetişkin anneler, maddi, duygusal ve pratik destek eksikliği gibi zorluklarla karşılaşabilirler. Bu durumda, annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri düşebilir ve kendilerine olan güvenleri azalabilir.

5.19 18 Yaş Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeylerine göre eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu sonuca göre 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların eğitim düzeyi arttıkça psikolojik sıkıntı düzeyleri azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Bu doğrultuda ilgili benzer araştırmalar incelendiğinde; Kunt (2019) yaptığı araştırmanın sonucuna göre, annelerin ebeveyn öz yeterlik algıları öğrenim durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Bu bağlamda annelerin öğrenim düzeyi arttıkça ebeveynlik öz yeterlik algılarının da arttığı söylenebilir. Kaya ve ark. (2017) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre; Eğitim durumu arttıkça adölesan gebelik oranlarının azaldığı saptanmıştır. Kurt ve Aslan (2020) annelerin eğitim durumuna göre öz yeterlik puanlarına ilişkin sonuçlar incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre; annelerin eğitim durumuna göre öz yeterlik puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda annelerin eğitim seviyesi arttıkça, ebeveynlik öz yeterlik düzeyleri paralel olarak arttığı görülmektedir. Düşük eğitim düzeyine sahip anneler, genellikle daha sınırlı kaynaklara ve fırsatlara sahip olabilirler. Eğitim eksikliği, iş bulma olanaklarının sınırlı olması ve maddi zorluklarla mücadele etme gerekliliği gibi faktörler, annelerin psikolojik sıkıntılarını artırabilir. Yüksek eğitim düzeyine sahip anneler, genellikle daha fazla bilgi, beceri ve kaynağa sahip olabilirler. Yüksek eğitim düzeyi, annelerin çocuklarının ihtiyaçlarını anlama,

karşılama ve onlara rehberlik etmede daha fazla öz güvene sahip olmalarını sağlayabilir.

5.20 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Eğitim Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile eş eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Aydın, Ay, Topçu ve Aktaş'ın (2022) yaptığı araştırmada annelerin eşlerinin eğitim düzeyinin yüksek olması doğum sonrası stresi 2,5 kat daha fazla artırdığı saptanmıştır. Bu durumu eşlerin yüksek eğitim düzeyine sahip olması anneleri bebek bakımı konusunda daha fazla uyardıklarından dolayı anneleri daha fazla rahatsız ettiği söylenebilir. Fakat eşin yüksek eğitim düzeyine sahip olması, annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyini etkileyebilir. Yüksek eğitim düzeyine sahip bir eş, genellikle daha fazla bilgi, beceri ve kaynağa sahip olabilir. Ayrıca annelerin ebeveynlik sorumluluklarını paylaşmalarına ve birlikte çocuklarıyla ilgilenmelerine daha fazla katkıda bulunabilir.

5.21 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Meslek Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile meslekleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne

olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslekleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Bu doğrultuda ilgili benzer araştırmalar incelendiğinde; Kunt (2019) yaptığı araştırmada 5-6 yaş çocukların annelerinin ebeveyn öz yeterlik algıları mesleklerine göre farklılıkları incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre annelerinin ebeveyn öz yeterlik algıları mesleklerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda çalışan annelerin ebeveyn öz yeterlik algıları çalışmayan annelere göre daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Özsoy (2014) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, adölesan annelerin neredeyse tamamı çalışmazken, erişkin annelerin bir kısmının çalıştığı saptanmıştır. Adölesan annelerin sosyal güvence ve gelir düzeyinin daha düşük oranda olduğu belirlenmiştir. Düşük gelire sahip olmak, yetişkin annelerin psikolojik sıkıntılarını etkileyebilir. Düşük gelir, temel ihtiyaçların karşılanmasında zorluklar yaratır ve ekonomik stresi artırabilir. Finansal güçlükler, annelerin kendilerini ve ailelerini destekleme konusunda endişe duymalarına ve bunun sonucunda psikolojik sıkıntılar yaşamalarına neden olabilir. Bir mesleği olan yetişkin anneler, genellikle daha yüksek öz güvene ve kendine değer hissine sahip olabilir. Meslek hayatındaki başarılar ve sorumluluklar, annelerin kendilerini değerli hissetmelerini ve ebeveynlik konusunda daha güçlü bir öz yeterlik düzeyine sahip olmalarını sağlayabilir.

5.22 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çalışma Saatleri Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile çalışma saatleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatleri arasında anlamlı bir

farklılık olduğu saptanmamıştır. Şentürk (2007) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre çalışan annelerin çalışma saatleri değişkenine göre çocuk yetiştirme tutumları arasında herhangi bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Fakat uzun çalışma saatleri, annelerde stres ve yorgunluk düzeyini artırabilir. Hem işte hem de evde aynı anda yoğun bir tempoda çalışmak, enerji düzeyini azaltabilir ve stres seviyesini yükseltebilir. Bu da annelerin psikolojik sıkıntılar yaşamasına neden olabilir.

5.23 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Eş Meslek Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile eş mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda eşlerin çalışmaması 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeylerini olumsuz yönde etkileyerek azaltmaktadır. Çapık, Apay, Sakar'ın (2015) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre eşsiz olan annelerin stres düzeyleri daha yüksek olduğu saptanmıştır. Eşin meslek durumu, ailedeki maddi durumu etkileyebilir. Maddi sıkıntılar, ekonomik güvencesizlik veya gelir eşitsizlikleri, annelerin psikolojik sıkıntılarını etkileyebilir. Maddi stres, kaygı ve depresyon gibi psikolojik sıkıntılar yaşanabilir. Eşin meslek durumu, annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeylerini etkileyebilir. Eşin işteki başarısı ve mesleki yetkinliği, annelerin kendilerini desteklenmiş ve güçlü hissetmelerini sağlayabilir. Eşin ebeveynlik görevlerinde aktif olması ve iş birliği yapması, annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeylerini artırabilir.

5.24 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk Sayısı Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmamıştır. Bu doğrultuda ilgili araştırmalar incelendiğinde benzer sonuçlar görülmektedir. Kurt ve Aslan (2020) yaptığı araştırmanın bulgularına göre; annelerin çocuk sayısına göre öz yeterlik puanları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Birden fazla çocuğa sahip olan anneler, kendi ihtiyaçlarını ihmal etme eğiliminde olabilir. Çocukların gereksinimleriyle meşgul olmak, annelerin kişisel zamanlarını ve öz bakımlarını ihmal etmelerine neden olabilir. Bu durumda, annelerin kendilerini ihmal etmeleri, psikolojik sıkıntılara yol açabilir. Birden fazla çocuğa sahip olan anneler, destek ve yardım alma ihtiyacı duyabilir. Çocukların bakımı ve ihtiyaçlarının karşılanması konusunda yardım almak, annelerin öz yeterlik duygusunu artırabilir. Destekleyici bir aile veya sosyal çevre, annelerin kendilerini daha güçlü ve desteklenmiş hissetmelerini sağlayabilir.

5.25 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Çocuk ile İlişkide Destek Alma Durumu Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumu

arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda çocukları ile ilişkisinde destek alan 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri daha yüksek olduğunu göstermiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmamıştır. Ancak bu doğrultuda ilgili benzer araştırmalar incelendiğinde; Kunt (2019) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre annelerinin ebeveyn öz yeterlik algıları çocuk yetiştirmeye yönelik eğitim alıp almama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda çocuk yetiştirmeye yönelik eğitim alan annelerin ebeveyn öz yeterlik algıları almayan annelere göre daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Kaya (2013) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, gebelikte annelerin olgu ve kontrol grubu toplam ebeveyn öz yeterlik puanları arasında benzerlik durumundayken ebeveyn uyum desteği programının uygulandığı deney grubundaki gebelerin doğum sonrası ebeveyn öz yeterlik puanı ile ebeveyn uyum desteği programının uygulanmadığı kontrol grubundaki gebelerin doğum sonrası ebeveyn öz yeterlik puanı arasında ileri derecede anlamlı fark saptanmıştır. Bu sonuca göre eğitim programı alan annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyi almayan annelere göre daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Bağatarhan ve Nazlı (2013) yaptığı araştırma sonuçlarına göre; annelerin ebeveynlik öz yeterlikleri ile ilgili ön-test ve son-test puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Annelerin ebeveynlik öz yeterliklerinde meydana gelen artışın gruba uygulanan Ebeveyn Eğitim Programı'ndan dolayı olduğu söylenebilir. Çocuklarıyla ilişkide destek alan anneler, stres düzeylerini azaltabilirler. Destek, annelere duygusal rahatlama ve yükleri paylaşma imkânı sağlayabilir. Bu da annelerin psikolojik sıkıntılarını hafifletebilir. Destek alan anneler, çocuklarıyla ilişkide daha yüksek bir öz yeterlik duygusu geliştirebilirler. Destek kaynaklarından elde edilen

bilgi, deneyim ve pratik tavsiyeler, annelerin ebeveynlik becerilerini güçlendirmelerine yardımcı olabilir. Bu da annelerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha emin ve yetenekli hissetmelerini sağlayabilir.

5.26 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Yaşam Standardı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda yaşam standardı düzeyi arttıkça 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda yaşam standardı düzeyi arttıkça 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artmaktadır. Bu doğrultuda ilgili benzer araştırmalar incelendiğinde; Aksel'in (2018) yaptığı araştırmanın bulgularına göre, gelir durumu yüksek olan annelerin psikolojik iyi oluş puan ortalamaları, gelir durumu düşük olan annelerin ortalama puanlarından anlamlı şekilde yüksektir. Gelir durumları ailelerin refah seviyelerini ve yaşam standartlarını etkileyen bir faktördür. Düşük yaşam standardı, sosyal izolasyon riskini artırabilir. Maddi zorluklar nedeniyle sosyal etkinliklere katılamama veya sosyal ilişkileri sürdürebilme konusunda zorluklar yaşanabilir. Bu da yetişkin annelerin psikolojik sıkıntılarını artırabilir. Yüksek yaşam standardı, iletişim ve bağlılık seviyelerini artırabilir. İyi ekonomik koşullar, annelerin çocuklarına daha fazla zaman

ayırabilmelerini ve daha nitelikli etkileşimler kurmalarını sağlayabilir. Bu da annelerin çocuklarıyla daha sağlıklı bir ilişki geliştirmelerine yardımcı olabilir.

5.27 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Psikolojik Sağlığı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile psikolojik sağlık değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların psikolojik sağlık durumları iyi oldukça karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların psikolojik sağlık durumları iyi oldukça ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artmaktadır. Bu doğrultuda ilgili benzer araştırmalar incelendiğinde; Cindioğlu (2015) yaptığı araştırmanın sonucuna göre; depresyonlu annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri depresyonu olmayan annelerin ebeveyn öz yeterliklerinden daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Psikolojik iyi oluşa sahip olan yetişkin anneler, duygusal dengeyi daha iyi sağlama eğilimindedirler. Bu, stres, endişe, depresyon gibi psikolojik sıkıntılarla başa çıkma becerilerini artırabilir. Psikolojik iyi oluşa sahip anneler, ebeveynlik becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirebilirler. Olumlu bir ruh hali ve duygusal denge, çocuklarıyla ilişkilerini güçlendirebilir ve ebeveynlik görevlerini daha başarılı bir şekilde yerine getirmelerine yardımcı olabilir.

5.28 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntı ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri ile Fiziksel Sağlığı Değerlendirme Bağımsız Değişkenine Göre Farklılıkların Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda fiziksel sağlık durumları iyi oldukça 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azalmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlık değerlendirmesi arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda fiziksel sağlık durumları iyi oldukça 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artmaktadır. Fiziksel sağlık sorunlarına sahip olan yetişkin anneler, depresyon, endişe veya diğer duygusal sıkıntılar yaşama eğiliminde olabilirler. Fiziksel rahatsızlık ve sınırlamalar, duygusal durumlarını olumsuz etkileyebilir ve psikolojik sıkıntılara yol açabilir. Beyhatun'un (2022) yaptığı bir araştırmada annelerin ebeveyn öz yeterliklerinin yüksek olması kronik hastalık gibi stresli ve olumsuz koşullara maruz kalan annelerin bu risk faktörü için koruyucu bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda iyi bir fiziksel sağlığa sahip olan yetişkin anneler, genellikle daha yüksek enerji düzeylerine ve daha iyi dayanıklılığa sahiptirler. Bu, ebeveynlik görevlerini daha etkili bir şekilde yerine getirmelerine ve çocuklarıyla daha aktif olarak etkileşime girmelerine yardımcı olabilir.

5.29 18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntıları ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Tartışması ve Yorumu

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri ile ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda annelerin psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldıkça ebeveyn öz yeterlik düzeyleri artmaktadır. Cindioğlu (2015) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile depresyonlu olma hali arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda depresyonlu annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeylerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. 18 yaş altı anne olan kadınlar genellikle ergenlik döneminde oldukları için daha fazla stres, baskı ve duygusal zorluklarla karşılaşabilirler. Bu nedenle, psikolojik sıkıntı düzeylerinin daha yüksek olması görülmektedir. Öte yandan, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınlar daha olgun ve deneyimli olabilir, bu da psikolojik sıkıntı düzeylerinin daha düşük olmasına katkıda bulunabilir. 18 yaş altı anne olan kadınlar genellikle ergenlik döneminde ve çocuk yetiştirme konusunda daha az deneyime sahiptirler. Bu durumda, ebeveynlik becerileri ve öz yeterlik düzeyleri daha düşük olabilir. Öte yandan, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınlar daha olgun ve deneyimli olabilir, bu da ebeveyn öz yeterlik düzeylerinin daha yüksek olmasına katkıda bulunabilir. 18 yaş altı anne olan kadınlar genellikle ergenlik döneminde oldukları için daha fazla destek sistemine ihtiyaç duyabilirler. Bu destek sistemleri, ebeveynlik becerilerini geliştirmelerine ve öz yeterliklerini artırmalarına yardımcı olabilir.

Bölüm 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuç ve önerilerine yer verilmiştir.

Annelik kavramı/olgusu kadınlar için özel ve biricik/özgün bir deneyim yaşattığı söylenebilirken; anne olmak beraberinde birtakım değişimleri, sorumlulukları ve zorlukları getirişi, annelik ile baş etme “özel bir yeteneğe” (psikolojik sağlamlık, öz yetkinlik gibi) sahip olunması gerektiği söylenebilir. Günümüzde gelişen toplumlarda halen yaygın bir kesimin erken yaşta anneliğe adım attığını görülmektedir. Bunun sonucu olarak birçok fiziksel, sosyal ve psikolojik yönden zorluklar yaşadığı görülebilir. Bu çalışmada da 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri çocuk sahibi olan annelerin ileriki dönemlerde karşılaştığı psikolojik sıkıntıları sonucunda ebeveyn öz yeterlik düzeylerini inceleyerek belirli sorulara cevap bulmayı amaçlamıştır.

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada 18 yaş altında anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyi ortalamanın üstü bir puan ile “orta ruhsal bozukluk” kategorisine girdikleri söylenebilir. Çalışmada 18 yaş altında anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri araştırılmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; 18 yaş altı anne olan kadınların “orta düzeyde” öz yeterliğe sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyi ortalamanın altı bir puan ile “hafif ruhsal bozukluk” kategorisine girdikleri söylenebilir. Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların iyi düzeyde öz yeterliğe sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş altı 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki farklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; her iki test sonucunda da gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyi 18 yaş ve üzeri anne olan kadınlardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Aynı zamanda 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyi 18 yaş ve üzeri anne olan kadınlardan daha düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş grupları bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile yaş grupları bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların yaşları ilerledikçe psikolojik sıkıntı düzeyleri diğer yaş gruplarına göre daha fazla artış gösterdiği söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş grupları bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların yaşları

ilerledikçe ebeveyn öz yeterlik düzeyleri diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durum bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durum bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumu bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyi ile eğitim durumu bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumu bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların eğitim düzeyi arttıkça ebeveyn öz yeterlik düzeyi artış gösterdiği söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumu bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumu bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslek durumu bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslek durumu bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatleri bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatleri bağımsız değişkeni arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile eş mesleği bağımsız değişkeni arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda eşlerin çalışmaması 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeylerini olumsuz yönde etkileyerek arttırdığı söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği bağımsız değişkeni arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda eşlerin çalışmaması 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeylerini olumsuz yönde etkileyerek azalttığı söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ocuk sayısı bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ocuk sayısı bağımsız değişkeni arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ocuk ile ilişkide destek alma durumu bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyi ile ocuk ile ilişkide destek alma durumu bağımsız değişkeni

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çocuk ile ilişkide destek alma durumu bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda çocukları ile ilişkisinde destek almayan 18 yaş üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda yaşam standardı düzeyi arttıkça 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldığı söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda yaşam standardı düzeyi arttıkça 18 yaş altı anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arttığı söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların psikolojik sağlık durumları iyi oldukça olumlu yönde etkilenecek karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldığı söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların psikolojik sağlık durumları iyi oldukça olumlu yönde etkilenecek ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arttığı söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş altı anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farklılıklar araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların fiziksel sağlık durumları iyi oldukça olumlu yönde etkilenecek karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldığı söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş altı anne olan kadınların fiziksel sağlık durumları iyi oldukça olumlu yönde etkilenecek ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arttığı söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş grubu bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaş grubu bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durum bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile medeni durum bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumu bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile eğitim durumu bağımsız değişkeni arasında istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş üzeri anne olan kadınların eğitim düzeyi arttıka psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldığı söylenebilir. Ancak araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumu bağımsız değişkeni arasında istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumu bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş eğitim durumu bağımsız değişkeni arasında istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslek durumu bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile meslek durumu bağımsız değişkeni arasında istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatleri bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile çalışma saatleri bağımsız değişkeni arasında istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile eş mesleği bağımsız değişkeni arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eş mesleği bağımsız değişkeni arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda eşlerin çalışmaması 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeylerini olumsuz yönde etkileyerek azalttığı söylenbilir.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ocuk sayısı bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ocuk sayısı bağımsız değişkeni arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ocuk ile ilişkide destek alma durumu bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile ocuk ile ilişkide destek alma durumu bağımsız değişkeni arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda çocukları ile ilişkisinde destek alan 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri daha yüksek olduğu söylenbilir. Ancak araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile eğitim durumu bağımsız değişkeni arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda yaşam standardı düzeyi arttıka 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldığı söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yaşam standardı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda yaşam standardı düzeyi arttıka 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arttığı söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş üzeri anne olan kadınların psikolojik sağlık durumları iyi oldukça karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldığı söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile psikolojik sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatikselsel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş üzeri anne olan kadınların psikolojik sağlık durumları iyi oldukça ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arttığı söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkenine göre farklılıkları araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre;

psikolojik sıkıntı düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş üzeri anne olan kadınların fiziksel sağlık durumları iyi oldukça karşılaştığı psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldığı söylenebilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile fiziksel sağlığı değerlendirme bağımsız değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda 18 yaş üzeri anne olan kadınların fiziksel sağlık durumları iyi oldukça ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arttığı söylenebilir.

Araştırmada 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda annelerin psikolojik sıkıntı düzeyleri azaldıkça ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arttığı söylenebilir.

6.1 neriler

Bu kısımda uygulamaya yönelik ve araştırmaya yönelik öneriler yer almaktadır.

6.1.1 Uygulamaya Yönelik neriler

1. ocuk yaşta anneliğin nlenmesine ilişkin özellikle gelir durumu zayıf olan aile kesimlerine erken yaşta anneliğin sonuçları ile ilgili eğitim programlarının sağlanması, eğitim kurumlarında cinsel ve üreme sağlığı ile ilgili konuları kapsayan eğitimlerin İstanbul Anne ocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) gibi vakıflar tarafından verilmesi önerilmektedir.
2. Toplum açısından sağlıklı gebeliklerin planlanması için özellikle erken yaşta evlilik yapmış kişilere modern aile planlanması yöntemlerinin kullanılmasını

arttırmaya yönelik çalışmaların Millî Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülmesi önerilmektedir.

3. Çocuk annelerin ihtiyaçlarına karşı daha hassas olunması gerekmektedir. Gebelik dönemi öncesi ve sonrası bakımın önemi Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitim Kursları tarafından verilen “Bilinçli Hamilelik ve Bebek Bakımı” kursu aracılığıyla gerekli bebek bakımı ve beslenmesi bilgi ve becerisi geliştirilmesi amacıyla annelerin katılımı teşvik edilmelidir. Bebek bakımı konusunda anneyi bilgilendirmek ve takip-izleme uygulamaları yapılmalıdır. Bu şekilde gebelikte oluşabilecek komplikasyonların önüne geçilebilir.
4. Araştırmaya katılan 18 yaş altı anne olan kadınların eğitimleri düşük düzeyde olduğu tespit edilmiş olup bu durumun evlilik ve çocuk sahibi olunmasının ardından eğitim hayatı yarıda kesme mecburiyetinden kaynaklandığı söylenebilir. Aynı zamanda okul hayatının sonlanması ile erken yaşta evlilik yapmaya neden olduğu literatür araştırmalarıyla desteklenmektedir. Bu konu üzerinde eğitim ve öğretim hayatının tamamlanması için 12 yıllık zorunlu eğitimin uygulanabilir olması, eğitimleri yarıda kesilmiş çocukların tespiti ile ilgili Millî Eğitim Bakanlığı ve okullardaki rehberlik servisi tarafından çalışmalar düzenlenip bu yönde önlemler alınması gerekmektedir.
5. Genç kesimin eğitim hayatlarını yarıda bırakması, onları yaşamları boyunca bir meslek sahibi edinmelerinde ve ekonomik özgürlüklerine sahip olmalarını engelleyecektir. Bu durumda olan gençlerin, özellikle kadınların yoksulluk ve bağımlılık döngüsüne girmelerine neden olacaktır. Çocuk yaşta anne olma oranının fazla olduğu Gaziantep ili gibi diğer illeri kapsayacak bölgesel

politikalarla, Gaziantep Kadın Merkezi (KAMER) iş birliği ile kız çocuklarının eğitime katılmaları ve istihdam oranının artırılması hedeflenmelidir.

6. Çocuk yaşta anne olan kadınların daha kendi gelişimlerini tamamlayamadıkları için bebek büyütmenin stresi, uygun bakımı verememesi, ihmal ve istismar durumları ortaya çıkabilmektedir. Bu sebeple ergenlik döneminde olan bireylere üreme sağlığı, cinsel yolla bulaşabilen hastalıklar ve gebeliği önleyici yöntemler ile ilgili bilgiler aktararak danışmanlık hizmeti verilmesi gerekmektedir. Ergen yaşta anne olan kadınlara ise psikososyal destek alamayan ergen anneler için aile destek programları ilgili sağlık kurumlarından ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından “Aile Eğitim Programı” çerçevesinde danışmanlık verilebilecek birimler oluşturulabilir.
7. Doğum, gebelik ve annelik-babalık rolü gibi konularda ergen annelerin eşleriyle birlikte katılımı sağlanarak, kolay ulaşılabilir ve ücretsiz bir şekilde destekleyici programlar hazırlanarak, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından eğitimler veren kurumların yaygınlaştırılması önerilmektedir.

6.1.2 Gelecekte Yapılacak Araştırmaya Yönelik Öneriler

1. Türkiye'nin farklı illerinde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde de benzer çalışmalar ile elde edilen sonuçlar bu araştırma ile karşılaştırılabilir.
2. Ergen yaşta baba olan bireylerinde psikolojik sıkıntı ve ebeveyn öz yeterlik hakkında da çalışmalar yapılabilir.
3. Araştırma içinde bağımsız değişken olarak eksik görülen “evlilik biçimi, annelerinin evlenme yaşı, babaların evlenme yaşı, cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalma durumları” gibi değişkenler başka bir araştırmada eklenerek bu literatür alanına katkı sağlayabilir.

4. Araştırmada 120 erken yaşta anne olmuş kadına ulaşılabilmiştir. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil edilebilirliğini arttırmak amacıyla daha fazla kişiye ulaşılması kadın dayanışma sivil toplum örgütleri iş birliği ile sağlanabilir.
5. TUIK (2021) verilerinde illere göre 16-17 yaş grubu evlenen kız çocukların oranında en yüksek beşinci ilimiz ‘‘Gaziantep’’ olmuştur. Aynı zamanda adölesan doğurganlık hızında Gaziantep altıncı sırada yer almaktadır. Gaziantep ilinde ocuk yaşta anneliğin yüksek olması nedeniyle bu konuda daha fazla araştırma yapılmasını zorunlu kılmaktadır.
6. Araştırmaya katılan 18 yaş altı anne olan kadınların eğitimlerini yarıda kestikleri veya tamamen bıraktıkları tespit edilmiş olup bu durumun evlilik ve ocuk sahibi olunmasının ardından gerçekleştiği söylenebilir. Okul hayatının sonlanması ile erken yaşta anne olunmasına neden olan faktörler literatür araştırmalarıyla desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Ahmadova, P., ve Yavuz, M. (2019). Annenin bağlanma özelliği ile ebeveyn tutumları ve çocukların ruhsal, davranışsal durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dergi Biruni*, 12(5), 1-28.
- Akhan, L. U., ve Batmaz, M. (2011). 0-6 yaş grubu çocuğu olan çalışan annelerin çocuk bakımı ile ilgili karşılaştıkları sorunların ve sorun çözme yaklaşımlarının incelenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 19(3), 161-167.
- Aksel, B. (2018). *0-6 yaş arası çocuğu olan annelerin psikolojik iyi oluşlarının öznal iyi oluş, öğrenilmiş güçlülük ve algılanan sosyal destek açısından yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi.
- Aksoy, V., ve Diken, İ. H. (2009). Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(1), 59-70.
- Aksüt, G. S. (2022). Ebeveyn öz-yeterliliği üzerine bir derleme: müdahale programlarına yönelik bir bakış. *Nesne Dergisi*, 10(26), 620-636.
- Aktepe, E., ve Atay, İ. M. (2017). Çocuk Evlilikleri ve Psikososyal Sonuçları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(4), 410-420.

- Aktu, Y. (2016). Levinson'un kuramında ilk yetişkinlik döneminin yaşam yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 162-177.
- Albanese, A. M., Russo, G. R., ve Geller, P. A. (2019). The role of parental self-efficacy in parent and child well-being: a systematic review of associated outcomes. *Child: care, health and development*, 45(3), 333-363.
- Altun, Y., Özen, M., ve Kuloğlu, M. M. (2019). Psikolojik Sıkıntı Ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. (*Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 23-31.
- Anık, M., ve Berlin, R. (2017). Türkiye'de çocuk gelinler sorunu: Balıkesir örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1827-1841.
- Aral, N. (2017). *Çocuk Gelişimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, A. (2022). Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişiminin desteklenmesinde aile. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1676-1684.
- Arslan, Y. (2018). Çocuk gelin evliliklerinde suçu gizleme yöntemleri üzerine bir araştırma. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 4-17.
- Aslan, B. (2019). Psikoloji penceresinden erken yaşta evlendirilen kız çocukları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(43), 43-55.

- Atalar, D. S., ve Gençöz, T. (2015). Anne ret algısı ile psikolojik sorunlar arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(1), 40-47.
- Atıcı, İ. (2000). *Doğum sonu erken taburculukta lohusalara verilecek sağlık eğitimi ve evde bakımın postpartum komplikasyonlar ve anksiyete düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın, R., Ay, Ö. P., Topçu, T. Y., ve Aktaş, S. (2022). Annelerin erken postpartum dönemdeki eş desteği algısının postpartum stres üzerine etkisi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 31(2), 126-133.
- Ayyıldız, T., Topan, A., Öztürk, Ö., ve Kulakçı, H. (2015). Adölesan Gebeliklerin Anne ve Bebeğe Yönelik Obstetrik Sonuçlar Açısından Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(2), 61-66.
- Babadağlı, B. (2008). Gebelik Yaşının Gebelikte Yaşanan Fizyolojik ve Psikolojik Değişikliklere Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11(3), 96-105.
- Bağatarhan, T., ve Nazlı, S. (2013). Ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz-yeterliklerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(31), 67-88.
- Bandura, A. (1994). Self-Efficacy In vs. Ramachaudran. A. Bandura içinde, *Encyclopedia of Human Behavior* (s. 71-81). New York: Academic Press.

Bandura, A., ve Walters, R. H. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.

Baş, E. (2021). Evlilik: Modernleşme sürecinde kuşaklararasıda yaşanan değişim. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(2), 821-845.

Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child behavior. D. Baumrind içinde, *Child Development* (s. 887-907). Berkeley: Wiley.

Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75(1), 43-88.

Baumrind, D. (1971). Harmonious parents and their preschool children. *Developmental Psychology*, 4(1), 99-102.

Beyhatun, M. N. (2022). *Kronik hastalığı olan ve olmayan annelerin aile dayanıklılığı ile ebeveyn özyeterliği ve ebeveyn stresi arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Bıkmaz, F. H. (2004). Özyeterlik İnançları. Y. Kuzgun, ve D. Deryakulu içinde, *Eğitimde Bireysel Farklılıklar* (s. 308). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Bingöl, F. B., ve Bal, M. D. (2021). Doğum sonrası maternal anksiyete ve bağlanmayı etkileyen faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(1), 60-68.

- Bloch, M., Schmidt, P. J., Danaceau, M., Murphy, J., Nieman, L., ve David R. Rubinow. (2000). Effects of gonadal steroids in women with a history of postpartum depression. *American Journal of Psychiatry*, 157(6), 924-930.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: retrospect and prospect. *American Journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664-678.
- Boylu, A. A., ve Öztop, H. (2013). Tek ebeveynli aileler: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyoekonomi Dergisi*, 19(19), 208-220.
- Burnette, D., ve Mui, A. C. (1997). Correlates of psychological distress among old-old hispanics. *Journal of Clinical Geropsychology*, 3(3), 227-244.
- Bülbül, N., ve Akkaynak, M. (2021). Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların rekabet stilleri ile çocuklara yönelik ebeveyn tutumları arasındaki ilişki düzeyi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 8(1), 32-66.
- Bütün, Y. (2018). *Sosyokültürel ve ekonomik faktörler çerçevesinde erken evlilikler: Bingöl ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Bingöl Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18 b.). Ankara/İskitler: Pegem Akademi.
- Cantan, K., Bilge, Y., ve Çapar, H. (2019). Tek ebeveynli aile bağlamında yaşayan annelerin sosyal ve psikolojik problemleri: Küçükçekmece örneği. *Turkish Studies-Social Sciences*, 14(4), 1331-1354.

- Caputo, V. G., ve A. Bordin, I. (2007). Mental health problems among pregnant and non-pregnant youth. *Revista De Saúde Pública*, 41(4), 573-581.
- Celiloğlu, B. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238.
- Celiloğlu, B. (2022). Cinsel gelişimde freud'un psiko-seksüel gelişim aşamaları ve cinsel eğitim. M. Dalkılıç içinde, *Contemporary Trends in Education Sciences* (s. 284-295). İzmir: Duvar Yayınları.
- Cenk, K. K. (2019). *Yarım kalan çocukluk: Kilis örneğinde çocuk gelinler*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Chalfant, H. P., Heller, P. L., Roberts, A., Briones, D., Aguirre-Hochbaum, S., ve Walter Farr. (1990). The clergy as a resource for those encountering psychological distress. *Review of Religious Research*, 31(3), 305-313.
- Cindioğlu, M. D. (2015). *3-6 yaş çocuğu olan depresyonlu ve depresyonu olmayan annelerin ebeveyn öz yeterlikleri çocuk mizaç algısı ve duygu sosyalleştirme tepkilerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi.
- Comrey, A. L., ve Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. New York: Psychology Press.

Çakmak, D. (2009). Türkiye’de çocuk gelinler. *Birinci hukukun gençleri sempozyumu hukuk devletinde kişisel güvenlik, bildiri tam metinler e-kitabı*. Mayıs 5, 2023 tarihinde <http://www.umut.org.tr/HukukunGencleri/TamMetinlerSunular/DirenÇakmak>.k. adresinden alındı

Çapık, A., Apay, S. E., ve Sakar, T. (2015). Gebelerde distres düzeyinin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18(3), 196-203.

Çetin, M. (2020). Toplumsal bir gerçeklik olarak çocuk gelin kavramı. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*(5), 107-122.

Çınar, N., ve Hıra, S. (2017). Adölesan annelik. *Journal of Human Rhythm*, 3(1), 15-19.

Çoban, A. İ. (2009). Adölesan Evlilikleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 16(16), 37-50.

Deliktaş, A., Körükcü, Ö., ve Kukulu, K. (2015). Farklı gruplarda annelik deneyimi. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(4), 274-283.

Demir, S., ve Çelebi, Ş. (2017). Tek ebeveynli ailelerin sorunları: Nitel bir araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 111-128.

- Diken, İ. H. (2009). Turkish mothers' self-efficacy beliefs and styles of interactions with their children with language delays. *Early Child Development and Care*, 179(4), 425-436.
- Doğan, Ü. G. (2021). *Elazığ yöresinde çocuk gelin olgusunun yapısal nedenleri*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Dost, M. T., Aytaç, M., ve Uysal, N. K. (2019). Ebeveynlik biçiminin kişilik özellikleri, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama gücü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(71), 1146-1165.
- Duman, N., ve Coşkun, B. N. (2019). "Çocuk yaşta evlilik" ya da "çocuk gelin" olgusuna psikososyal bir bakış. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 267-276.
- Ekici, A. (2018). *Çocuk gelin olarak evlilik yapmış kadınların ruh sağlığının araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Erikson, E. H. (1963). *Youth: Change and Challenge*. New York: Basic Books.
- Erikson, E. H. (1968). *Childhood and Society*. Londra: Paladin Grafton Books.
- Erinç, M. (2017). Dînî nikâh-resmî nikâh karşılaştırması ve müftülere nikâh görevinin verilmesi. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*(30), 299-336.

- Eroğlu, N. V., ve Güdücü, B. (2019). Hamile kadınlarda stres ve öznel iyi oluş düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: kocaeli rneği. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 5(1), 71-84.
- Erözkan, A. (2012). Ergenlerde kaygı duyarlığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 43-57.
- Eyüboğlu, D., ve Eyüboğlu, M. (2018). Küçük yaşta evlendirilmek istenen çocuklarda psikiyatrik bozukluklar ve sosyodemografik zellikler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 21(2), 122-129.
- Faisal-Cury, A., Huang, H., Chan, Y.-F., ve R. Menezes, P. (2013). The relationship between depressive/anxiety symptoms during pregnancy/postpartum and sexual life decline after delivery. *The Journal of Sexual Medicine*, 10(5), 1343-1349.
- Feyzioğlu, S., ve Kuşoğlu, C. (2012). Tek ebeveynli aileler. *Sosyal Politika alışmaları Dergisi*, 7(26), 97-110.
- Goulet, C., Bell, L., Tribble, D. S.-C., Paul, D., ve Ariella Lang. (1998). A concept analysis of parent–infant attachment. *Journal of Advanced Nursing*, 28(5), 1071-1081.

- Gökdemirel, S., Bozukurt, G., Gökçay, G., ve Bulut, A. (2008). Çalışan annelerin emzirme sürecinde yaşadıkları: Niteliksel bir çalışma. *Çocuk Dergisi*, 8(4), 221-234.
- Göksel, P. D. (2018). *Çocuk Gelinlerin Erken Evlilik Süreçleri ve Erken Evliliklerin Önlenmesine İlişkin Görüş ve Düşüncelerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Gülcan, H., Üzüm, İ., Aslan, S., ve Yoloğlu, S. (2004). İnönü Üniversitesi yenidoğan yoğun bakım ünitesinde izlenen çok düşük doğum ağırlıklı preterm olgularımızın değerlendirilmesi. *Journal of Turgut Ozal Medical Center*, 11(1), 19-23.
- Güler, E., ve Erbil, N. (2022). Doğum sonrası dönemde cinselliği etkileyen faktörler ve sağlık profesyonellerinin sorumlulukları. *Androloji Bülteni*, 24(2), 147-154.
- Gürbüz, A. (2019). Türk romanında görücü usulü evlilikler (1971-1980). *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 67-86.
- Gürses, İ., ve Kılavuz, M. A. (2011). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.
- Holloway, S. D., Suzuki, S., Kim, S., Nagaze, A., Wang, Q., Campbell, E. J., . . . Nishizaka, S. (2019). Development and cross-national validation of a revised

version of the berkeley parenting self-efficacy scale. *Early Childhood Research Quarterly*, 47, 309-320.

Holloway, S. D., Suzuki, S., Yamamoto, Y., ve Behrens, K. Y. (2005). Parenting self-efficacy among japanese mothers. *Journal of Comparative Family Studies*, 36(1), 61-76.

Holub, C. K., Kershaw, T. S., Ethier, K. A., Lewis, J. B., Milan, S., ve Jeannette R. Ickovics. (2007). Prenatal and parenting stress on adolescent maternal adjustment: identifying a high-risk subgroup. *Maternal And Child Health Journal*, 11, 153-159.

Işık, S. (2019). *Adölesan annelerin bebek bakımı hakkındaki özgüvenleri ile annelik memnuniyeti arasındaki ilişkinin ve etkileyen faktörlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.

İnan, E. (2015). Narsistik kişilik örgütlenmesinin bağlanma kuramı çerçevesinde ele alınması: vaka örneği. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(1), 1-12.

Johnstone, M. (1989). Scottish council for research in education. M. Johnstone içinde, *Stress in Teaching an Overview of Research* (s. 14-20). Edinburgh: Eric.

Kaçar, N. (2021). Erken evliliklerin kadın sağlığının psikososyal boyutuna etkileri. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 61-72.

Kadınlık, annelik, gönüllü çocuksuzluk: Elisabeth Badinter'den kadınlık mı annelik mi?, Tina Miller'dan annelik duygusu: mitler ve deneyimler ve Corinne Maier'den No Kid üzerinden bir karşılaştırmalı okuma çalışması. (2015). *Fe Dergisi*, 7(2), 72-86.

Kalaycı, İ. (2021). Annelerin iş yaşamındaki zorlukları ve aileye yansımaları: türkiye için bazı sosyo-ekonomik öneriler. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 10(27), 201-213.

Karaboğa, M. T. (2018). Medya çağında çocuk ve çocuk kültürü: şiddet ve tüketim kültürünün yansımaları. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-17.

Karadeniz, G. (2020). *Kendini Seven Çocuk Yetiştirmek*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Kitapları.

Kavi, P. (2019). *Orta ve geç çocukluk dönemindeki çocukların bağlanma düzeyleri ile olumlu sosyal arkadaşlık ve psikolojik kontrol düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi.

Kavlak, O., ve Şirin, A. (2007). Anne ve babaya ait bağlanma ve hemşirenin rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 23(2), 183-194.

Kaya, A. E., Başbuğ, A., Sönmez, C. I., Barut, C., Şengün, Y., ve Çağlar, M. (2017). Adölesan gebelikler, maternal ve fetal sonuçlar. *Family Practice ve Palliative Care*, 2(3), 22-27.

- Kaya, C. E. (2013). *Gebelerde ebeveyn uyum desteği programının ebeveyn öz yeterlik algıları üzerine etkileri*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö., ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Kınık, E., ve Özcan, H. (2020). Maternal bağlanmayı etkileyen faktörler ve primiparlarda maternal bağlanma durumu. *Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi*, 2(1), 47-53.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(17), 231-238.
- Koç, Ö., Özkan, H., ve Bekmezci, H. (2016). Anelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 6(2), 143-150.
- Koç, Y. B. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(7), 480-495.
- Köroğlu, N. (2018). *Psikoloji öğrencilerinde depresyonun yordayıcısı olarak öz yeterlik ve beden algısı*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi.
- Kunt, P. K. (2019). *5-6 yaş çocukların annelerinin ebeveyn öz yeterlik algılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

- Kurt, H. Ş., ve Durmuş, A. (2020). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Annelerin Öz-Yeterlik, Psikolojik Sağlık ve Ebeveyn Tutumlarının İncelenmesi. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 211-240.
- Kuzu, B. (2019). *Ebeveynlerin öz yeterlilik algılarıyla duygu sosyalleştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Leahy-Warren, P., McCarthy, G., ve Corcoran, P. (2012). First-time mothers: social support, maternal parental self-efficacy and postnatal depression. *Journal of clinical nursing*, 21, 388-397.
- Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist*, 41(1), 3-13.
- Liv, C. (2014). Günümüzde imam nikahına yönelişlerin gerekçeleri ve resmi nikah ile imam nikahının fikhî açıdan karşılaştırılması. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(2), 163-191.
- Maccoby, E. E., ve Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of the family: parent-child interaction. P. H. Mussen içinde, *Handbook of child psychology: formerly Carmichael's Manual of child psychology* (s. 1-101). New York: Wiley.

- Mandacı, H. (2002). *Ergenlik döneminde evlenen kızların psikososyal özellikleri. ege üniversitesi, sosyal bilimler enstitüsü, psikoloji ana bilim dalı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi.
- Nacar, E. H., ve Gökkaya, F. (2019). Bağlanma ve maternal bağlanma konusunda bir derleme. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(1), 50-56.
- Nieto, L., Lara, M. A., ve Navarrete, L. (2017). Prenatal predictors of maternal attachment and their association with postpartum depressive symptoms in mexican women at risk of depression. *Maternal and Child Health Journal*, 21, 1250-1259.
- Ogurlu, Ü. (2016). Üstün Yetenekli Çocuğa Sahip Ailelere Yönelik Eğitim Programının ailelerin ebeveyn öz-yeterliliklerine ve farkındalıklarına etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(209), 144-159.
- Orhan, R. (2019). Çocuk gelişiminde fiziksel aktivite ve sporun önemi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 157-176.
- Orhan, R., ve Ayan, S. (2018). Psiko-motor ve gelişim kuramları açısından spor pedagojisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 523-540.
- Özcan, Ş., ve Kırca, N. (2021). Primipar adölesan annelerin bebeğini algılaması yetişkin annelerden farklı mıdır? *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(2), 278-285.

- Özer, N. T., ve Beji, N. K. (2022). Gebelik, Doğum, Lohusalık Süreci ve Cinsel Sağlık. *Biruni Sağlık ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1-10.
- Özgüngör, S., ve Kapıkıran, N. A. (2011). Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeklerinin türk kültürüne uygunluğunun karşılaştırmalı olarak incelenmesi: ön bulgular. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(36), 114-126.
- Özkafacı, A. A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi.
- Özsoy, S. (2014). Adölesan annelerin emzirmeye yönelik düşünce ve uygulamaları. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 22(2), 84-93.
- Öztürk, S., ve Erci, B. (2016). Postpartum dönemdeki primipar annelere loğusa ve yenidoğan bakımı konusunda verilen eğitimin annelik özgüvenine etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 25-31.
- Paris, R., ve Dubus, N. (2005). Staying connected while nurturing an infant: a challenge of new motherhood. *Family Relations*, 54(1), 72-83.
- Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E., ve Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(2), 10-16.

Rutten, S., ve Taşkın, A. (2010). Gayriresmi evliliklerde, eşlerin insan hakları yoluyla korunması. *Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi*, 1(1), 193-214.

Santrock, J. W. (2016). *Yaşam Boyu Gelişim-Gelişim Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Seçer, Z., Çeliköz, N., ve Yaşa, S. (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(19), 413-428.

Seçkin, K. D., Yücel, B., Karşlı, M. F., Özdemir, Ç., Togrul, C., Çelik, E., . . . Yıldırım, G. (2016). Adölesan doğumların demografik özellikleri ve maternal-fetal sonuçları: İstanbul'da referans bir hastanede gerçekleştirilen olgu-kontrol çalışması. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 32(1), 14-18.

Seyhan, A. G. (2023). *Birlikte ebeveynliğe geçiş programı'nın (BEGEP) birlikte ebeveynlik alguları üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.

Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27), 185-195.

Sezer, Ö., ve Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.

- Shaw, M., Lawlor, D. A., ve Najman, J. M. (2006). Teenage children of teenage mothers: psychological, behavioural and health outcomes from an Australian prospective longitudinal study. *Social science ve medicine*, 62(10), 2526-2539.
- Skinner, B. F. (1971). Operant conditioning. *In the encyclopedia of education*, 7, 29-33.
- Soysal, A., Bodur, Ş., İşeri, E., ve Selahattin Şenol. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99.
- Sümer, N., Aktürk, E. G., ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şahin, N. H., Dişsiz, M., Dinç, H., ve Soypak, F. (2014). Erken lohusalık sürecinde kadınların algıladıkları eş desteği: ölçek geliştirme çalışması. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(2), 73-79.
- Şen, S., ve Kavlak, O. (2011). Çocuk gelinler: erken yaş evlilikleri ve adölesan gebeliklere yaklaşım. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(25), 35-44.
- Şendil, G., ve Kızıldağ, Ö. (2003). Çocuk ve ergenlerde ebeveyn evlilik çatışması algısı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 10(2), 58-66.
- Şenol, D., ve Sarp, Ç. (2018). Kadın ve erkeklerin değerlendirmeleri ile toplumsal cinsiyet rolleri–kırıkkale örneği. *Sosyal Bilgiler Araştırma Dergisi*(31), 17-38.

- Şentürk, S. (2007). *5-6 yaş çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile bu çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Şimşek, Ç., ve Esencan, T. Y. (2017). Doğum sonu dönemde hemşirelik bakımı. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 48(4), 183-189.
- Şimşek, E. (2019). *Sosyo-kültürel açıdan çocuk gelinler ve sesin mahremiyeti:(Doğubayazıt örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (7. b., Cilt 6). Boston, MA: pearson.
- Taşçı, F., ve Bilge, Y. (2021). Psikososyal kişilik kuramı ve otantiklik çerçevesinden kimlik gelişimi. *Güncel Psikoloji Araştırmaları II*.
- Taşkın, L. (2018). Kadın Sağlığına Giriş. L. Taşkın içinde, *Doğum ve Kadın Hemşireliği* (s. 1-15). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Tatlıoğlu, S. s. (2021). Öğrenmeye sosyal-bilişsel bir bakış: albert bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30.
- TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Tepe, P., ve Keklik, T. S. (2022). Gebelik ve Beslenme. H. Baygut içinde, *Sağlık ve Bilim 2022 Beslenme-2* (s. 157-171). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

Teti, D. M., O'Connell, M. A., ve Reiner, C. D. (1996). Parenting sensitivity, parental depression and child health: the mediational role of parental self-efficacy. *Early Development And Parenting: An International Journal of Research and Practice*, 5(4), 237-250.

TUBİTAK, H. Ü. (2008). *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.

Tuğrul, B. (2002). Erken çocukluk döneminde öğrenmeyi ve öğretimi kolaylaştıran özellikler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 142-147.

Tunçeli, H. İ., ve Zembat, R. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 1-12.

TÜİK. (2012). *İstatistiklerle Aile*. 03.03.2023 tarihinde TÜİK Veri Portalı: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2012-13662> adresinden alındı

TÜİK. (2016). *İstatistiklerle Kadın*. 17.05.2023 tarihinde TÜİK Veri Portalı: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2016-24643> adresinden alındı

TÜİK. (2021). *İstatistiklerle Çocuk*. 02.03.2023 tarihinde TÜİK Veri Portalı: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633> adresinden alındı

TÜİK. (2022). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*. 24.02.2023 tarihinde TÜİK Veri Portalı: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2022-49437> adresinden alındı

TÜİK. (2022). *İstatistiklerle Kadın*. 17.05.2023 tarihinde TÜİK Veri Portalı: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2022-49668> adresinden alındı

Türk Medeni Kanunu. (2001, Kasım 22). *Resmi Gazete*. (Sayı: 24607).

Tüzün, O., ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam Dergisi*, 19(1), 24-39.

Ulusoy, M. D., Demir, N. Ö., ve Baran, A. G. (2005). Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ve ergen problemleri: ankara ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 367-386.

Ummanel, A., ve Dilek, A. (2016). Gelişim ve Öğrenme. S. Çelenk içinde, *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (s. 35-52). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

UNFPA. (2020). *Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Önlenmesi: Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evliliklerin Sağlık Riskleri ve Sonuçlarına Çok Sektörlü*

Yaklaşım. 21.07.2022 tarihinde UNFPA Türkiye:

<https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub->

[pdf/unfpa_cyeze_sagliksonuclariraporu_turkce.pdf](https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_cyeze_sagliksonuclariraporu_turkce.pdf) adresinden alındı

Uslu, F. G. (2019). *Adölesan annelerin sosyo-demografik özellikleri ve doğum sonuçlarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.

Vural, C. (2022). *Adölesan annelerin annelik algıları ile prenatal ve postnatal dönem ihtiyaçlarının belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi.

Warner, E. (2004). Behind the wedding veil: child marriage as a form of trafficking in girls. *Journal of Gender, Social Policy ve The Law*, 12(2), 233-271.

Yaman, S., ve Tekin, S. (2010). Öğretmenler için hizmet-içi eğitime yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 76-88.

Yavuz, S. (2014). *Şiddetin sosyo-kültürel kaynakları ve medya metinleri aracılığıyla sunumu: "güneşi beklerken" dizi filmdeki şiddet olgusunun içerik analizi yöntemi ile belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi.

Yener, E. M. (2018). *Öğretmen adaylarının denetim odağı ve öz yeterlik inançlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi.

- Yiğitoğlu, S. (2009). *Adölesan gebe ve eşlerinin antenatal ve postnatal kaygı düzeyleri ile evlilikte uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi.
- Yıkar, S. K., ve Nazik, E. (2021). Doğum sonu fiziksel semptomlar ve hemşirelik/ebelik bakımı. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 79-84.
- Yıldırım, F., ve Şahin, E. (2020). Gebelik ve doğum sonu döneme uyum: temel hemşirelik yaklaşımları. *Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 30-40.
- Yıldız, D. (2008). Doğum sonrası dönemde annelerin bebek bakımı konusunda danışmanlık gereksinimleri ve yaklaşımlar. *Gülhane Tıp Dergisi*, 50(4), 294-298.
- Yıldız, M. (2012). Bağlanma kuramı açısından yaşlılık dönemine genel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1), 1-30.
- Yıldız, T. G., Şahin, F., Haktanır, G., ve Holloway, S. (2021). Yenilenmiş berkeley ebeveyn öz yeterlik ölçeği'nin (BPSE-R) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Journal of Education and Future*(19), 13-23.
- Yılmazçoban, A. M. (2008). *Flört ve görücü usulü evliliklerde psiko-sosyal özelliklerin etkisi (demirci örneği)*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi.

Yorgun, E. (2019). *Erken evlilikler ve çocuk yetiştirmede karşılaşılan problemler (Ardahan ili rneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.

Zastrow, C., ve Ashman, K. K. (2015). *İnsan Davranışı ve Sosyal evre II Yetişkinlik-Yaşlılık*. Ankara: Nika Yayınevi.

EKLER

Ek A: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın Katılımcı, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı kapsamında “18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntılar ve Ebeveyn Öz Yeterlilik Düzeyleri Hakkında Karşılaştırmalı Bir Çalışma” isimli araştırmaya davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz. Bu araştırmanın amacı, Türkiye Cumhuriyeti Gaziantep ilinde yaşayan 18 yaş altı, 18 yaş ve üzeri anne olan kadınların karşılaştığı psikolojik sıkıntıları, ebeveyn özyeterliliği düzeylerini, demografik özelliklerine göre farklarını göz önüne çıkararak incelemektir. Veriler Gaziantep ili, Şehitkamil ilçesinde toplanacaktır. Verilerin toplanma sürecinde “Psikolojik Sıkıntılar Ölçeği (10 madde), Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği (18 madde) ve “Kişisel Bilgi Formu” (14 madde) veri toplama araçları kullanılacaktır. Araştırmaya başlamadan Doğu Akdeniz Üniversitesi, Etik kurulundan onay aldıktan sonra araştırmanın yapılacağı ilgili fakültenin dekanlığından da onay alınacaktır. Araştırmanın uygulama süresi ortalama 10-15 dakikadır. Araştırmadan elde edilecek veriler yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Araştırma gönüllülük ve gizlilik ilkeleri esas alınarak yapılacaktır.

Gerektiği takdirde her iki araştırmacı ile iletişime geçebilirsiniz.

Dilerseniz araştırmanın herhangi bir aşamasında araştırmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Değerli vaktinizi ayırıp araştırmaya katıldığınız için teşekkürlerimizi sunarız.

Araştırmacı: Saithan Aylaz (21507031) Yüksek Lisans Öğrencisi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Doğu Akdeniz Üniversitesi. E-Mail: 21507031@emu.edu.tr Tel: 0533 846 05 63

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gülen UYGARER Öğretim Üyesi. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Doğu Akdeniz Üniversitesi. E-mail: gulen.uygarer@emu.edu.tr Tel: 0(392) 630 1009

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum.

Eksik kaldığını dūřündüğüm konularda sorularımı araştırmacılara sordum ve doyurucu yanıtlar aldım.

Yazılı olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım.

Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı.

Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.

Katılımcının adı- soyadı:

İmza

Tarih

Ek B: Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın katılımcı, bu form ve ölçekler yüksek lisans tez çalışması kapsamında, 18 yaş öncesi ve sonrasında anne olan kadınların ebeveyn öz yeterlik algılarını ve psikolojik sıkıntılarını çeşitli değişkenler etrafında incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Elde edilen tüm veriler sadece akademik amaçlı kullanılacaktır. Anketi doldururken isim belirtme zorunluluğunuz bulunmamaktadır. Ankette yer alan hiçbir soruyu atlamadan cevaplamanız, araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırmamıza yaptığınızı katkılar için önceden teşekkür ederiz.

1. Yaşınız?

.....

2. Medeni durumunuz nedir?

Evli () Bekar () Boşanmış () Eşim vefat etti () Dini nikahlı ()

3. 18 yaşından önce mi anne oldunuz?

18 yaş altı () 18 yaş ve üzeri ()

4. Eğitim durumunuz?

İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Lisansüstü ()

Diğer.....

5. Eşinizin eğitim durumu? (Eğer var ise)

İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Lisansüstü ()

Diğer.....

6. Mesleğiniz?

Çalışmıyor () Memur () İşçi () Serbest meslek ()

Diğer.....

7. Çalışma Saatleriniz?

.....

8. Eşinizin Mesleği? (Eğer var ise)

Çalışmıyor () Memur () İşçi () Serbest meslek ()

Diğer.....

9. Çocuk sayısı?

1 () 2 () 3 () +3 ()

10. Çocuğunuz ile ilişkinizde desteğe ihtiyaç duyduunuz mu?

Evet () Hayır ()

11. Yaşam standartlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok Kötü()

12. Psikolojik sağlığınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok Kötü()

13. Fiziksel sağlığınızı nasıl değerlendirirsiniz?

Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok Kötü()

Ek C: Psikolojik Sıkıntı Ölçeği

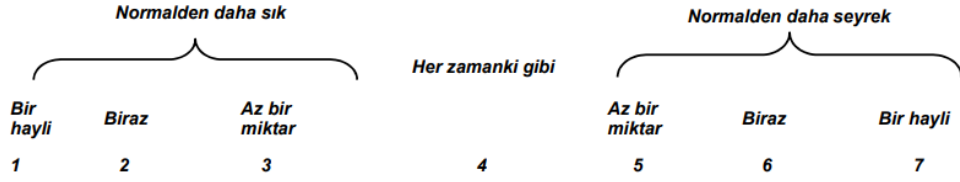
PSİKOLOJİK SIKINTI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki sorular son 30 gün içinde kendinizi nasıl hissettiğiniz hakkındadır.

Lütfen her soruda söz konusu duyguyu hangi sıklıkta hissettiğinizi en iyi açıklayan boşluğu “X” ile doldurunuz.

S1	Bu ay içinde kendinizle ilgili olarak aşağıdakileri ne sıklıkla hissettiniz?	Sürekli olarak	Çoğu zaman	Arada sırada	Seyrek olarak	Hiç olmadı
a.	... herhangi bir sebep olmadan aşırı yorgunluk					
b.	... sinirli					
c.	... hiçbir şekilde sakinleşemeyecek kadar sinirli					
d.	... umutsuz					
e.	... huzursuz veya tedirgin					
f.	... yerinde duramayacak kadar huzursuz					
g.	... çökkün					
h.	... hiçbir şekilde neşelenemeyecek kadar çökkün					
i.	... her şeyin çok zor gelmesi					
j.	... değersiz					

S2. Yukarıda sorulan 10 soruda, son 30 günde hissetmiş olabileceğiniz duygu durumları sorulmuştur. Tümünü birlikte ele alırsak, bu duygular geçen 30 günde her zamankinden daha fazla mı, her zamanki gibi mi, yoksa her zamankinden daha az mı ortaya çıktı? (Eğer bu duyguları hiç hissetmediyseniz, seçenek “4”ü yuvarlak içine alınız.)

Aşağıdaki sorular, son 30 gün içinde bu duyguların sizi nasıl etkilemiş olabileceği ile ilgilidir. Eğer duygularınız ile ilgili on sorunun hepsine "Hiç olmadı" yanıtını verdiyseniz, bu soruları yanıtlamanıza gerek yoktur.

S3. Son 30 gün boyunca, bu duygular yüzünden hiç çalışmadığınız veya normal faaliyetlerini yapamadığınız kaç gün oldu? _____ (Gün sayısı)

S4. Soru 3'e yanıtladığınız günleri saymazsak, son 30 gün içinde bu duygular yüzünden, normalde yapabildiğiniz şeylerin yarısını veya daha azını yapabildiğiniz kaç gün oldu? _____ (Gün sayısı)

S5. Son 30 gün içinde bu duygularla ilgili olarak kaç kez doktora ya da diğer sağlık uzmanına gittiniz? _____ (Başvuru sayısı)

S6. Son 30 gün içinde fiziksel sağlık problemleri ne kadar sıklıkta bu duyguların sebebi olarak ortaya çıktı?

Sürekli olarak	Çoğu zaman	Arada sırada	Seyrek olarak	Hiç olmadı

Bu anketi tamamladığınız için teşekkür ederiz.

Ek D: Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği

YENİLENMİŞ BERKELEY EBEVEYN ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ

Lütfen çocuğunuza aşağıdaki stratejileri kullanırken kendinize ne derece güvendiğinizi belirtiniz.

		Hiç güvenmiyorum	Biraz güveniyorum	Oldukça güveniyorum	Güveniyorum	Çok güveniyorum	Tamamen güveniyorum
1.	Çocuğumu dinleme						
2.	Çocuğumun duygularını anlama						
3.	Çocuğumun önünde duygularımı kontrol etme						
4.	Çocuğum yanlış davrandığında aşırı tepki vermekten kaçınma						
5.	Çocuğuma onun anlayacağı şekilde açıklamalarda bulunma						
6.	Çocuğum doğru davrandığında onu övme						
7.	Çocuğum yanlış davrandığında uyguladığım disiplin yönteminde tutarlı olma						

Lütfen çocuğunuzun aşağıdaki davranışları öğrenmesine yardımcı olurken kendinize ne kadar güvendiğinizi belirtiniz

		Hiç güvenmiyorum	Biraz güveniyorum	Oldukça güveniyorum	Güveniyorum	Çok güveniyorum	Tamamen güveniyorum
8.	Çeşitli besleyici/sağlıklı yiyecekler yeme						
9.	Yeterli uyuma						
10.	Kibar olma (örn. lütfen ve teşekkür ederim deme)						

11.	Düşüncelerini açık bir biçimde ifade etme						
12.	İhtiyaç duyduklarında diğer çocuklara yardım etme						
13.	Diğer çocuklarla iyi geçinme						
14.	Diğer insanların duygularını önemseme						
15.	Resimli çocuk kitabı okumaktan hoşlanma						
16.	Kendi kendine bir şeyler yapmaya çalışma						
17.	Kavramları (renk, şekil, sayı gibi) öğrenme						
18.	Bir yetişkin tarafından söylenmeden uygun/doğru davranma						

Ek E: Etik Kurul Onay

Doğu
Akdeniz
Üniversitesi
"Erdem, Bilgi, Gelişim"

Eastern
Mediterranean
University
"Virtue, Knowledge, Advancement"

Galileo Galilei Sk. / Str.,
99628, Gazimağusa, KUZZEY KIBRIS /
Famagusta, NORTH CYPRUS,
via Mersin 10, TURKEY
Tel: (+90) 392 630 1327
bayek@emu.edu.tr

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu (BAYEK) / Board of Scientific Research and Publication Ethics

Sayı: ETK00-2022-0265

23.11.2022

Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.

Sayın: Saithan Aylaz

Eğitim Fakültesi

Eğitim Fakültesi Etik Alt Kurulu'nun 22.11.2022 tarih ve 2022/126 sayılı toplantısında incelenerek uygun bulunan, Doç. Dr. Gülen Uygarer danışmanlığında yürüttüğünüz "18 Yaş Altı, 18 Yaş ve Üzeri Anne Olan Kadınların Karşılaştığı Psikolojik Sıkıntılar ve Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyleri Hakkında Karşılaştırmalı Bir Çalışma" adlı yüksek lisans tez çalışmanız, Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Prof. Dr. Yücel Vural

Etik Kurulu Başkanı

YV/ek.

www.emu.edu.tr